

PS II

170

ANUL I.

Nr. 5—6

MAI—IUNIE 1944

ALTARUL BANATULUI

REVISTĂ DE ZIDIRE SUFLETEASCĂ ȘI DE ȘTIINȚĂ TEOLOGICĂ
A EPARHIEI CARANSEBEȘULUI

CARANSEBEȘ, 1944

TIPARUL TIPOGRAFIEI DIECEZANE, CARANSEBEȘ

ALTARUL BANATULUI.

REVISTĂ DE ZIDIRE SUFLETEASCĂ ȘI DE ȘTIINȚĂ TEOLOGICĂ A EPARHIEI CARANSEBEȘULUI

SUB PATRONAJUL

P. S. S. EPISCOPULUI VENIAMIN AL CARANSEBEȘULUI

Redactor:

Prof. Dr. PETRU REZUȘ
Academia teologică, Caransebeș

APARE LUNAR

Administrator:

Prof. TEODOR ROȘCA
Casieria Diecezană, Caransebeș

Înscrisă în Registrul publicațiilor periodice la Tribunalul Caransebeș, Nr. 4-1944.

CUPRINSUL :

REDACȚIA :

P. S. S. VENIAMIN
al Caransebeșului :

Prof. Dr. SP. CÂNDEA : Apostolatul tinereții

Prof. Dr. GH. COTOȘMAN : Viața românească din Banatul Timișan în evul mediu

Prof. Dr. M. BĂNESCU : Actualitatea ortodoxiei

Prof. Dr. M. CHIALDA : Patimile și jertfa Mântuitorului după V. T.

Pres. P. TOMA, secr. epar. : Colaborarea Bisericii cu Consiliul de Patronaj

Prof. Dr. P. REZUȘ : Apologeți bucovineni

REDACȚIA,

Pr. T. V. GHERGA,

Prof. T. ROȘCA, V. :

Prof. Dr. P. REZUȘ :

Prof. Dr. P. REZUȘ,

Prof. V. TURCAN :

Pr. SP. CÂNDEA,

LIVIU STAN,

Prof. Dr. Z. MUNTEANU,

Prof. Dr. M. BĂNESCU,

Prof. Dr. P. REZUȘ,

Diac. N. CORNEANU :

P. R., REDACȚIA :

P. R. :

Învierea Domnului

Chestiunea denatalității în Banat

PROBLEME ACTUALE : Răspuns la un Apel, Împărtășirea preoților la liturghia celor mai înainte sfințiți, Chestiunea împărtășirii preoților la slujbele în sobor.

COMENTARII : Elogiul științei credincioase, Indiferentism religios

PORTRETE ORTODOXE : Vlădica Ioan Popasu, Protopopul Dr. Gheorghe Popovici

RECENSII ȘI NOTE BIBLIOGRAFICE : Lespezi de altar, Antropologia Paulină, În Grădina Ghetsimani, Episcopia Rădăușilor, Introducere în epistola către Filipeni, Omul cel nou, Marile religii, Viața religioasă în Transnistria, Scrisori către un preot, Manava-Dharma-Sastra sau Cartea legii lui Manu, Fiziologie filosofică, Paisie, starețul mănăstirii Neamșu din Moldova, Les clés du royaume

NOTE : Bibliotecile I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, Existența unei reviste

CRONICA : Conferință despre Biserica românească ținută la Luther-Akademie [Sondershausen], Biserica ardeleană și însănătoșirea neamului, Catedrala Neamului, O nouă enciclică papală, Roma a fost declarată „oraș deschis”, Evreii și Palestina, † Grigore Antipa, Finlanda și propunerile de pace separată, Vizite interconfesionale, Anglicanii și pacea, Concursul de predici, Situația războiului, etc. etc.

ALTARUL BANATULUI

REVISTĂ DE ZIDIRE SUFLETEASCĂ ȘI DE ȘTIINȚĂ TEOLOGICĂ
A EPARHIEI CARANSEBEȘULUI

Învierea Domnului

— Praznicul creștinătății —

MOTTO: „Spuneți ucenicilor lui că s'a sculat din morți”. Mat., 28, 7.

Învierea este evenimentul crucial din viața și activitatea Logosului întrupat. După îndeplinirea cu dumnezeiască autoritate a misiunii Sale pe pământ, Domnul nostru Iisus Hristos pecetluiește cu moartea crâncenă de pe culmea Golgothei împăcarea omenirii cu Dumnezeirea.

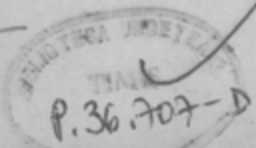
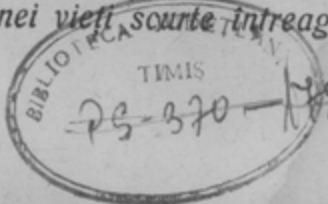
Acolo, pe culmea însângerată a dealului Căpățânii, s'a consumat drama cea mai cutremurătoare dintre câte au fost cuprinse de paginile istoriei omenirii.

Neputincioasă în fața păcatului, omenirea după izgonirea din paradis căzuse pe cele mai de jos trepte ale degradării morale... Păcatul și moartea își cântau lugubrul lor imn de victorie la căpătâiul unei omeniri pentru care nu mai exista nicio putere naturală de înnoire, renaștere și înviere la o altă viață.

Glasul sacerdoților antici răsună zadarnic, geniul filosofilor clasici se irosește în deșert, deasupra întregului imperiu roman fâlfâie spectrul prăbușirii și al morții...

O singură oază de așteptare încordată se află în acest întreg imperiu al morții: în Țara Sfântă vremea împlinirii profețiilor mesianice s'a apropiat, Mântuitorul promis este așteptat...

La timpul hotărât, Domnul nostru Iisus Hristos ia trup omenesc și se naște. El intră pe scena lumii și schimbă în decursul unei vieți scurte întreaga istorie a omenirii...

Activitatea Sa Domnul Și-o începe la vârsta bărbăției depline, la treizeci de ani; atunci când Iisus Hristos era matur, și din punct de vedere organic omenesc, pe întinsurile Țării Sfinte începe cea mai sublimă epopee dintre câte le-a cunoscut omenirea...

Pe drum, în cele mai diferite case, pe dealuri și'n munte, printre lanuri și'n sinagogi, la templu și la locurile de popas, pe țărmul mării și'n corabie, flămând sau în timpul mesii, obosit sau așezat pe scaunul odihnei, Domnul nostru Iisus Hristos învață neconținut, predică, spune parabole, profetește, vindecă și face minuni...

Nu există până măiastră, care să poată descrie activitatea acestui Dumnezeu-Om, nici nu există seamăn de comparație subț soare, cu care să apropiem persoana și activitatea Sa...

Și totul ce face Domnul face din dragoste pentru omul chinuit de păcat și urmările lui... O filantropie fără margini se revarsă din inima largă a Domnului; El vindecă tot felul de bolnavi, Se apleacă deasupra tuturor paturilor de suferință, mângâie toate durerile și alină toate rănilor trupesti și sufletești, oricât de oribile ar fi ele...

Dragostea lui imensă față de creatură nu este micșorată nici de îndrăciții care-L înulesc, nu este gonită nici de lepra îngrozitoare...

Pe crucea Golgothei, după ce-a învățat într'un mod prea minunat omenirea, Domnul S'a adus jertfă pe Sine însuși de împăcare...

Păcatul protopărinților noștri era expiat, macula sa multi-milenară era ștearsă...

Sumbra tragedie a omenirii își avu punctul său culminant în patimile și răstignirea Domnului...

Dumnezeiasca economie a mântuirii omenirii în trup adevărat de om, unit concret și fizic cu natura dumnezeiască adevărată a Logosului încorporează patimile cu bucurie, jertfa cu biruință și moartea cu înviere.

Dumnezeu-Omul ce moare pe cruce este același Dumnezeu-Om care învie plin de mărire și putere...

Creștinismul își primește sigiliul divinității sale; mântuirea de pe cruce este aureolată cu nimbul eternității.

Învierea Domnului este, astfel, praznicul de bucurie și de biruință al creștinătății.

Îndoliată și mâhnită creștinătatea plânge și pătimește alături de Mântuitorul Său, pentru ca plină de bucurie să tresalte la auzul dumnezeieștei vești a învierii Sale.

Ce s'ar fi ales din întreaga învățătură și activitate a Domnului nostru Iisus Hristos, dacă El nu ar mai fi înviat?

Detractorii contemporani ai Domnului — cărturarii și fariseii — îi comandă minuni la fiecare ocazie, dar Domnul își vede în liniște de lucrul Său; El știe că la urmă le va servi cea mai luminoasă dovadă a dumnezeirii Sale...

De fapt, minunea învierii Sale din morții este suprema minune din întreaga sa activitate taumaturgică...

Aici, în acest punct central al vieții Sale, se adună toate forțele imense ale teandriei hristice, care colaborează armonios, dăruind omenirii fructul minunat al celei mai mari minuni din istoria sa.

De curând, de aceea, chiar din preajma mormântului gol, încep logomahiile, care vor tulbura toate secolele cu dialectica lor în jurul învierii... Zeci de ipoteze raționaliste, sute de interpretări spiritiste, mii de construcții false, ieșite toate din lagărul puțin credincios al protestantismului, sau din cel necredincios al ateismului, dau lupta acerbă la dărâmarea acestei minuni, cu știința sigură că prin dărâmarea sa însuși edificiul grandios al creștinismului este amenințat cu prăbușirea...

De aproape două mii de ani însă, Domnul nostru Iisus Hristos se naște cu regularitate între noi oamenii reînnoind în fiecare an minunea întrupării Sale; tot de atâtea mii de ani El reînnoește, fără nicio umbră și fără nicio piedică, minunea supremă a învierii Sale...

Mai ales în vremurile noastre, de crâncen războiu cruciat, minunea învierii Domnului este minunea neconținut vie a biruinței luminei asupra întunericului, minunea neconținut mare a victoriei vieții asupra morții.

Europa creștină și-a pus unica și întreaga sa nădejde mare la picioarele lui Hristos, împreună cu El suferă și ea patimile înjosirii și crucificării Sale, tot împreună cu El ea trebuie să se bucure și'n lumina orbitoare a învierii...

Cu nădejdea neîmpuștinată în puterile și minunile Domnului nostru Iisus Hristos, să ne înălțăm glasurile voioase și să cântăm imn de laudă: „Hristos a înviat din morți, cu moartea pre moarte călcând și celor din morminte viață dăruindu-le“.

REDACTIA

Chestiunea denatalității

în Banat

Asupra scăderii populației, mai ales în Banat, despre care s'a zis că e „cimitirul românismului“, s'a scris adeseori, s'au arătat cauzele și s'au preconizat anumite remedii. S'au făcut diferite statistici din partea specialiștilor, cari au arătat descreșterea în diferite epoci și cauzele lor. De aceea nu voi stărui asupra lor decât numai în treacăt.¹ Cert este, că populația mândrului Banat scade în mod vertiginos în cele mai multe sate, ceea ce trebuie să ne îngrijoreze pe toți, căci dacă această scădere își urmează cursul în acelaș ritm Românii vor dispărea în decurs de mai multe decenii în multe sate.

Cauzele acestei depopulări sunt de mai multe feluri, de ordin moral și social, interne și externe. O anumită influință a avut asupra Românilor vecinătatea șvabilor conlocuitori, mai ales în jud. Timiș-Torontal, cari din motive egoiste, de a duce un trai cât mai îmbelșugat și ca să nu se împartă averea moștenită între prea mulți copii, au adoptat sistemul de 1-2 copii. În urma acestui sistem și ai noștri au început să se ferească de a avea copii, prin diferite mijloace practicate de oameni fără suflet și fără dragoste față de neamul său, așa că dela o epocă încoace (în jurul anului 1906) natalitatea a început să scadă simțitor și să crească mortalitatea, ultima întrecând pe cea dintâi în majoritatea satelor noastre.

În privința copiilor nici intelectualii români nu stau prea bine. O statistică a acestora ne-ar da constatări surprinzătoare. În orașul Caransebeș, sunt 31 de адвоаți, din cari 10 necăsătoriți, 7 căsătoriți fără copii, 11 cu un copil și 3 cu doi copii. Medicii: 4 căsătoriți fără copii, 4 cu 1 copil și 1 cu 2 copii.

¹ Vezi: Dr. Iosif Nemoianu, Aspecte din depopularea Banatului și mortalitatea infantilă. Dr. P. Rămneanțu: studiu asupra depopulării Banatului, în Rev. Inst. Social Banat, Vestul medical etc.

Dr. Stela Noaghea: Problema depopulării Banatului și combaterea ei, 1938.
Dr. Iosif Stoichiția, și alții.

Profesorii: 12 fără copii, 6 cu un copil, 3 cu 2 copii și 2 cu 3 copii. Sunt rare familiile de intelectuali cu mai mult de 2-3 copii, chiar și între preoți. Statistica familiilor preotești din Episcopia ort. rom. a Caransebeșului ne arată următoarea situație: 92 preoți nu au nici un copil (din aceștia vreo 30 sunt în primii ani de preoție), 91 preoți au *un* copil, 106 preoți au *doi* copii, 29 preoți au *trei* copii, 9 preoți au 4 copii, 2 au 5 copii și unul 6 copii.

Foarte mult păcătuiesc acele familii, cari nu voesc să aibă mai mult de 1-2 copii, folosind tot felul de mesteșuguri contra firei. Este un păcat strigător la cer omorârea pruncilor, chiar și înainte de naștere. Și foarte nenorociți sunt acei părinți, cari având numai un copil — îl pierde când nici nu se așteaptă și familia rămâne fără urmași, iar casa pustie și averea pe mâni străine și se imparte între urmași. De multe ori vin străini de neam și cumpără aceste case pe preț de nimica, și iau locul celor ce nu au fost vrednici de a stăpâni moștenirea primită dela înaintași. Și, durere, sunt multe case pustii în satele din Banat.

Pe lângă sistemul de 1-2 copii, vine apoi *mortalitatea infantilă* destul de ridicată, care face ca din puținii copii ce se nasc, mulți să nu ajungă la maturitate. Cauza este lipsa de cultură și civilizație și de viață igienică, atât a bărbaților și mai ales a mamelor, cari nu știu să-și crească copii în condiții igienice mulțumitoare. Lipsa de cunoștințe igienice necesare, necurătenția în case și gospodărie, îngrijirea prea sumară a sănătății proprii și a copilului, precum și alimentarea nepotrivită, contribuie foarte mult la mortalitatea copiilor.

Una din cauzele principale a scăderii populației este *concepția materialistă a vieții*. Deși starea materială a țăranului bănațean este în general mai bună ca în alte părți ale țării, totuși standardul de viață nu este cel așteptat, în raport cu posibilitățile de trai ale lui. Cauza acestui lucru între altele este și *luxul* prea exorbitant ce s'a încuibat mai ales în satele dela șes, îndeosebi la femei, mai mult ca la bărbați. Luxul aduce cu sine viața de petreceri și distracții, care au ca urmare viața imorală. Din cauza goanei după plăceri femeile nu voesc să aibă copii, ca să-și poată petrece până sunt tinere. Și spre acest scop recurg apoi la avorturi, fie doctoricești, fie prin leacuri băbești, cari au apoi urmări dezastruoase asupra sănătății pentru întreaga viață.

Astăzi femeile mai ales, nu-și mai țin pânza și hainele în casă ca în trecut, ci cumpără dela oraș pe bani scumpi toate stâmbile de mătase de calitate inferioară dar mai arătoase, chel-

tuindu-și astfel agoniseala făcută cu trudă pe lucruri nepotrivite cu viața țaranului și țărancei noastre. Aruncă apoi bani mulți pentru pantofi, ciorapi de mătase și pentru tot feluri de cosmeticiuri și podoabe, cari de cele mai multe ori le fac caraghioase, ca niște paparude. Impresia ce ți-o fac aceste femei la târg ori la nedee (rugă) mai ales, nu este din cele mai plăcute. Numai în rare sate, mai ales la munte, se mai păstrează vechiul port sobru și elegant moștenit din strămoși.

O altă cauză a denatalității este și *căsătoria de probă*, ce există în multe sate, mai ales în jud. Caraș. Tineri și tinere, în etate de 14-15 ani (fete) și 16-18 ani (băeți) se împreună (fără căsătorie civilă și bisericească) la îndemnul părinților, din interese de ordin material, ca să nu scape vre-o partidă mai bună, ca avere și situație socială. Dacă tinerii nu se împacă cum ar trebui, fetele trec la alți feciori și așa câte unele schimbă câte 3-4 feciori, până rămâne la unul, căci de cunurat de multe ori nu se cunună. Din cauza acestei nesiguranțe este firesc ca să se ferească să aibă copii și fac tot ce știu ca să-și ajungă scopul.

Concubinajul de asemenea este un mare rău pentru populația bănățeană și contribuie foarte mult la descreșterea natalității. Numai în jud. Caraș și Severin (fără plasele Belinț și Birchiș), la finea anului 1942 în eparhia Caransebeșului erau 9484 de concubini. Numărul lor este însă în scădere în urma acțiunii preoției contra acestui flagel.

O cauză este cred și măsura nepotrivită a Codului civil, care a scăzut limita de vârstă pentru căsătorie la fete dela 16 la 15 ani, măsură care s'a introdus de curând și în Transilvania odată cu unificarea legislativă. Limita de vârstă pentru fete, ar trebui nu scăzută ci ridicată la 17—18 ani, iar la băeți la 21—23 ani, după satisfacerea serviciului militar, căci nici fetele nici băeții nu sunt destui de maturi până la acea vârstă.¹

Bolile sociale (alcoolismul, tuberculoza, sifilisul, etc.) cari rod sănătatea neamului încă contribuie în mare măsură la denatalitate.

Vin apoi cauze externe și accidentale, ca războaiele, cataclismele (cutremure, etc.) inundațiile, seceta, epidemiile de diferite boli contagioase (ciuma, coleră, tifos, etc.), cari contribuie la scăderea populației.

Principala cauză a acestui rău este însă de ordin religios-moral, *slăbirea credinței religioase* și urmarea ei, slăbirea temeliei și sfințeniei căminului familial. Dacă *familia*, temelia in-

¹ Vezi nota dela pag. 174.

destructibilă a oricărui stat nu are baze morale-creștine, acel stat nu poate avea viitor.* Prea multele concubinate, căsătoriile de probă, divorțurile, precum și multele scandaluri din cauza vieții imorale și a adulterului, sunt o urmare firească a acestui lucru. Slăbirea credinței și a dragostei de biserică, își arată urmările la tot pasul, în toate relele sociale ce le vedem în satele noastre.

Sectele, prin acțiunea lor distructivă, încă contribuie la slăbirea vitalității neamului.

*

Remediile contra acestor stări de lucru sunt de mai multe feluri. Noi le împărțim în două categorii, de ordin moral și de ordin social-material. Pe noi trebuie să ne preocupe în primul rând cele de ordin *religios-moral*.

Ce este de făcut? Ajunge oare numai străduința Bisericii și a slujitorilor ei, pentru remedierea acestui rău cu mijloacele morale ce-i stau la dispoziție, sau trebuie susținută și de organele Statului? Desigur că da, deoarece mijloacele morale ce-i stau preotului la dispoziție nu au putere coercitivă și astfel de multe ori rămân cele mai bune intenții și străduințe, din cauza aceasta fără efect. Din cauza concepției prea materialiste a țaranului, nu-l poți îndrepta, până nu simte și materialicește urmarea încă-pășinării sale în cele rele și dăunătoare vitalității Neamului.

Prima datorie este întărirea credinței religioase și *încrăștinarea vieții familiare*. Dela acest lucru depinde tot rezultatul muncii noastre pe terenul opririi depopulării Banatului. Toate celelalte remedii ce le vom aminti sunt de ordin secundar și vor ajuta desigur într-o oarecare măsură străduințele Bisericii.

Datoria preoției este în primul rând de a face în școală o educație religioasă cât mai bună copiilor, prin o cât mai conștientioasă și plină de dragoste catehizație, ca să crească de mici pe enoriașii de mâne în frica de Dumnezeu și în dragoste de Biserică și neam. Dela această creștere de pe băncile școlii depinde în mare măsură îndreptarea stărilor de astăzi din satele noastre. De sub îndrumarea cateheților devotați și plin de râvnă apostolică au eșit cei mai buni și de omenie oameni în viață. Să-și aducă aminte fiecare de catihetul pe care l-a avut și va putea verifica cu ușurință cele de mai sus.

După ce tineretul a eșit din școala primară, preotul nu trebuie să-l lase de capul lui, ci să-i supravegheze viața și distracțiile, organizându-l în societatea „Sf. Gheorghe”, ca astfel

să-l crească pentru viață, îndrumându-i pașii, până intră în rândul enoriașilor familiști. Timpul liber din dumineci și sărbători și petrecerile tineretului, trebuiesc îndrumate pe calea cea bună, ca să-l ferească dela ispite și dela viață nepotrivită și imorală. Lăsat tineretul în voia lui, apucă pe căi rătăcite și mai târziu cu greu îl poți aduce pe calea bisericeii, de oarece nu mai poți avea contactul așa de strâns cu el, ca mai înainte. Organizarea de *coruri* religioase și profane, cu elevii de școală și cu tineretul, de ambe sexe, cari să dea răspunsurile la sf. Liturghie, e un mijloc din cele mai eficace, de a-i aduce la biserică. În legătura cu Vecernia se pot aranja șezători religioase în școala de Duminecă, cu cântări și lecturi religioase, cu predici și omilii scurte, cu sfaturi și îndemnuri morale, cari de singur vor schimba ținuta și viața morală a tineretului.

De mare folos poate fi la aceste serbări religioase, Soc. „Oastea Domnului“.

Ajuns mai târziu tineretul în rândul enoriașilor familiști, preotul va folosi toate ocaziile pentru a păstra legătura cu el. Să nu scape nici un prilej ca prin predici bine pregătite, cu exemple și pilde din Scriptură și din viață, atât la serviciile divine, cât și la diferite ocazii de bucurie (botez, cununie, etc.) ori de întristare (moarte, etc.) ca să lumineze și să întărească credința, să trezească sentimente bune și de îndreptare, ca astfel să-l țină aproape de Biserică și de instituțiunile ei. Iar dacă s'a rătăcit dela credința strămoșească sau nu vine la biserică, să-l cerceteze acasă, să se intereseze de viața lui și a familiei, de copii, de necazurile lui și prin contactul acesta direct, plin de iubire desinteresată îl va apropia tot mai mult și-l va face un bun *creștin practicant* al virtuților creștinești. În deosebi prin râvna sfântă de fiecare zi preotul va trebui să crească *mame bune* și credincioase, căci prin ele și-a ușurat mult truda de redresare a vieții obștești. Cu drept cuvânt spune un mare învățat: „Dați-mi mame evlavioase și voi îndrepta lumea“, căci „o mamă bună plătește cât o sută de învățători“ (Herbert). Din o familie cu mamă credincioasă nu pot eși decât copii buni și mai târziu creștini și cetățeni buni.

Predica cea mai eficace o va face însă preotul prin *viza sa* pilduitoare, căci altcum toată păstorirea lui va fi stearpă și păgubitoare pentru viața din parohie.

Nu putem atinge toate metodele de ordin pastoral, căci nu cad în sfera preocupărilor din acest articol.

Remediile de ordin **social-material** ale organelor statului vor trebui să sprijine străduințele Bisericii, căci numai împreună vor putea recolta rezultatele dorite de toți.

Statul nostru, ca și alte state, îngrijorat de această scădere a populației a căutat și caută prin diferite mijloace și legi să ocrotească familiile cu copii numeroși și să micșoreze mortalitatea infantilă. Spre acest scop a acordat ajutoare funcționarilor și muncitorilor pentru fiecare copil, le-a acordat scutiri de anumite prestații și chiar și dela serviciu militar părinților cu cel puțin 5 copii, dând și diferite premii sporadice acestor familii. Nu s'a făcut însă pe acest teren destul, căci ajutorul de 1000 Lei lunar ce-l dă statul pentru un copil este foarte redus în proporție cu cheltuielile ce le reclamă creșterea unui copil.

S'au impus dări celor necăsătoriți ca să stimuleze căsătoriile și prin ele nașterea de copii, căci s'a ajuns la convingerea, că viitorul statelor stă în numărul copiilor, cetățenii de mâine, cari vor fi sprijinul și tăria lui în timp de pace ca și în timp de război.

O măsură bună este și obligativitatea certificatului prenupțial, care dacă se va aplica cu rigurozitate de toate organele competente, va avea rezultate foarte bune pentru întărirea vitalității neamului.

Statul ar trebui să vină și cu alte măsuri ca de pildă mărirea impozitelor asupra averilor celor fără copii și a celor cu 1-2 copii, apoi exproprierea unei părți din avere (pământ, case etc.) care să meargă crescând până la 100% la cei ce mor fără descendenți direcți, iar cu realitățile expropriate să fie improprietărite familiile cu mai mulți copii și lipsite de avere. Mărirea prestațiilor și a altor obligații pentru familiile fără copii și excluderea lor dela anumite avantagii ce se acordă dela stat ori comună, ajutoare în natură (lemne, etc.) încă ar fi o măsură binevenită.

Statul ar trebui să oprească prin o lege aspră căsătoriile între nevrâstnici și trăirea în concubinaj, precum și avorturile, punând în vedere sancțiuni aspre contraveniențelor, în bani mai ales și în închisoare. Și acestor contravenienți să se aplice impozite mărite, prestații și lipsirea de anumite ajutoare și drepturi dela stat ori comună.

Statul să introducă obligativitatea căsătoriei religioase în 8 zile după cea civilă, ceea ce ar contribui la stărpirea concubinajului.

Legea de ocrotire a copilului și mamei și în general a familiei este foarte necesară.

Famiiliilor cu mulți copii ar trebui să li se acorde de către Băncile populare sau alte asociații similare credite eftine de tot, pe termene lungi, ca aceste familii să-și poată crește copiii și să le poată asigura o carieră cinstită.

Asistența medicală gratuită, ori cu o taxă foarte redusă, a mamelor la naștere, fie prin medici, ori cel puțin prin moașe diplomate, apoi creiarea de dispensare medicale pentru sugaci, și colonii de zi pentru ocrotirea copiilor de muncitori de orice fel, cari din cauza muncii lor nu-și pot vedea de îngrijirea copiilor, preventorii pentru copii debili și bolnavi — ar trebui să preocupe Statul în măsură mai mare ca până acum, pentru salvarea copiilor. Aici ar trebui să-și dea concursul inițiativa particulară, prin diferite societăți de binefacere, Consiliul de patronaj, etc. Marii bogătași și mecenai ar trebui să-și închine o mare parte a beneficiilor ce le au spre acest scop nobil, venind într'ajutorul Statului, care nu este în stare să îngrijească de toate instituțiunile necesare binelui și promovării natalității.

În urma marei drame ce se petrece în Banat, consecințele economice, naționale, culturale, sociale și politice sunt incalculabile pentru rezistența și trăinicia neamului pe aceste plaiuri. Ființa etnică a națiunii noastre devine tot mai puțin rezistentă în fața infiltrației lente dar sigure a străinilor. Trebuie să tindem într'acolo, ca poporul nostru să fie, ceea ce a fost în trecut, elementul de rezistență națională față de elementele străine ce ar căuta să se infiltreze, căci el este stăpânitorul de baștină al pământului pe care s'a zămislit și pe care l-a așezat providența divină, cu un anumit scop în această parte a lumii.

Progresul nostru demografic nu se poate face până nu vom ridica *moralul* satelor noastre, infectat de ideile de emancipare și de falsă civilizație, importată dela oraș și dela străini. Trebuie ca să convingem pe țăranul nostru, ca „să vorbească cum e portul și să se poarte cum e vorba“.

După războiu Statul va trebui să colonizeze satele bănățene deficitare cu elemente harnice și vîguroase, împrumutându-le în pământurile și casele fără moștenitori direcți și în a celor cu 1-2 copii, dându-le și credité pe termen lung pentru inventarul agricol necesar. Fără o colonizare sistematică și metodică, direcționată de aproape de organele pricepute ale Statului și fără un sprijin efectiv cu credite și inventar agricol, nu se

ajunge scopul urmărit și este păcat de orice cheltueli făcute. Dacă măsurile indicate s'ar introduce în legi bine studiate și limpezi și ar fi aplicate cu strictețe de oameni iubitori de neam și țară, credem că s'ar face un real progres și s'ar stăvili denatalitatea în mod simțitor, înmulțindu-se nașterile și împuținându-se mortalitatea.

Se obiectionează de unii țărani și chiar și de domni, că s'a înmulțit populația prea mult și țara noastră nu poate nutri o populație mai mare, mai ales în unele părți ale țării. Foarte mult greșesc cei ce afirmă acest lucru. Țara noastră are mari și multe bogății, ca puține țări din lume, cu pământ roditor, care pe lângă puțină muncă, mai rațională și intensivă, ar putea nutri nu numai populația de astăzi, ci încă o populație îndoită ca cea de astăzi, dacă nu și mai mare. La noi nu moare nimeni de foame, căci bunul Dumnezeu a înzestrat pământul Țării cu atâtea bunuri, încât cu puțină trudă și muncă oricine, care este muncitor și harnic, poate să-și asigure un trai cinstit și pâinea cea de toate zilele.

Dar unde sunt familii cu mai mulți copii și avere mai redusă, posibilitățile de trai sunt atât de multe, încât fiecare poate să-și câștige o pâine cinstită. Căci nu toți copiii trebuie să rămână la coarnele plugului, deoarece i se imbie mijloace de trai mai bune cât de multe și mai bănoase decât în plugărie, mai ales în meserii și comerț, în fabrici etc., de cari ne-am cam ferit până acum și-am lăsat locul străinilor de neamul nostru. „Meseria-i plug de aur“ — zise o vorbă înțeleaptă și într'adevăr așa este. Trebuie să tindem într'acolo, ca în mijlocul populației noastre românești să nu mai fie decât meseriași și negustori români, ca să nu îmbogățim cu banul nostru pe străini. Tot asemenea în fabrici, în marile întreprinderi de orice fel, trebuie ca elementul românesc să ocupe locul ce i se cuvine. Românizarea acestor întreprinderi a început de câțiva ani și va mai trece mult până vom putea pregăti elementele românești necesare, ca să ia locul intrușilor în munca ce trebuie să fie românească, precum este și țara.

*

În urma acestor constatări și considerațiuni generale vom da o statistică a creșterii sau descreșterii populației ortodoxe române din parohiile aparținătoare Episcopiei Caransebeșului, din

județele Caraș și Severin (afară de plasele Belinț și Birchiș) și Banatul iugoslav.

Din aceste date se constată, că natalitatea în Bănat dela 1900 este în scădere în majoritatea comunelor, iar mortalitatea în creștere. Și acest lucru este mai mare la șes ca la munte. Natalitatea este adeseori mai mare, nu în satele mai înstărite, cum ar fi de așteptat, ci în satele mai sărace. Pe baza înregistrărilor făcute la Institutul demografic se poate urmări cu ușurință fenomenul denatalității în toate comunele.

Dr. prof. Dr. Iosif Stoichiția, secretarul general al Ministerului Sănătății, la o conferință ținută în luna Februarie 1944 la acel minister a arătat cu date, că în ultimii 20 ani natalitatea a scăzut în țara întreagă cu 17.7 ‰ (la mie), pe când mortalitatea a putut fi redusă abia cu 4.6 la mie, ceea ce arată ca vitalitatea neamului nostru este în declin. Acest lucru este pericol național și de aceea trebuie să reacționăm la timp cu toate mijloacele.

Natalitatea în 1935 prezintă în Banat numai 17.1 la mie, față de media României de 30.7 la mie. Așa plasa Bozovici, cea mai românească plasă a jud. Caraș a pierdut în 20 ani 14.8 la mie din populație, iar în plasa Răcășdia, din acelaș județ, populația a scăzut între 1869 și 1910 cu 3 ‰. Din cele trei județe ale Banatului denatalitatea cea mai pronunțată este în jud. Timiș-Torontal, urmează apoi jud. Caraș și la urmă Severinul. Cele mai scăzute procente le arată mediul urban al jud. Caraș cu 8.5—10.9 la mie în 1935, iar cele mai urcate mediul rural în jud. Severin cu 24 la mie în 1930. Cât privește mediul urban român în orașul Caransebeș se constată o natalitate scăzută de circa 15—16 la mie și un deficit constant al populației ortodoxe dela 1801 până astăzi.¹ Este noroc cu populația flotantă dela sate și afluența spre oraș, cari fac să fie cu toate acestea în Caransebeș un spor de 3913 suflete din 1900—1942, crescând dela 3305 suflete la 7218 suflete.

*

Făcând o statistică pe baza matriculelor botezaților și morților ce există la parohiile ortodoxe române (cele mai vechi sunt din anul 1778), am constatat că până pela anii 1900—1905 natalitatea este în general în creștere, iar dela acești ani încoace în cele mai multe comune în scădere mare. În jud. Caraș

¹ Dr. Stela Noaghea-Anton, o. c.

numărul populației ort. rom. a scăzut din 1900—1942 cu 11.762 suflete, iar în Banatul iugoslav în 35 comune ale protopopiatelor Panciova și Vârșeț, cu circa 50.000 suflete a scăzut cu 3.585 suflete (7%). În schimb în jud. Severin (fără plasele Belinț și Birchiș) populația este în creștere cu 6.642 suflete.

În jud. Caraș și Severin (fără plasele Belinț și Birchiș) avem creștere în 128 comune și descreștere în 151 comune și anume: în jud. Severin natalitatea este în creștere în 98 comune și în descreștere în 69 comune, iar în jud. Caraș în creștere în 30 comune și în descreștere în 82 comune. Cea mai mare descreștere este în protopopiatul Oraviței de 6679 suflete în 40 ani, apoi în al Bocșei Montane de 2146 suflete, în Valea Almăjului cu 2097 suflete (prot. Mehadia), iar în al Bisericei Albe numai 751 suflete, toate în jud. Caraș. Protopopiatele Oraviței și Bocșei Montane cu 64.446 suflete în 1942 au pierdut în 40 ani 8825 suflete, (13.7%) ceea ce revine anual 220 suflete.

În Banatul iugoslav natalitatea este în creștere în 11 comune și în descreștere în 24 comune.

În Episcopia Caransebeșului la o populație de circa 335.000 suflete din 310 comune în 40 ani avem o scădere a populației de 8796 suflete (0.4%). Dacă merge tot așa în multe sate în decurs de mai puțin 100 ani vor dispărea cu totul Românii, mai ales în jud. Caraș. Situația din o singură comună *Nicolinț* (j. Caraș) ne poate servi ca pildă cu privire la drama cu urmări funeste pentru națiune ce se petrece în cele mai multe sate, mai ales în jud. Caraș. În această comună (după relatările Dlui prof. G. Matei în ziarul *Dacia*) sunt 256 familii din cari 11 sunt cu 3 copii, 40 cu 2 copii, 68 cu un copil și 100 familii fără copii. În comună sunt 31 case părăsite.

Lăsăm să urmeze tabloul comunelor după protopopiate, cu arătarea creșterii sau descreșterii populației (adecă diferența dintre născuți și morți). La fiecare comună se arată județul și anul matriculei dela case. Am calculat aceste date, până la finea anului 1942, așa după cum le avem dela oficiile parohiale, în sarcina cărora cade responsabilitatea pentru datele servite. În rubrica penultimă am arătat numărul sufletelor dela finea anului 1942 și în rubrica ultimă numărul concubinilor la aceea dată.

T A B L O U

de creșterea sau scăderea sufletelor în comunele din Eparhia Caransebeșului
pe protopopiate

Nr. curent	C O M U N A	În anii	Populația		Numărul sufletelor în 1942	Numărul concubini- lor în 1942
			crește cu suflete	scade cu suflete		
I. Protopopiatul Bisericii-Albe (Răcășdia) ¹						
1	Baziaș (parohie nouă)	1938—1942	2	—	139	1
2	Berliște	1905—	—	323	841	8
3	Berzasca	1905—	224	—	1310	25
4	Bogodinți	1904—	—	107	715	9
5	Câmpia	1937—	40	—	306	6
6	Cărbunari	1902—	546	—	2113	6
7	Ciortea	1905—	—	142	487	14
8	Ciuchici	1903—	—	399	1471	217
9	Coronini	1901—	362	—	897	4
10	Gornea	1905—	207	—	1004	70
11	Iam	1905—	—	111	714	38
12	Iertof	1899—	—	127	487	76
13	Ilidia	1905—	—	359	1381	84
14	Lescovița	1937—	3	—	16	—
15	Liubcova	1936—	—	13	275	9
16	Macoviște	1905—	—	47	567	33
17	Mircovați	1908—	—	240	888	25
18	Moldova-nouă	1909—	919	—	3817	10
19	Moldova-veche	1936—	3	—	135	5
20	Moldovița și Padina-Matei	1907—	618	—	1662	6
21	Naidăș	1909—	—	310	2078	153
22	Nicolinți	1901—	—	332	932	93
23	Petrila	1905—	—	51	802	42
24	Pojejena de jos	1903—	416	—	939	26
25	Potoc	1903—	—	132	1005	31
26	Răcășdia	1901—	—	534	2524	94
27	Rucova-nouă	1902—	—	27	382	9
28	Rusova-veche	1905—	—	90	399	9
29	Sasca-montană	1901—	—	418	682	58
30	Sasca-română ²	1899—	—	186	1091	29
31	Sichevița	1905—	625	—	2849	29
32	Slatina-Nera	1905—	—	89	1043	19
33	Socol (parohie nouă)	1936—	16	—	118	—

1 Toate comunele sunt în jud. Caraș.

2 Azi nu mai e nici un concubin.

¹ Toate comunele sunt în jud. Caraș.

² Azi nu mai e nici un concubin.

Nr. curent	C O M U N A	In anii	Populația		Numărul sufletelor în 1942	Numărul concubinilor în 1942
			crește cu suflete	scade cu suflete		
34	Socolari	1901—1942	—	240	805	39
35	Știnăpari	1902— "	372	—	961	3
36	Șușca	1898— "	158	—	631	10
37	Vrani	1907— "	—	554	1259	182
38	Vrâniuț	1902— "	—	537	1072	36
39	Zlatița (parohie nouă)	1937— "	8	—	351	4

II. Protopopiatul Bocșei-montane ¹

40	Barbosul	1902—1942	36	—	825	—
41	Biniș	1905— "	—	423	1183	69
42	Bocșa-montană	1907— "	—	119	1906	40 ²
43	Bocșa-română	1902— "	—	280	2765	6
44	Câlnic	1902— "	—	127	1842	23
45	Cuptoare	1901— "	50	—	736	16
46	Dezești	1905— "	65	—	930	94
47	Doclin	1905— "	—	261	882	59
48	Docnecea	1901— "	348	—	2255	24
49	Doman	1902— "	—	90	459	8
50	Duleu	1903— "	85	—	916	9
51	Ezeriș	1900— "	—	443	1191	45 ²
52	Fizeș	1904— "	—	327	1216	17
53	Fârliug	1902— "	—	49	1517	72
54	Iersig	1901— "	48	—	457	17
55	Jidovini	1904— "	—	248	1417	50
56	Moniom	1902— "	—	52	464	34
57	Ocna de fier	1903— "	—	15	901	35
58	Ramna	1901— "	—	197	1580	4
59	Recița-montană	1901— "	—	149	6244	16
60	Recița-română	1901— "	—	17	3144	4
61	Soceni	1902— "	—	123	994	4
62	Surducul-mare	1908— "	4	—	535	35
63	Târnova	1903— "	448	—	2512	109
64	Terova	1904— "	—	91	768	39
55	Valea mare - Pogănici	1903— "	37	—	513	30
66	Valea pai	1898— "	—	23	1093	52
67	Văliug	1901— "	5	—	1069	12
68	Vasiova	1902— "	—	272	892	17
69	Vermeș	1903— "	74	—	501	6

¹ Comunele Dezești, Fârliug și Valeamare sunt în jud. Severin, iar celelalte în jud. Caraș.

² Concubinii sunt țigani.

Nr. curent	C O M U N A	În anii	Populația		Numărul sufletelor în 1942	Numărul concubini- lor în 1942
			crește cu suflete	scade cu suflete		
III. Protopopiatul Caransebeșului ¹						
70	Apadia	1903—1942	—	14	796	135
71	Armeniș	1908—	398	—	2949	47
72	Bolvașnița	1901—	63	—	685	12
73	Borlova	1905—	21	—	1534	90
74	Brebul	1903—	107	—	1201	41
75	Buchin	1904—	73	—	712	18
76	Filia Prisian	1904—	46	—	488	13
77	Bucoșnița	1902—	328	—	1002	45
78	Filia Goleț	1902—	163	—	789	31
79	Caransebeș	1901—	—	758	7218 ²	44
80	Cârpa	1901—	—	7	918	15
81	Cireșa	1901—	51	—	—	—
82	Ciuta	1902—	—	106	610	18
83	Cornuțel	1924—	324	—	583	12
84	Crâjma	1903—	—	27	655	37
85	Filia Mal	1903—	—	8	528	16
86	Dalci	1903—	71	—	494	14
87	Filia Cicleni	1903—	—	33	142	1
88	Delinești	1901—	—	23	973	38
89	Feneș	1901—	—	11	889	25
90	Ferdinand	1900—	103	—	718	18
91	Glimboca	1902—	255	—	2215	24
92	Iaz	1903—	—	4	779	24
93	Ilova	1901—	144	—	1094	110
94	Jupa	1902—	31	—	441	24
95	Maciova	1902—	—	60	453	24
96	Marga	1902—	8	—	1731	14
97	Filia Vama-marga	1902—	21	—	72	—
98	Mărul	1903—	6	—	1540	10
99	Mătnicul-mare	1902—	—	65	700	28
100	Obreja	1902—	—	95	2146	25
101	Ohaba bistra	1902—	—	13	1099	14
102	Ohaba mătnic	1902—	—	3	638	15
103	Ohabia	1903—	—	18	291	38
104	Peștere	1906—	66	—	465	29
105	Petroșnița	1901—	324	—	1204	132
106	Poiana	1902—	75	—	1100	9

¹ Comunele Apadia, Brebul, Delinești, Ohaba și Valeadeni sunt în jud. Caraș, iar celelalte în jud. Severin.

² Cu populația flotantă crește cu 3913 suflete.

Nr. curent	C O M U N A	In anii	Populația		Numărul sufletelor în 1942	Numărul concubini- lor în 1942
			crește cu suflete	scade cu suflete		
107	Prisaca	1903—1942	—	176	526	33
108	Rueni	1909—	—	21	714	9
109	Filia Turnul	1904—	—	12	434	2
110	Rugi	1901—	—	181	692	56
111	Ruginosu	1902—	—	83	269	15
112	Rusca	1902—	—	200	1436	80
113	Rusca mont. și fil. Ruschița	1901—	104	—	1109	16
114	Sadova-nouă	1902—	—	12	529	7
115	Slatina mică	1902—	—	—	1076	17
116	Teregova	1904—	660	—	4019	180
117	Valeaboul	1903—	—	129	731	14
118	Valeadeni	1903—	—	59	1003	28
119	Valișoara	1905—	108	—	1054	48
120	Var	1905—	19	—	1007	—
121	Verciorova	1901—	170	—	1393	45
122	Voislova	1902—	—	85	624	15
123	Filia Valea bistra	1902—	13	—	501	9
124	Zăguzeni	1903—	—	73	429	19
126	Zervești	1902—	198	—	713	24
126	Z'agna	1909—	154	—	554	3

IV. Protopopiatul Făgetului ¹

127	Băsești cu filia Dumbrava	1904—1942	14	—	551	24
128	Batești	1903—	—	21	480	8
129	Bichigi	1904—	97	—	817	21
130	Bârna	1907—	79	—	436	19
131	Botinești	1901—	—	51	391	22
132	Brănești	1904—	69	—	684	6
133	Breazova	1905—	—	8	453	22
134	Bucovețu	1904—	18	—	747	19
135	Bujor	1904—	37	—	580	5
136	Cliciova	1902—	75	—	850	51
137	Coșava cu filia Nemessești	1907—	—	26	755	2
138	Coștei	1904—	—	51	507	28
139	Crivina de sus	1904—	—	64	280	21
140	Curtea	1903—	—	71	1176	3
141	Drinova	1908—	168	—	395	19
142	Făget	1908—	—	118	1327	46
143	Fărășești	1903—	—	20	388	17
144	Fârdia cu filia Hănușești	1904—	49	—	1113	8

¹ Toate comunele în jud. Severin.

Nr. curent	C O M U N A	In anii	Populația		Numărul sufletelor în 1942	Numărul concubinilor în 1942
			crește cu suflete	scade cu suflete		
145	Gladna rom. și Gl. mont.	1901—1942	—	10	863	12
146	Homojdia	1908—	1	—	342	3
147	Filia Coșevița	1908—	3	—	161	1
148	Jupănești cu filia Balșești	1904—	55	—	589	5
149	Jupani	1904—	142	—	725	15
150	Jurești	1905—	88	—	278	9
151	Filia Botestii	1905—	—	1	221	9
152	Luncani	1903—	153	—	744	22
153	Margina cu filia Zorani	1904—	—	62	590	3
154	Motolul mic cu fil. Drăgănești	1904—	—	13	675	28
155	Petroasa	1904—	—	18	504	12
156	Poeni	1901—	—	67	509	15
157	Pogănești	1905—	74	—	412	10
158	Povergina	1904—	48	—	364	24
159	Românești	1909—	—	42	568	23
160	Filia Goizești	1909—	3	—	169	5
161	Sărăzani	1903—	6	—	457	14
162	Seceni	1903—	36	—	215	5
163	Sintești	1905—	—	63	882	7
164	Sudriaș	1903—	78	—	640	16
164	Surducul mic	1901—	18	—	638	24
166	Susani	1904—	99	—	670	27
167	Temerești	1904—	—	—	924	8
168	Tomești	1903—	75	—	469	11
169	Zolt	1901—	21	—	382	20

V. Protopopiatul Logojului ¹

170	Armadia	1902—1942	—	19	328	26
171	Boldur	1900—	—	122	733	20
172	Căvâran	1903—	13	—	802	6
173	Cireșul	1905—	45	—	424	8
174	Copăcele (par. nouă)	1937—	22	—	276	6
175	Criciova	1902—	—	—	812	12
176	Criciova II	1925—	212	—	472	2
177	Cireșul II	1925—	136	—	314	12
178	Crivina de jos	1901—	125	—	424	2
179	Dragomirești	1904—	—	59	530	10
180	Gavojdia	1905—	—	69	1201	2
181	Herendești	1912—	—	63	855	13

¹ Toate comunele sunt în jud. Severin, afară de Zorlențul mare care se află în jud. Caraș.

Nr. curent	C O M U N A	In anii	Populația		Numărul sufletelor in 1942	Numărul concubini- lor in 1942
			crește cu suflete	scade cu suflete		
182	Hezeriș	1903—1942	44	—	519	11
183	Hodoș	1901— "	—	41	512	2
184	Honoriciu	1902— "	158	—	747	37
185	Jdioara	1901— "	51	—	1062	10
186	Jena	1906— "	28	—	520	11
187	Logoj	1901— "	—	361	8144	90
188	Logojel	1904— "	98	—	1326	46
189	Măguri	1902— "	201	—	777	36
190	Nădragul	1901— "	465	—	499	9
191	Oloșag	1901— "	15	—	689	22
192	Remetea Pogănici	1905— "	—	10	586	25
193	Sacul	1908— "	53	—	1070	16
194	Sălbăgel	1903— "	64	—	583	4
195	Satu mic	1905— "	2	—	592	3
196	Scăiuș	1901— "	119	—	866	14
197	Silha	1901— "	—	117	766	19
198	Tapia	1902— "	16	—	502	20
199	Tincova	1901— "	171	—	821	16
200	Visag	1908— "	—	11	930	50
201	Zgribești	1907— "	62	—	698	5
202	Zorile (parohie nouă)	1937— "	28	—	249	3
203	Zorlencior	1903— "	24	—	533	7
204	Zorlențul-mare	1901— "	—	72	2234	56

VI. Protopopiatul Mehadii (Orșova)

205	Bănia*	1901—1942	—	592	1844	135
206	Bogoltin	1901— "	54	—	1572	40
207	Borlovenii noi*	1901— "	95	—	716	34
208	Borlovenii vechi*	1904— "	—	58	901	102
209	Bozovici*	1901— "	—	640	3042	89
210	Cornea	1901— "	—	195	1409	43
211	Corneroya	1907— "	—	425	3482	84
212	Cuptoare	1901— "	62	—	1010	26
213	Crușovăț	1901— "	188	—	734	20
214	Dalboșeț*	1907— "	—	165	2183	76
215	Domașnea	1901— "	—	182	2055	18
216	Cănicea	1901— "	—	6	481	12
217	Eșelnița	1901— "	—	435	1294	74
218	Gârbovăț*	1904— "	—	187	1507	—

Comunele însemnate cu * sunt în jud. Caraș, iar celelalte în jud. Severin.

Nr. curent	C O M U N A	In anii	Populația		Numărul sufletelor în 1942	Numărul concubini- lor în 1942
			crește cu suflete	scade cu suflete		
219	Globucraiova	1904—1942	77	—	899	13
220	Globurău	1902—	85	—	570	7
221	Iablașița	1902—	—	47	1558	106
222	Jupălnic	1901—	338	—	1760	60
223	Lăpușnicel	1906—	178	—	1016	72
224	Lăpușnicul-mare*	1901—	192	—	2224	25
225	Luncavița	1902—	151	—	1450	12
226	Mehadia	1902—	109	—	2204	71
227	Mehadica	1902—	40	—	2303	111
228	Moceriș*	1903—	—	113	1074	133
229	Ogradena-veche cu f.	1903—	252	—	860	8
230	Dubova	1903—	105	—	560	6
231	Orșova	1902—	—	143	1300	27
232	Pârvoava	1907—	10	—	1129	62
233	Pătaș*	1901—	—	120	1087	85
234	Pecenișca	1903—	—	33	648	41
235	Băile Herculane	1925—	—	3	200	—
236	Petnic	1905—	—	30	1154	56
237	Plavișevita cu filia	1907—	95	—	507	20
238	Tisovița	1907—	112	—	284	11
239	Plugova	1901—	424	—	1431	54
240	Prilipă*	1901—	—	236	1420	86
241	Prigor*	1903—	—	394	1471	48
242	Rudăria*	1901—	—	298	2479	63
243	Șopotul-nou*	1902—	504	—	1464	49
244	Șopotul-vechi*	1900—	—	12	1239	28
245	Toplet	1901—	163	—	1792	333
246	Tufări	1901—	—	68	1070	27
247	Valeabolvașița	1901—	200	—	1310	19
248	Verendin	1905—	815	—	2400	122
249	Putna* filia la Prigor	1903—	—	73	315	21

VII. Protopopiatul Oraviței ¹

250	Agadici	1900—1942	—	275	555	90
251	Anina	1924—	161	—	2156	15
252	Broșteni	1905—	—	469	1222	105
253	Căcova	1905—	—	631	1272	120
254	Calina	1901—	—	98	385	8

Comunele însemnate cu * sunt în jud. Caraș, iar celelalte în jud. Severin.

¹ Toate comunele sunt în jud. Caraș.

Nr. curent	C O M U N A	In anii	Populația		Numărul sufletelor în 1942	Numărul concubinilor 1942
			crește cu suflete	scade cu suflete		
255	Cârnecea	1901—1942	—	99	555	35
256	Ciclova montană	1904—"	—	623	1150	35
257	Ciclova română	1911—"	—	460	2559	95
258	Ciudanovița	1902—"	—	189	372	8
259	Comoriște	1901—"	—	120	1027	94
260	Forotic	1914—"	—	109	1159	25
261	Gârliște	1901—"	—	446	1286	17
262	Goruia	1909—"	—	158	606	12
263	Gurgiova	1905—"	—	259	519	29
264	Greoni	1901—"	—	429	919	83
265	Jitini	1909—"	—	81	305	16
266	Maidan	1908—"	—	231	742	42
267	Mărcina	1903—"	—	426	1034	47
268	Oravița montană	1901—"	—	388	1014	1
269	Oravița română	1905—"	—	232	1063	6
270	Rachitova	1900—"	—	248	738	46
271	Secaș	1903—"	—	111	915	12
272	Ticvanul-mare	1925—"	—	33	381	9
273	Ticvanul-mic	1909—"	—	172	651	80
274	Vărădia	1906—"	—	542	987	101

BANATUL IUGOSLAV

I. Protopopiatul Panciovei

					Numărul sufletelor în 1941	Numărul concubinilor destul de mare
275	Alibunar	1901—1941	—	132	2225	
276	Cubin	1901—"	—	278	920	
277	Deliblată	1901—"	108	—	1506	
278	Dobrița	1901—"	51	—	219	
279	Doloave	1901—"	351	—	1667	
280	Glogoni	1901—"	—	164	649	
281	Iabuca	1901—"	—	61	254	
282	Mramorac	1901—"	172	—	1085	
283	Omolița	1901—"	22	—	368	
284	Ofcea	1901—"	—	31	1319	
285	Petrovasela	1901—"	—	1601	4252	
286	Panciova	1901—"	—	282	135	
287	Satul-nou	1901—"	—	129	4694	
288	Seleuș	1901—"	—	231	2178	
289	Uzdin	1901—"	170	—	4916	

Nr. curent	C O M U N A	În anii	Populația		Numărul sufletelor în 1940	Numărul concubini- lor în 1940
			crește cu suflete	scade cu suflete		
II. Protopopiatul Vârșefului						
290	Biserica albă	1900—1940	—	144	342	Numărul concubinilor destul de mare
291	Coștei	1900—	—	597	1688	
292	Grebenăț	1901—	301	—	2177	
293	Iabuca	1900—	—	162	649	
294	Filia Mesiciu	1900—	—	163	559	
295	Jamul-mic	1900—	110	—	853	
296	Marcovăț	1901—	—	160	1012	
297	Marghita-mare	1901—	131	—	1094	
298	Nicolințul-mare	1901—	—	405	3361	
299	Oreșăț	1908—	65	—	545	
300	Ritișor	1901—	—	73	1028	
301	Sălcița	1901—	—	87	698	
302	Srediștea	1901—	—	194	460	
303	Sân Ianaș	1901—	—	200	1374	
304	Sân Mihai	1901—	853	—	4256	
305	Straja	1901—	—	68	1298	
306	Vârșet	1911—	—	292	1118	
307	Vlaicoveț	1901—	—	127	760	
308	Voivodinț	1900—	—	348	1259	

Dacă cercetăm însă datele matriculelor pe timpul dela 100—150 ani, la unele comune constatăm un foarte mare spor de populație până pela anul 1900, ca de aci încoace să urmeze o rapidă scădere.

Spicuim din aceste date câteva mai specifice și le dăm mai jos, tot după protopopiate.

I. Protopopiatul Biserica-Albă

1. *Berliște*: dela 1794—1894 are o creștere anuală de circa 19 suflete, ca dela 1895 să scadă mereu, încât dela 1159 suflete din 1896 ajunge la 841 suflete, în 1942 (— 318).
2. *Berzasca*: deși dela anul 1824 are spor mare în nașteri, totuși numărul sufletelor scade din 1920—1942 cu 289, în urma deplasării populației.
3. *Ciortea*: din 1794—1904 are spor la nașteri ajungând la 705 suflete, ca dela 1904—1942 să scadă cu 218 la 487 suflete,

4. *Ilidia*: din 1898—1942, populația scade dela 1759 la 1381 suflete (— 378).
5. *Moldova-nouă*: deși dela 1900—1942 are spor de nașteri de 919 suflete, totuși populația din 1886, când era de 3649 suflete până la 1942 abia crește cu 168 suflete în urma marelui mortalități.
6. *Moldovița* (comună de munte): din 1886 populația a crescut dela 915 suflete la 1662 suflete până în 1942 (+ 747), având un foarte mare spor de nașteri.
7. *Sasca montană*: în urma deplasării populației la fabrici și orașe — deși până la 1900 are spor de nașteri, totuși populația scade dela 1952 suflete cât avea în 1882 la 682 suflete în 1942, deci o scădere foarte mare de 1270 suflete (aproape 70%).
8. *Sichevița*: populația crește uimitor din 1825—1942 dela 730 suflete la 2849 suflete (+ 2119).
9. *Socolari*: are 1545 suflete în 1922, ca să scadă până la 1942 cu 740 suflete la 805.
10. *Vrani*: descrește populația din 1851—1942 dela 2110 suflete la 1259 suflete, înregistrând o scădere îngrijorătoare de 851 suflete.

II. Protopopiatul Bocșa Montană

1. *Biniș*: populația scade dela 1935—1942 cu 377 suflete, anual deci cu 47 suflete.
2. *Docnecea*: populația crește cu aproape 100% dela 1199 suflete din 1840 la 2255 suflete în 1942.

III. Protopopiatul Caransebeș

1. *Caransebeș*: din 1900—1942 arată un spor de populație foarte mare de 3913 suflete prin populația dela sate, deși are scădere în nașteri.
2. *Bolvașnița*: deși natalitatea e în anii din urmă în creștere, totuși a scăzut dela 1902—1942 dela 848 la 685 suflete (— 163).

IV. Protopopiatul Făget

1. *Sintești*: populația staționară, căci din 1859—1942, a crescut dela 880 suflete numai cu 2 suflete.
2. *Fârdea*: scade dela 892 suflete în 1853 la 811 suflete în 1942 (— 81).

V. Protopopiatul Logoj

1. *Armadia*: scade populația din 1935—1942 cu 52 suflete dela 380 la 328 suflete, ceea ce este foarte mult în 8 ani.

2. *Criciova*: scade din 1861—1942, dela 911 suflete la 892 suflete (— 19).
3. *Găvojdia*: deși nașterile în anii din urmă sunt în scădere, totuși populația este în creștere dela 1046 suflete în 1890 la 1201 suflete în 1942 (+ 155 suflete).
4. *Sâlha*: scade populația dela 938 suflete în 1880 la 766 suflete, în 1942 (— 172 suflete).
5. *Zorlențul mare*: sporește dela 1861—1942 abia cu 60 suflete, dela 2173 la 2333 suflete.

VI. Protopopiatul Mehadia

1. *Cornereva*: are denatalitate mare. Populația scade din 1903—1942 cu 1129 suflete dela 4611 la 3482 suflete, deci în 40 ani cu 25%.
2. *Lăpușnicul mare*: populația crește din 1881—1942 dela 1750 suflete la 2224 suflete, deci un spor de 474 suflete.
3. *Mehadica*: arată un mare spor, dela 1235 suflete în 1790 la 2303 suflete în 1942 (+ 1067).

VI. Protopopiatul Oravița

1. *Agadici*: populația scade din anul 1832—1942 cu 398 suflete dela 953 la 555 suflete.
2. *Cacova*: scade dela 1842 suflete în anul 1895 la 1272 suflete în 1942, (— 570).
3. *Goruia*: scade din 1859—1942 cu 553 suflete dela 1159 la 606 suflete.

Banatul Iugoslav

Populația satelor în multe sate până la începutul sec. XX are spor, dar natalitatea din 1900 încoace e în mare scădere.

I. Protopopiatul Panciova

1. *Doloave*: crește dela 1009 suflete în anul 1872 la 1667 suflete în 1941 (+ 658).
2. *Mramorac*: crește dela 705 suflete în anul 1873 (când s'a făcut despărțirea ierarhică de către Sârbi) la 1085 suflete în 1941 (+ 380).
3. *Ofcea*: crește dela 304 suflete în anul 1830 la 1319 suflete în 1841, deci un spor de 1015 suflete (400%).

4. *Petrovasela*: aici e un caz special. Din 1808 când avea 1950 suflete populația crește până la 1890 la 5997 suflete, deci un spor de 4047 suflete, ca de atunci încolo până la 1941 să scadă cu 1745 suflete la 4252.
5. *Panciova*: scade dela 417 suflete în anul 1900 la 135 suflete în 1941, deci o descreștere de 282 suflete.
6. *Satul nou*: crește dela 3696 suflete în anul 1883 la 4694 suflete, în 1941 (+ 998).
7. *Seleuș*: o creștere foarte mare, dela 566 suflete în anul 1782 la 2178 suflete, în 1941 (+ 1612).
8. *Uzdin*: de asemeni o creștere mare a populației dela 2256 suflete cât avea în 1820 la 4016 suflete, în 1941 (+ 2660).

În comunele dela 2—7, deși populația arată spor, totuși dela anul 1900 încolo denatalitatea e în creștere.

II. Protopopiatul Vârșetului

1. *Coștei*: scade dela 2459 suflete cât avea în anul 1830 la 1688 suflete, în 1940 (— 471).
2. *Râtișor*: scade dela 1567 suflete cât avea în anul 1810 la 1020 suflete, în 1940 (— 547).
3. *Sân-Ianăș*: crește dela 696 suflete cât avea în anul 1840 la 1374 suflete, în 1940 (+ 678).
4. *Sân-Mihai*: are o mare creștere. Dela 2565 suflete câte avea în anul 1851 crește la 4256 suflete, în 1940 (+ 1691).
5. *Straja*: crește dela 1064 suflete cât avea în anul 1861 la 1298 suflete în 1940 (+ 234).
6. *Vlaicovăț*: scade din 1880—1940 cu 205 suflete, dela 965 la 760 suflete.
7. *Voivodinț*: scade din 1840—1941 cu 480 suflete, dela 1739 la 1259 suflete.

*

Între anii 1855—1874, se observă mai ales în județul Severin o mortalitate mai mare din cauza epidemiei de coleră, ciumă și friguri ce a bântuit, cum ne arată însemnările din matricula morților.

*

Din cele arătate mai sus, situația din Banatul nostru drag, sub raportul denatalității, este foarte îngrijorătoare. Am arătat

unele cauze și am preconizat unele modeste propuneri pentru remedierea răului. Cei chemați au datoriat să ia măsurile dictate de împrejurări pentru oprirea denatalității. Statul, cu mijloacele ce-i stau la dispoziție, îngrijorat de aceste stări, nădărdim ca nu va întârzia să facă tot ce-i stă în putință ca să salveze Banatul pentru românism. Biserica ortodoxă, mama cea bună a sufletului neamului nostru, care s'a identificat în totdeauna cu bucuriile și durerile acestui neam nu va întârzia să-și dea tot concursul neprecupețit și devotat la ajutorarea acestei opere salvatoare, conlucrând mână în mână cu organele Statului la salvarea acestei bogate și frumoase provincii din sud-vestul Țării.

Cei ce au urechi de auzit să audă.

† VENIAMIN

În timpul tipăririi revistei, aflăm cu multă satisfacție, că a apărut o dispoziție importantă a Statului, care dacă se va observa cu sfințenie și se vor sancționa abaterile, va fi de real folos pentru întărirea vitalității neamului nostru.

În Monitorul Oficial, Nr. 68, data din 21 Martie 1944 a apărut Decretul Lege Nr. 563 dela 16 Martie 1944, cu privire la modificarea art. 127 din codul civil în sensul: „Nu este iertat bărbatului înainte de 21 ani și femeii înainte de 18 ani să se căsătorească”.

Ministerul Justiției între altele aduce următoarele juste motive: „În urma constatărilor medicale și a statisticilor alcătuite cu privire la problema căsătoriilor premature s'a ajuns la concluzia, că vârsta minimă pentru contractarea căsătoriei trebuie ridicată. Astfel s'a constatat că în general, copiii născuți din căsătorii premature, dau cel mai ridicat procent de mortalitate și debilitate fizică, neavând nici o ereditate precisă și favorabilă, atât sub raportul fiziologic, cât și psihic. De aceea s'a putut afirma, că aceste căsătorii contribuie la degenerarea rasei.

În același timp s'a constatat, că procentul cel mai mare de divorțuri provine din căsătoriile premature, de oarece căsătorii nu au, în momentul căsătoriei, nici maturitatea sufletească necesară și nici pregătirea și posibilitățile materiale pentru a putea suporta sarcinile materiale, sociale și morale ale acestei instituțiuni”.

Apostolatul tinereții¹

De ani dearândul toate trâmbițele și toate sirenele lumii sună continuu mobilizarea generală a tineretului pentru război, pentru cea mai uriașă vărsare de sânge din istoria omenirii de până astăzi. Nu mai există nici o țară pe continent și nici un colț de lume în care tineretul să nu fi fost strâns și instruit asidu întru mănuierea armelor, pentru uciderea oamenilor.

Alături de aceste chemări ale lumii, sună — ce-i drept, mai puțin strident — chemările Mântuitorului pentru războiul cel duhovnicesc, pentru luptă sufletului contra păcatului, pentru triumful adevărului, al luminii și al vieții asupra întinericului și asupra morții.

Hristos și Biserica vor, mai presus de orice, să vadă tineretul de astăzi înrolat în rândurile cele dintâi ale luptătorilor pentru adevăr și lumină, pentru apărarea și întărirea împărăției lui Dumnezeu, pentru biruința spiritului asupra materiei.

*

Făcând abstracție de etimologia cuvântului „apostolat” înțelesul acestui cuvânt este larg cât o împărăție, este bogat cât o vistierie și este frumos ca tinerețea însăși. Căci prin apostolat se înțelege în primul rând viața trăită în duh și adevăr, viață în care dogorește dragostea pentru Dumnezeu și pentru deapropoalele nostru, viața în care stăpânește strădania continuă, făcută prin mijloace naturale și supranaturale, pentru ca sufletul nostru și al semenului nostru să sporească continuu pe drumul mântuirii, pe drumul împărăției lui Dumnezeu. Rugăciunea stăruitoare, iubirea plină de căldură, iertarea, milostenia, binefacerea, buna povățuire a altora, răspândirea creștinismului și alte lucrări și virtuți similare sunt tot atâtea acte ale apostolatului creștin. Slujba acestui apostolat este deci, mai presus de orice, îndrăgostirea omului de bine, de frumos, și de adevăr până la nebunia sfântă despre care ne vorbește slăvitul apostol Pavel în epistolele sale. Este transfigurare personală, făcută în cadru de lumină taborică, și trudă fără zăbavă pentru transfigurarea semenului nostru.

Dintre toate vârstele vieții tinerețea este cea mai proprie pentru slujba apostolatului creștin.

Tinerețea este floarea de crin pururea deschisă pentru polenul adevăratei fecundări a vieții. Tinerețea e pădurea în freamăt continuu, e primăvara anului, e primăvara naturii cu toate năvalnicile ei izbucniri spre soare și lumină, e dorul nestămpărat după viață fără de moarte, e sufletul

¹ Conferință ținută la 3 Martie 1944, la Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj-Sibiu în ciclul organizat de F. O. R. S.

în neîntreruptă tensiune după adevăr și dreptate, e'avântul de nobilă depășire, e setea nepotolită după infinit și veșnicie, este gând de înaltă mândrie, care iscodește totul și cercetează lucrurile cu stăruință și amănunțime. Mii de ochi deschide tinerețea în sufletul omului, ca el să vadă totul; mii de aripi întinde tinerețea, pentruca omul să sboare pe culmile celor mai înalte idealuri. Tinerețea, cu puterile ei veșnic nebiruite, cu izvoarele de energie veșnic nesecate, cu neobositele ei sboruri spre bolta azurie a cerului, cu generoasele ei dăruiri, cu neprecupețitele ei cheltueli pe altarul jertfelor curate este totdeauna nădejdea cea mai sigură a viitorului, este podoaba cea mai aleasă a creștinismului și mândria tuturor neamurilor pământului. Tinerețea este viață în ceea ce are ea mai autentic, mai curat și mai necesar pentru toate marile și frumoasele biruinți din lume.

Nu este deci o simplă întâmplare că Mântuitorul Hristos — El însuși în floarea tinereții — a dat tineretului o atențiune cu totul specială și i-a arătat continuu o dragoste curată și chiar o preferință față de celelalte vârste ale vieții.

Nu este o simplă întâmplare că sufletul acela chinuit, care însetat după desăvârșire, care căuta adevărul, dreptatea și viața de veci, care s'a apropiat cu sfială de Mântuitorul zicându-l: „*Învățătorule bune, ce bine să fac ca să am viața de veci?*” (Matei XIX, 16), a fost un om tânăr. Nu! Pentrucă frământările acestea lăuntrice, dorurile și însetările după ideal sunt proprii tinereții.

Nu este o simplă întâmplare că dintre cei doisprezece apostoli Mântuitorul a iubit cu mai multă căldură pe cel mai tânăr dintre ei, pe sfântul apostol și evanghelist Ioan, pe acest vultur al gândirii și al iubirii creștine.

Nu este o simplă întâmplare că în clipele răstignirii, când sfânta Fecioară se frângea de durere la poalele crucii, Mântuitorul, adresându-se apostolului Ioan, adevăc celui mai tânăr dintre toți, i-a zis: „*Fiule iată mama ta!*” Și adresându-se Maicii sale i-a zis: „*Femeie iată fiul tău!*” Și dintru acel ceas a luat-o ucenicul pe care iubia Domnul întru ale sale. (Ioan XIX, 26—27.)

Nu este o simplă întâmplare că dintre cele trei învieri minunate, pe care Mântuitorul le-a săvârșit în cursul pământeștii sale vieți, două au fost din lumea tineretului. Fiica lui Iair și tânărul din Nain sunt mărturie veșnică a dragostei pe care Hristos a arătat-o, chiar și dincolo de hotarele acestei vieți trecătoare, tinereții curate.

Nu este o simplă întâmplare că sfintele evanghelii subliniază faptul că Mântuitorul a certat pe apostolii Săi, când aceștia voiau să îndepărteze pe copiii care veniseră să ceară binecuvântare dela Hristos, zicându-le: „*Lăsați pruncii, să vină la mine, căci unora ca acestora este împărăția lui Dumnezeu*” (Matei XIX, 13—14).

Iată, atâtea dovezi despre dragostea și despre prețuirea pe care Mântuitorul Hristos le-a arătat tinereții, tocmai pentru însușirile ei speciale, pentru posibilitățile ei nelimitate și pentru rosturile ei mari de luptă și biruință în slujba apostolatului creștin.

Dar Mântuitorul nu s'a limitat numai la aceste manifestări ale dragostei față de tineret, ci prețuind valoarea lui, a statornicit în cadrul prin-

cipiilor generale ale creștinismului, drepturi și obligațiuni, care merg până la îndeplinirea unui apostolat creștin conștient și necesar.

Învățătura aceasta se găsește cuprinsă în concepția creștină despre corpul mistic al Mântuitorului.

Sfânta Scriptură ne învață că Iisus Hristos este creștetul unui organism, iar creștinii sunt mădulele acestuia. Hristos este capul bisericii, iar creștinii sunt membrele vii ale aceluiași organism. „Și mai presus de toate l-a dat pre el cap bisericii, ca una care este trupul lui, împlinirea celui ce împlinește toate întru toți.”¹ Iisus Hristos este capul bisericii iar creștinii sunt mădulele aceluiași organism și precum în corpul omenesc nu există nici un mădular fără de rost, fără să aibă o funcțiune precisă, fără să îndeplinească un anumit serviciu în vederea menținerii vieții și a sănătății în general, tot astfel și în organismul bisericii fiecare mădular își are rostul său de existență și domeniul său de funcțiune. Și precum trupul omenesc se îmbolnăvește când un mădular oarecare nu funcționează, nu-și îndeplinește rostul său, tot astfel și biserica lui Iisus Hristos tânjește, se îmbolnăvește atunci când mădulele ei nu funcționează.² Capul își îndeplinește funcțiunea lui de conducător, dar și membrele sunt datorate să-și îndeplinească slujba lor. Pe baza acestei funcțiuni „între Iisus Hristos și creștini există o legătură supranaturală, pe care singur Dumnezeu a putut-o descoperi neamului omenesc, precum tot El singur a și creat-o.”³ Între Iisus Hristos și credincioși există, un fel de simbioză spirituală. Firele care leagă pe creștini de Hristos nu se văd, dar uniunea mistică există, ea se simte și mai ales se trăește. Capul conduce organismul întreg și tot, „el dă puterea aceea care stimulează, întovărășește și desăvârșește toate faptele bune din lume”. Hristos este izvorul nesecat al vieții adevărate și El transmite continuu viață și daruri naturale și supranaturale tuturor membrilor din organismul său, iar creștinii primesc neîntrerupt aceste bunuri dumnezeiești. Hristos este capul iar noi toți suntem membrele aceluiași organism. Deci biserica întreagă este o singură unitate, un singur organism, o singură funcțiune spirituală.

Mântuitorul a expus această învățătură și mai concret în următoarele cuvinte:

*„Eu sunt vița cea adevărată și tatăl meu este lucrătorul. Orice mlădiță care nu aduce roadă întru mine: el o dă la o parte și orice mlădiță care aduce roadă el o curățește, ca și mai multă roadă să aducă... Rămâneți întru mine și eu întru voi. Precum mlădița nu poate să aducă roade dela sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa nici voi, dacă nu rămâneți întru mine. Eu sunt viața, voi sunteți mlădițele. Cine rămâne întru mine și eu întru el, acela aduce roadă multă, căci fără mine nu puteți face nimic. Dacă unul nu rămâne întru mine, este lepădat ca o mlădiță ce s'a uscat și o adună (lumea) și o aruncă în foc și arde.”*⁴

Asemănarea aceasta dintre viță și mlădiță arată în chip concret legătura mistică dintre creștini și Hristos. Fiecare credincios, fiecare tânăr,

1 Efeseni I, 22-23.

2 I Corint. XII, 12-27.

3 Josef Will, Handbuch der katholischen Aktion, Fr. im Br. 1934, p. 58.

4 Ioan XV, 1-6.

mai ales, este o mlădiță legată de trunchiul care este Hristos și fiecare mlădiță primește seva de viață, trăește, odrăslește și rodește numai dacă rămâne în tulpină. Orice desprindere din tulpină, orice despărțire de viață, adică de Hristos, are drept urmare vestejrea mlădiței și aruncarea ei în foc. Deci în afară de Hristos și biserică nu poate fi viață creștină, și mai ales nu poate fi tinereță adevărată.

„Rămâneți întru mine și eu întru voi” este un imperativ și o condiție pentru creștin spre a putea lucra ceva, pentru a putea via (Ioan XV, 1-5) și pentru a putea să îndeplinească slujba apostolatului creștin. Ca mlădițe ale vieții creștinii sunt membre ale trupului lui Hristos, care este biserica și sunt ca atare în contact permanent și viu cu Domnul, împătășindu-se din seva vieții harice, care vivifică acest trup mistic al lui Hristos. Ei sunt părtași acestei vieți, care circulă și lucrează și care nefiind un element static, pune în mișcare și acțiune pe toți membrii acestui trup, cari nici unul nu poate fi pasiv, căci atunci ca o mlădiță se usucă, pierde comunicarea vitală cu viața, cade și nu mai face parte din viață, nu se mai socotește a fi din trup.¹

Adevăratul creștin nici nu poate viețui decât în Hristos, cu Hristos și pentru Hristos.

În centrul propoveduirii sfântului apostol Pavel stă tocmai ideea aceasta că Iisus Hristos petrece întru noi și noi întru El. Deaceia cu drept cuvânt, a și fost numit vestitorul corpului mistic al lui Iisus Hristos. Formula: „Hristos în noi și noi în Hristos” se găsește exprimată de 164 ori în epistolele pauline. Spre a arăta unitatea organismului creștin și dependența fiecărui credincios de Hristos, sfântul apostol Pavel zugrăvește tablouri tot atât de expresive ca și evanghelistul Ioan. *Hristos este mirele, iar noi toți suntem mireasa acestui mire,*² sau: *Hristos este măslinul cel nobil în tulpina căruia am fost altoiți noi ramurile unui măslin sălbatic.*³ etc. etc.

Altoirea ramurilor în tulpină adică înrolarea oricărui mădular în corpul mistic al lui Iisus Hristos se face prin taina sfântului botez. „Botezul e o naștere spirituală, prin botez se naște totdeauna un om nou”.⁴ Taina aceasta este deci născătoarea creștinilor, este creatoarea unor făpturi noi, căci ea schimbă complet atât caracterul cât și poziția omului botezat față de ceea ce a fost el înainte de a primi taina sfântului botez. Botezul scoate pe om din rândul păgânilor și-l face membru și cetățean al organismului creștin. Prin botez omul devine mădular al trupului mistic al lui Iisus Hristos, adică al bisericii, la altarul căreia s'a renăscut spiritualicește și ca atare se poate nutri din seva tulpinei și i se dă dreptul de a putea primi și alte taine. Dar alături de aceste drepturi, taina botezului dă noului mădular și o anumită funcțiune, un anumit rol, o anumită misiune, în cadrele organismului creștin și anume: *îl pune deadreptul în slujba unui apostolat creștin în slujba unei profeții generale.*⁵

1 Preot Dr. Liviu Stan, Mireni în biserică, Sibiu, 1939, p. 28

2 II Corint. XI, 2.

3 Romani XI, 16-18; Coloseni I 18-20; Efeseni I, 22, etc.

4 Sergiu Bulgakoff, Ortodoxia. Traducere în românește de N. Grosu, Sibiu, 1933, p. 190.

5 In der Taufe werden wir Allgemein zum geistlichen Dienst hingeordnet und erhalten das Recht, die Sakramente zu empfangen. J. Will, o. c. p. 67.

Deadreptul în chip clasic zugrăvește sfântul apostol Petru preoția laicilor în cuvintele: „Și voi înșivă clădiți-Vă, ca pietre vii, în casă duhovnicească, în preoție sfântă, ca să aduceți jertfe duhovnicești, plăcute lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos.

Căci toți creștinii „sunt seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, ca să vestiți în lume bunătățile celui ce v'a chemat din întineric la lumina sa cea minunată.“¹

Deci taina sfântului botez, care ne-a făcut mlădițe ale tulpinei și mădulare ale corpului mistic, care ne-a făcut părtași darurilor lui Dumnezeu ne face în același timp părtași tuturor obligațiilor preoției generale, părtași slujbei apostolatului creștin. Ca părți ale trupului lui Hristos nici un membru al bisericii nu trebuie să fie pasiv, ci fiecare trebuie să lucreze la creșterea și întărirea acestui trup.

Dacă viața fiecărui om trebuie neapărat să fie altoită în tulpină, în Iisus Hristos, atunci fiecare creștin este obligat să transmită semenilor săi — rudeniilor, prietenilor, cunoscuților, străinilor și chiar dușmanilor — adevărul din care el se hrănește, este dator a se strădui din toate puterile sale pentru a face pe toți oamenii părtași bunurilor pe care Hristos le-a adus în lume și le dă tuturor celor ce cred și primesc sfânta evanghelie. Fiecare mlădiță are obligațiunea de a transmite ramurilor, frunzelor, florilor și fructelor seva dătătoare de viață, care vine din tulpină și din rădăcini și hrănește întreg organismul. Nu-i de ajuns deci ca creștinul și în special tânărul să aibă o credință internă, să fie stăpân peste un tezaur spiritual, ci această credință trebuie să fie mărturisită, să fie vestită în chip pozitiv tuturor oamenilor, tezaurul trebuie făcut bun comun din care se împărtășesc toți semenii noștri, „Lucrul acesta l-au făcut cei nenumărați martiri ai credinței, cari au fost mai puternici și mai spornici predicatori ai creștinismului, decât toți ierarhii vremurilor acelora. Martiriul lor, provenea din propagarea și mărturisirea neînfricată a credinței lor. Această mărturisire care se făcea în conștiința pericolului ce-i așteaptă, sguđuia incomparabil mai mult decât o cuvântare obișnuită, apoi moartea în chinuri, pe care o suportau pe urmă, potența efectul mărturisirii lor. Sângele martirilor a fost mereu sămânță rodnică de creștini adevărați. Faptele mari ale martirilor cari mărturiseau credința lor, erau cea mai bună dintre predicile vremii.“²

A deveni creștin nu înseamnă deci numai un titlu, ci înseamnă a primi daruri deosebite, a primi o putere, un drept și datoria de a mărturisi în chip pozitiv atât în formă publică cât și particulară credința în Iisus Hristos, de a îndeplini slujba apostolatului creștin chiar și atunci când prețul acestei slujiri ar fi jertfirea propriei tale vieți.

Darurile, drepturile și obligațiile acestea sunt mărite prin taina mir-ungerii. Această taină face pe fiecare creștin capabil de o înaltă desvoltare a darurilor primite prin taina Sf. botez. Ungerea cu sfântul mir aduce creștinului împărtășirea Duhului Sfânt, care ajută la perfecționarea vieții spirituale, și la înrolarea tot mai hotărâtă în slujba apostolatului creștin.

De aceea se spune și cu drept cuvânt, că mir-ungerea, care se aplică în biserica ortodoxă imediat după taina botezului, desăvârșește în-

¹ I Petru II, 5-9.

² S. Bulgakoff, L' ort. p. 72. Cit. după Pr. Dr. Liviu Stan, o. c. p. 70.

corporarea omului în organismul bisericii. Această taină dă creștinului o determinare și mai precisă întru a sluji în armata lui Hristos, ea împărtășește (împreună cu taina botezului) preoția neoficială, pe care trebuie să o aibă orice mădular al corpului lui Iisus Hristos. Mir-ungerea și botezul creiază nu un slujitor oficial și special al sfințeniei, așa cum face taina hirotoniei, dar ridică pe laici întru apărarea depozitului de sfințenie. Ea dă dreptul și obligă pe laici, a se ruga, a se jertfi și a învăța pe oameni adevărurile creștine, pentru ca toți să meargă pe drumul vieții și să evite calea morții. În sensul acesta a interpretat și Origen taina mir-ungerii atunci când a spus: „Toți aceia cari sunt unși cu sfântul mir sunt făcuți preoți, așa cum spune și sfântul Petru: Că voi sunteți seminție aleasă, preoți împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu”.

Prin taina sfântului botez și a mir-ungerii fiecare creștin devine deci o zală de legătură trainică în lanțul impunător care începe de la Hristos și ajunge până la cel mai proaspăt botezat de astăzi, creștinul devine o piesă vie de funcțiune în mecanismul uriaș al operei de mântuire a lumii.

*

Alături de această învățătură a bisericii, care impune dogmatic fiecărui credincios și în special tineretului exercitarea apostolatului creștin, sunt astăzi și alte motive care reclamă funcționarea acestui misionarism. Existența unor anumite ideologii, a unor curente sociale și politice, precum și anumite forme de trăire modernă, vrăjmașe creștinismului și bisericii, impun astăzi existența unui apostolat creștin mai viu, mai însuflețit, mai conștient decât până acum.

Aceasta, pentru motivul că sub influența tuturor dușmanilor creștinismului s'a ajuns ca în marile centre ale puterii și culturii, în metropolele lumii catedralele și bisericile creștine să nu mai domine viața milioanelor de oameni ca în veacurile trecute. Peste cupolele și turnurile catedralelor s'au înălțat palate, teatre, cinematografe, uzine, bănci și tot felul de fabrici, pe înălțimea cărora nu mai strălucește semnul crucii, ca simbol al cerului coborât pe pământ și al nizuinelor noastre de înălțare la cer. Lumea nu mai ascultă și nu mai răspunde ca odinioară la glasul de chemare al clopotelor bisericii. O propagandă puternică, lipsită total de orice scrupule morale, e pusă zi de zi și clipă de clipă în slujba răspândirii împărăției întunerecului. Teatrul, cinematograful, radio, presa, literatura, arena sporturilor și în unele țări chiar și școala sunt utilizate în mod sistematic pentru combaterea creștinismului și pentru răspândirea necredinții. Sub puterea de influență a acestei propagande socialismul și comunismul au devenit confesiuni de credință ale maselor proletariatului. Ura dintre diferitele clase sociale și setea unora de a distruge tot cecece a realizat creștinismul în domeniul culturii, al artei și al vieții sociale este în cea mai mare parte opera dușmanilor lui Iisus Hristos. Însuși războiul cu toate cruzimile și cu toate barbariile lui de astăzi, cu sângele care curge în adevărate valuri, cu milioanele de vieți tinere, jertfite fără nici un sentiment de milă, cu orașele prefăcute în ruine, amestecate cu trupuri desfigurate de femei și copii nevinovați, cu monumentele de artă și bisericele — mândria de veacuri a lumii creștine — dărâmate și cu tot cortegiul de lipsuri, de

necazuri și suferințe este în cea mai mare măsură rezultatul uneltirilor și al năzuințelor de a detrona din sufletele oamenilor pe Iisus Hristos și a distruge împărăția întemeiată de El. În multe părți ale globului pământesc s'a ajuns astăzi ca numărul celor ce vor scoaterea lui Dumnezeu din stăpânirea lumii, pe care a creat-o El, și înscăunarea lui Antihrist să fie mai mare decât al închinătorilor lui Iisus Hristos. Astăzi fiii întunecului fac toate eforturile posibile pentru totala demonizare a lumii. De aceea nu este nici un fel de exagerare când se spune că am ajuns să trăim vremuri apocaliptice, pentru că anticriștii ridicați pretutindeni ne îndreptățesc să bănuim că ne apropiem cu pași repezi de vremurile de apoi. Se dovedește, cu fiecare zi ce trece tot mai mult că Oswald Spengler a avut dreptate, când cu decenii mai înainte a vestit pericolul apunerii domniei spiritului și decadența omenirii, în lucrarea sa: *Untergang des Abendlandes*.

Este adevărat că în ultimele două decenii s'a afirmat adeseori: că atât filosofia cât și știința și-au îndreptat pașii mai mult spre zările sufletului decât spre cele ale materiei. Cercetările științifice din ultimul timp sunt de așa natură încât rezultatele lor verifică tot mai mult existența lumii spirituale, iar materialismul, această concepție filosofică a veacului trecut a încetat astăzi de a mai fi o concepție despre lume și viață.

Cu toate acestea viața religioasă morală, atât a orășenilor cât și a sătenilor se găsește încă în plină și continuă decadență. Numărul celor ce se înstrăinează continuu de biserica lui Iisus Hristos crește mereu în fiecare zi. Și aceasta pentru motivul că îndreptarea de care se vorbește s'a făcut numai în chip teoretic. Dar lumea în general, adică toate păturile sociale, n'au reușit să se emancipeze, în viața de toate zilele de sub înșeuța concepțiilor materialiste ale veacului trecut. Lupta înverșunată pentru o existență cât mai confortabilă, pofta nepotolită de a aduna prin orice mijloace nesfârșite bogății materiale, grija exclusivă de cele ale trupului și marea nepăsare față de valorile morale, goana nebună a oamenilor de azi după tot felul de plăceri și distracții efemere, sunt tot atâtea dovezi despre puterea cu care stăpânește materialismul asupra vieții tuturor oamenilor.

Lumea veacului al XX-lea „cultă și civilizată“ vrea adeseori autonomie deplină, vrea emancipare totală de sub legile moralei creștine, care apasă ca o povară insuportabilă asupra contemporanilor și stingherește satisfacerea plăcerilor.

Chiar și consecințele războiului de acum sunt de așa natură încât ele trebuie să ne îngrijoreze de soarta viitoare a creștinismului.

E adevărat că toată lumea s'ar aștepta ca din cuptorul de foc al suferințelor războiului omul să iasă purificat și înălțat sufletește. Ar fi foarte natural ca în fața marilor dezastre, în fața atător prăbușiri de puteri uriașe, a distrugerilor celor mai nebiruite forțe, a nimicirii într-o clipă a celor mai nescapate comori și bogății, omul să ajungă să vadă toată deșertăciunea lucrurilor trecătoare, toată lipsa lor de valoare și să crească în suflete credința în Dumnezeu și în prețuirea bunurilor spirituale cu valoare eternă. Ar fi foarte natural ca în fața împărăției morții, care stăpânește nelimitat în timp de război, omul să sesizeze viața cea fără de moarte și să caute căile și mijloace prin care se ajunge la această viață. Cu toate acestea lucrurile nu stau așa.

Războiul mondial trecut și cel prezent ne-au dovedit și ne dovedesc la tot pasul tocmai contrarul, ne-au dovedit că războaiele abrutizează, sălbătăcesc și animalizează pe om. Războiul ridică totdeauna nelimitat zăvorul tuturor instinctelor oarbe și pervertește întreagă ființa individului și a popoarelor. Omul devine o fiară sălbatică și se manifestează în consecință. El omoară, distruge, arde, răpește, consumă și caută prin uzur și satisfacerea instinctelor să se răzbune pentru ceea ce a îndurat în trecut sau se teme că va îndura în viitor. Pe lângă acestea, războiul creiază o psihologie aparte, o psihologie care trebuie să ne îngrijoreze. Războiul face totdeauna din fiecare luptător un fel de revoltat, un nemulțumit, un răsvrătit contra ordinii sociale, contra autorității existente și contra tuturor instituțiilor cunoscute. Și în nelămurirea care stăpânește în suflete în timpul și mai ales în urma fiecărui război se amestecă totdeauna cel care pescuiesc în apă tulbure și toate nemulțumirile sunt îndreptate în primul rând contra creștinismului, contra bisericii, contra clerului și contra credinței în Dumnezeu. Deaceia, după război se constată totdeauna o criză de credință, o criză de viață creștinească, o criză spirituală. La toate acestea se mai adaugă apoi pericolul sectar, acțiunea eterodocșilor care fac ca răul să fie și mai mare.

În fața acestor situațiuni, în fața atâtor dușmani și atacuri se impune obligațiunea unei reacțiuni masive și metodice. Trebuie să recunoaștem, alături de profesorul W. Zenkowsky, din emigrațiunea rusă, că este necesar un puls nou de viață religioasă și un plus de eforturi din partea tuturor credincioșilor pentru a salva creștinismul și toate comorile spirituale ale lumii. Momentul istoric actual pretinde efortul general al tuturor creștinilor pentru a face ca biserica să-și reia locul central în viață și creștinismul să devină iarăși sursa forțelor creatoare ale culturii omenirii.

Toată lumea trebuie să fie convinsă că salvarea omenirii nu se poate face decât prin stăvilirea acțiunii ateismului și statornicirea unei teocrații spirituale.

S'a spus că vor veni vremuri când fiecare familie creștină va trebui să exercite toate funcțiunile preoției și s'a afirmat că aceste vremuri au sosit. De aceea, precum în timpul crizelor naționale fiecare cetățean trebuie să fie un soldat, tot astfel acum în timpul crizelor religioase fiecare creștin trebuie să fie un apostol.

Lupta a început și ea este tot atât de crâncenă și în acest domeniu al armelor spirituale ca și aceea care se poartă cu armele materiale.

Tineretul este cel dintâi și cel mai propriu și pentru această luptă a sufletului contra tuturor vrăjmașilor văzuți și nevăzuți ai creștinismului și al vieții creștine.

În aceste zile de post și exerciții duhovnicești, în aceste zile de apeluri calde adresate conștiințelor voastre, iubiți tineri, sunteți datori să știți și să simțiți, — „că viața nu biruește în idealurile ei prin închipuiri zadarnice, ci prin adevăruri veșnice; viața nu răsbate în miezul nevăzut de priviri al lumii, prin trufiile minții celei fără de minte, ci prin smereniile cugetului îngenunchiat în fața slavei lui Dumnezeu. Viața nu moare când se curmă svâcnirile inimii din noi, ci când se sting făcliile credinței și se prefac în scrum nădejdiile în puțința desăvârșirilor.

Lumina bătrâneții este înflorirea sfințeniei tinereții, manifestată în apostolat viu, conștient, hotărât.

Știm că de atâtea ori umbre dese de îndoeli, reci ca norii încărcăți de grindină, coboară în inima voastră fragedă, întunecându-i seninul, amorțindu-i nădejdiile și secându-i izvorul curat al visurilor.

În ceasurile acestea de cumpănă, de nedumeriri, de sfială, de spaimă, desnădejdea vă pândește ca pe o pradă lesne de răpit și de câte ori, vai, tinerețea voastră strivită de tristețe și de desamăgiri, nu a îmbelșugat prasnucul ei de biruință...

Un singur dig sigur, trainic și nesfârmat poate stăvili și sparge valul de desnădejde care amenință să vă potopească sufletul: credința statornică în Dumnezeu și iubirea nehotărnicită de vicleniile vremii, față de idealul desăvârșirilor pe care le lucrează sfințenia Lui și apostolia voastră.

Acest hotar de puternicie și împotrivire neînfriată, îl încheagă în sufletul vostru, evanghelia lui Iisus Hristos cu nemincinoasele ei povești și sfaturi.

Din ea culegeți, fără istov și cu bun prilej, înțelepciunea care nu rătăcește mintea și pilda care nu descumpănește cugetul.

Prin ea puteți desluși taina cea mare a personalității, căci în ea descoperiți harul care sporește puterile înfăptuirii depline.

Indemnurile și poruncile ei abat trupul dela urâciunile de multe feluri ale întinării și desmetecesc la timp prielnic pe ceice au alunecat în mrejiile desfătărilor netrebnice.

Cu vrednicie împodobește ea viața și cu curăție înouăază inima.

În lumina ei neînserată, toate tainele lumii se lămuresc și se desleagă. Ea sfințește cugetarea învățatului și-i umple cu mireasma evlaviei inima, zidind pe temeiul sfințeniei dumnezeiești, omenia adevărată, omenia deplină, împăcată cu sine, cu viața și cu moartea, cu cele de aici și cu cele de dincolo, cu cele ce se vestejesc și trec și cu cele ce nu pier niciodată....

Se cade, așa dar, să vă apropiați iubiții mei frați de tinerețe și de ideal, de izvorul ei de sfințică și prisoselnică învățătură și să-i împliniți în rânduiala vieții voastre, neîntrecutele ei pilde....

Iubiți viața dar trăiți-o iubind!....

Urăți păcatul dar urăți-l din porunca virtuții!

Nu osândiți pe nimeni înainte de a vă fi ispitit propriile voastre greșeli și de a vă fi învinuit pe voi înșivă pentru ele.

Puneți în centrul vieții voastre pe Domnul și Mântuitorul lumii Iisus Hristos și luați-vă asupra voastră toată răspunderea unui apostolat la vrednicia căruia voi sunteți cei dintâi chemați în aceste zile de încercări și răscruci....

În viața voastră să înflorească deapururi bogată și caldă, primăvara bucuriilor senine și curate și a idealurilor sfinte și izbăvitoare¹ pentru tinerețe, pentru biserică, pentru neam, și pentru veșnicie.

Prot. Dr. Spiridon Căndea
consilier arh., Sibiu

Viata românească din Banatul Timișan în eval mediu

- Epoca influenței slave - Simbioza slavo-română - Toponomastica -

I.

Capitolul acesta, cel mai nelămurit și mai puțin cunoscut din Istoria Românilor, este totuși cel mai important, căci de pătrunderea și lămurirea lui depinde în bună parte însăși posibilitatea înțelegerii temeiurilor istorice, care postulează existența unei vieți naționale românești și bisericești, bine organizate, în cuprinsul Daciei lui Traian în general și în Banatul Timișan și în al Severinului în special, într-o vreme când neamul nostru românesc este căutat, de către dușmanii băștinășiei noastre, prin păduri nepătrunse ori prin văgăuni de munți sălbateci, haiducind și ducând o viață lipsită de cea mai rudimentară formă de organizație politică și bisericească.¹ Dacă noua școală a istoriografiei maghiare și după ea a celei sârbești vede în neamul nostru chiar și în a II-a jumătate a sec. XVII-lea un neam ce hoinărește prin munți și păduri, un neam de tăciunari, de bărdași și de jeleri,² incapabil de preocupări superioare, este prea firesc să ne întrebăm și să cercetăm: Cine a locuit acest pământ până la descălecatul Ungurilor; cine l-a lucrat; cine l-a stăpânit de-atunci încoace, și cine l-a păzit de incursiunile Turcilor și ale atâtor năvălitori, dând astfel indirect răspuns istoricilor maghiari *Alföldi, Hóman, Réthy, Turchányi, Szentkláray* și prin ei noii școli istorice maghiare și sârbe, care știe că ogorul bănățean se cerea lucrat „prin muncă grea“, și că „invaziile neconținute ale Turcilor reclamau la graniță o populație obișnuită cu războiul și oțelită în lupte“.³

Constatarea nobilului împărat *Iosif II* [1765—1780—1790], făcută la 1780, în urma celor două călătorii prin Banat, că: „*Năsiunea valahă se tratează încă într'un mod sclavic; e adevărat că pentru a face loc altora dintre coloni, Românilor li s'au luat pământurile cele mai bune, satele li s'au strămutat și astfel li s'au făcut mai multe apăsări, când ei sunt totuși cei mai vechi locuitori ai țării*“;⁴ credința contelui *Teleki*, președintele cancelariei aulice transilvane, contemporan cu *Iosif II*, exprimată la 1791, că

1 Szentkláray Jenő, *A szerb monostoregyházak története emlékei Délmagyarországon*, Budapest 1908, pp. 18—19.

2 *Ibidem*; cf. Silviu Dragomir, *Vechimea elementului românesc și colonizările streine în Banat*, în *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, III, Cluj, 1926, p. 280; Constantin C. Giurescu, *La Transylvanie*, Bucarest, 1943, p. 13 sqq.

3 Szentkláray, *o. c.*, p. 19.

4 Cf. Dr. Gh. Popovici, *Istoria Românilor Bănățeni*, Lugoj-Budapesta, 1904, p. 356; cf. Giurescu, *o. c.*, p. 13: *L'empereur Joseph II croyait que les Roumains sont „incontestablement les plus anciennes et les plus nombreux habitants de la Transylvanie“.*

„Românii sunt cei mai vechi locuitori ai Transilvaniei”,¹ credință întemeiată desigur pe relatările notarului anonim al regelui *Bela II* [1131—1141], care pune în gura principelui român maramureșan *Menomorout* următoarele cuvinte, adresate solilor lui Árpád: „Spuneți lui Árpád, ducele Hungariei, domnului vostru: ...nu-i cedăm din pământ nici cât un deget, deși a spus că are un drept asupra lui. Și vorbele lui nu ne turbură inima că ne-a arătat că descinde din neamul regelui *Athila*, care se numea biciul lui Dumnezeu. Și chiar dacă acela a răpit prin violență această țară dela strămoșul meu, acum grație stăpânului meu, împăratul din Constantinopol, nimeni nu poate să mi-o smulgă din mâinile mele”;² afirmația istoricului șvab *Böhm Lénárd* dela 1868, că Românii „sunt popor străvechiu al Timișului” [Banatului Timișan]: „Ősnépe ez Temesnek”,³ precum și afirmația lui *Dr. Borovszky Samu*, făcută la 1914, în *Monografia județului Timiș*, privitor la existența celor două categorii sociale, care au locuit, lucrat și stăpânit pământul Banatului până la dominația turcească [1552—1658—1716]: „Sus, cei cari au avut rolul de conducători, în avere și cultură: maghiarimea [nemeșii maghiari ori maghiarizați], — jos, pătura largă a iobăgimei: poporul român” [„A török uralkodásáig jóformán két nép lakja az egész vármegyét: fölül, akik a vezető szerepet viszik, vagyonban és kultúrában: a magyarság, — alul, a jobbágyság széles rétege: az oláhnép”,⁴] — ar putea pe drept cuvânt să ne scutească a mai căuta argumente pentru autohtonía și vechimea noastră — cu toate drepturile ce decurg din ea — pe pământul Banatului.

Am arătat altădată că și Sărbii adevărați, nu numai renegații, socotesc ca argumente istorice, valabile, toate mistificările unui croat-maghiarizat, *Szentkláray*, trudindu-se să le amplifice chiar, în favoarea națiunii sârbești, dar în paguba noastră, a Românilor. Istoria maghiară consideră — în special cu privire la Banat — ca neaccesibile pentru istorie veacurile X-XIII.⁶ „Golul” acesta este umplut de către istoricii maghiari și jugoslavi cu faptele Slavilor sau Jugoslavilor, cari ar fi continuat să trăiască mai departe aici și după trecerea peste Dunăre, în Moesia și Illyricul de odinioară, a valului slav, pornit din stepele Rusiei în sec. VI-VII-lea.⁶

Pentru a nu ni se aduce învinuirea că „ne luptăm împotriva unor

1 Giurescu, o. c., p. 13: Et le comte Teleki, ...reconnait, lui aussi, en 1791 que „les Roumains sont les plus anciens habitants de la Transylvanie”. Vezi și idem, *Istoria Românilor*, III, I, București, 1942, pp. 402, 410; C. Sassu, *Românii și Ungurii*. Premize istorice, București, 1940, pp. 119—120, precum și I. Lupaș, *Răscoala țărănilor din Transilvania, la anul 1784*, II, Cluj, 1934, pp. 50—51.

2 Anonymi Bele Regis Notarii, *Gesta Hungarorum*, II, ed. G. Popa-Lisseanu, în *Fontes historiae Daco-Romanorum*, București 1934, pp. 41, 91.

3 Böhm Lénárd, *Délmagyarország vagyis az ugynevezett Bánság külön története*, I, p. 160.

4 Borovszky Samu, *Temes vármegye*, Budapest [fără an], p. 120 și 265.

5 Cf. C. Daicoviciu, *La Transilvania nell' antichità*, Bucarest 1943, p. 184, susține că Slavii pătrund în Transilvania, ca națiune liberă, în primii ani ai sec. VII. Nu este exclus ca neamuri slave să fi fost impinse în Transilvania de către Avari și subjugate de aceștia. *Ibid.*, n. 1.

6 Szentkláray Jenő, *Krassó vármegye őshajdana*, Budapest, 1900, pp. 86, 109; Dr. Turchányi Tihamér, *Krassó-szörényi megye története, az ősidőktől a régi Krassó megye megszűnéséig (1940)*, I, partea I, Lugos, 1906, p. 99.

teorii imaginare¹,¹ voiu reproduce, ca mostră, din cartea unui apreciat istoric sârb contemporan, *Iovan Radonici*, câteva pasagii caracteristice, cari deși reprezintă „absurdități și neadevăruri”,² totuși, prin felul cum au fost ticluite, ele „au apăsât balanța Conferinței de Pace [din 1919] în favoarea sârbilor”.³ I. Radonici urmând servil pe Turchányi Tihamér întrece în exagerări, ca să nu le considerăm altcum, chiar și pe Szentkláray. De unde acesta din urmă admitea un fel de generalizare a elementului românesc, începând cu sec. XIII-lea, măcar în părțile montane ale Banatului și Olteniei, I. Radonici limitează numai la jud. Caraș această „infiltrație românească”, și numai până la începutul domniei turcești [1552] în Banat, când elementului românesc i-s’ar pierde cu totul urma chiar și în Caraș. Românii bănățeni, după concepția istoricilor sârbi contemporani, au pătruns aici în cursul sec. XVIII-lea, odată cu coloniștii maghiari și germani.

Argumentele lui I. Radonici, mai mult politice decât istorice,⁴ nu trebuiesc nesocotite, mai ales azi când toate popoarele lumii se sbuciumă și sângerează în căutarea unui nou cadru de viață, care să le înlesnească propășirea și înfăptuirea tuturor aspirațiilor lor naționale. Scrisul lui Radonici are să se înțeleagă prin prisma stărilor politice dinainte de 1919.

„Sârbii din Ungaria — scrie istoricul jugoslav⁵ — n’au jucat numai un rol preponderant în istoria acestei țări; ei au exercitat și o puternică influență din punct de vedere civilizatoric și asupra sârbilor din Balcani. Așezați în Transilvania, Banat și Bacica din secolul al VI-lea, ei au trecut, în cursul vremii, prin numeroase încercări. Totuși ei au reușit să se mențină, grație imigrărilor din Balcani, care le-au permis să-și păstreze naționalitatea în mijlocul unor elemente străine.

„La începutul evului mediu, Ungaria meridională și Transilvania erau populate de triburi *jugoslave*⁶ într-o măsură așa de mare, încât nomenclatura topografică a acestor regiuni luase un caracter pur slav. Urmele acestei nomenclaturi se mai găsesc și astăzi în Transilvania, unde, din secol în secol, aceasta s’a înlocuit cu cea maghiară, germană și română. La sfârșitul secolului al VI-lea și la începutul celui de al VII-lea, aceste triburi jugoslave din Ungaria meridională au fost slăbite prin emigrarea unui număr al lor în Peninsula Balcanică. Dar legăturile dintre sârbii rămași în Ungaria și cei emigrați nu s’au rupt niciodată.

„Jugoslavii din Transilvania și din Banatul actual — continuă Radonici — supuși până la finea sec. al VIII-lea puterii Avarilor, au căzut după prăbușirea statului avar, în mâinile șefilor bulgari. Aceștia au stăpânit Transilvania și Banatul în decursul secolului al X-lea; într’adevăr, puterea statului maghiar nu s’a întins decât încetul cu încetul, de pe marele șes

1 P. Nemoianu, *Elementul de baștină în Banat*, în *Analele Banatului*, II, 3 (Timișoara 1929), pp. 2-3.

2 *Ibidem*.

3 *Ibidem*; cf. Șt. Manciulea, *Elemente etnice streine așezate în Banat între anii 1000-1870*, în *Revista Institutului Social Banat-Crișana*, XII [Noemvrie-Decemvrie, Timișoara, 1943], pp. 330-331.

4 Nemoianu, *Elementul de baștină în Banat*, *ibid*.

5 Jovan Radonici, *Histoire des Serbes de Hongrie*, Paris 1919, pp. V-VII; cf. Nemoianu, *ibid*, pp. 1-2.

6 I. Radonici vorbește despre „jugoslavi” în sec. VI-VII, în vreme ce termenul aparține sec. XIX-lea.

ungar, înspre Transilvania și Ungaria orientală. Totuși aceasta din urmă fiind *întotdeauna* locuită de *Sârbi*, și-a păstrat organizațiunea sa *slavă*, pe triburi, până la sfârșitul secolului al XII-lea, fără ca în această perioadă să se fi încercat vreo organizare în comitate.

„Rolul sârbilor a fost considerabil în cursul sec. XI și XII-lea, dar mai ales în epoca în care *Manuil Comnen*, împăratul bizantin, a încercat să subjuge Ungaria.

„După catastrofa sârbească dela *Kossovo* [1389], elementul sârbesc a început să treacă Balcanii înspre Ungaria de Sud. În secolul al XV și XVI-lea acest curent de emigrare a devenit atât de important încât Banatul și Bacica au luat o înfățișare pur sârbească. Aceste regiuni se cheamă, în documentele maghiare, *Rácország* [țară sârbească] și *Rascia* adică Serbia, în documentele latinești.

„În această epocă Sârbii sunt aceia cari apără frontierele de Sud, în timp ce Maghiarii se retrag înspre ținuturile dela Nord. Cât privește elementul sârbesc din Transilvania și Banatul de răsărit, el a fost cotropit de *elementul românesc*, care, venind din Transilvania, s'a instalat în județul *Caraș*, prin secolul al XIII-lea. Totuși un grup puternic de Sârbi a pătruns în secolul al XVI-lea până în Transilvania, și astfel Sârbii au putut juca aici un rol considerabil. Dar ei n'au putut să-și păstreze pozițiile față de Români și Maghiari, cari erau mult mai numeroși. Transilvania actuală nu numără decât 5000 de Sârbi“.¹

„În cursul întregii perioade turcești — care a durat circa o sută cincizeci de ani — populația Banatului și Bacichei este aproape *exclusiv sârbească*. Acest fapt îl recunosc înșiși autorii maghiari, cari, vorbind despre această epocă, spun că cea mai mare parte a populației se compune din sârbi ortodoxi. Registrele de impunere turcești din această epocă încă sunt o mărturie că Sârbii erau *aproape* singurul element în Ungaria meridională. Acum sunt *numeroase* localități în Banat unde *nu mai sunt Sârbi*, dar în cursul sec. al XVI și XVII-lea acestea erau locuite *exclusiv* de ei. Reprezentanții celorlalte naționalități ca: *Românii* [aceștia mai ales în județul *Torontal*], *Germanii* și *Ungurii sunt străini*, cari s'au așezat aici în cursul secolului al XVIII-lea, după ce Turcii au fost alungați din Ungaria și Banat“.²

Asemenea afirmații, demne de dispreț, nici n'ar trebui să ne oprească atențiunea, dacă n'am fi convinși că, prin propagarea și generalizarea lor, străinii urmăresc sistematic să ne despoale de toate titlurile de drept, de *moștenire* și de *stăpânire*, asupra acestui pământ, locuit, stăpânit și apărât de strămoșii noștri geto-daci cu multe sute de ani înainte de Hristos.

* * *

Problema „diluviului slav“ — cum numește *Pârvan* fenomenul revărsării asupra Daciei Traiane a valului slav dela Răsărit,³ care începe cu mici infiltrații, constituind aici „insule și enclave etnice“ chiar și „înainte

1 Jovan Radonici, *ibidem*.

2 *Ibidem*, pp. 99-100; cf. P. Nemoianu, *ibidem*. Toate sublinierile din pasagiile citate dela Radonici sunt ale subsemnatului.

3 V. Pârvan, *Contribuții epigrafice la istoria creștinismului daco-roman*, București 1911, p. 178.

de secolul al VI-lea¹ — a fost mult timp desbătută și așa putea spune, speculată de străini,² dar în cele din urmă istoriografia noastră națională a reușit să-i dea o deslegare mulțumitoare,³ deși rezultatul la care s'a ajuns încă nu este „precis și categoric“⁴. Nu voiu urmări această problemă decât numai spre a lumina fondul cercetărilor privind originea și vechimea vieții românești și a organizației noastre politico-naționale și bisericești din Banat.

În general vorbind, obiectivul istoricilor sârbi nu este întreg teritoriul geografic, etnic și politic românesc, ci argumentele lor — și mai cu seamă pretențiile lor politice, de ordin *teritorial* — se îndreaptă asupra Banatului, unde cred ei că se găsesc cele mai multe și mai vechi vestigii ale poporului sârbesc sau „jugoslav“ din tot ținutul Dunării de jos.

Fără să tăgăduim influența considerabilă exercitată de Slavi — nu de „jugoslavi“, termen creat abia la finea sec. al XIX-lea⁵ — asupra întregului proces biologic de formare etnică a poporului român, alterând dar nu desființând structura lui originală romanică,⁶ vom recunoaște că influența slavă se evidențiază atât „sub raportul rasei, al organizării sociale și de stat, sub raportul cultural și bisericesc“, cât și în domeniul limbii, care deși are în lexicul ei două cincimi cuvinte slave, n'a încetat un singur moment a fi socotită, precum și este, în rândul limbilor române.⁷

Așa suntem socotiți chiar și din partea jugoslavilor, cari nu ne iau drept un popor de viță slavă, ci dimpotrivă, precum am văzut, I. Radonici, re consideră venetici, de proveniență mai nouă, cari am „cutropit“ elementele „jugoslave“, ce locuiau Dacia și'n special partea ei sudică, adică Banatul, în mod neîntrerupt, începând cu secolul al VI-lea.

Adevărul istoric asupra procesului de asimilare — care se încheie definitiv prin sec. IX—X-lea, — a Slavilor rămași la Nord de Dunăre după coborirea, prin sec. VI—VIII-lea, a masei slave în sudul Dunării, de către autohtonii daco-romani,⁸ nu este primit de istoria sârbească.⁹ Nomenclatura toponomastică de origine slavă din cuprinsul ținuturilor românești și'n special din Banat, care este identică cu cea din sudul Dunării,¹⁰ formează „argumentul principal pentru teza sârbească“.¹¹ Am văzut cum Radonici afirmă că această nomenclatură ar fi „jugoslavă“ și că ea „s'a păstrat chiar și în regiunile unde urma Slavilor a dispărut cu desăvârșire. Dar

1 *Ibidem*; cf. C. Daicoviciu, *op. c.*, p. 184 n. 1.

2 Szentkláray, *Krassó vármegye*, pp. 66, 138; Turchányi, *Krassó-szörényi megye története*, pp. 62-63.

3 Const. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, I, București, 1935, p. 218; G. Popa-Lisseanu, *Continuitatea Românilor în Dacia*, în *Analele Academiei Române. Mem. Secțiunii istorice*, Seria III, Tom. XXIII, 1940-1941, București 1941, pp. 235, 238; Ion I. Nistor, *Autohtonii Daco-Românilor în spațiul carpato-dunărean*, în *Analele Academiei Române. Mem. Sect. Ist.*, Seria III, Tom. XXIV, pp. 243, 258; N. Iorga, *Observații și probleme bănățene*, București 1940, pp. 21-22; Th. Capidan, *Limbă și cultură*, București 1943, pp. 73, 77, 169-174, 178 sqq.

4 C. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, I, p. 218.

5 P. Nemoianu, *ibid.*, p. 4.

6 Capidan, *Limbă și cultură*, pp. 195, 215-242, 275.

7 G. C. Giurescu, *Istoria Românilor*, I, pp. 211, 229; Capidan, *op. c.*, pp. 228-236.

8 Capidan, *op. c.*, pp. 230-232, 235; Daicoviciu, *La Transilvania*, p. 284.

9 Giurescu, *ibid.*; S. Dragomir, *Vechimea elementului românesc și colonizările streine în Banat*, în *Anuarul cit.*, p. 281.

10 Capidan, *op. c.*, p. 168.

11 Dragomir, *ibid.*

într-o asemenea afirmațiune se ascunde o greșală capitală: *ignorarea condițiilor istorice, în care s'a plămădit poporul românesc*. Căci nimeni nu trebuie să cunoască mai bine, decât un învățat slav contribuția pe care au dat-o Slavii, din secolii VI—X, la formarea poporului nostru. Astăzi se știe, foarte bine, că Slavii s'au răspândit pe teritoriul etnic românesc la nordul Dunării, aproximativ din sec. IV. Trecerea peste Dunăre însă au executat-o în masse numai în sec. VI,¹ și au terminat-o pe la mijlocul veacului următor. Deci cam dela 650 până la 1000 resturile de Slavi cari au rămas pe malul nostru, au avut timp suficient — observă prof. S. Dragomir — pentru a se asimila cu elementul autohton, care era aici cel românesc. Tocmai toponimia slavă de pe întreagă întinderea pământului românesc: dovedește comunitatea slavo-română, în care elementul slav multă vreme a fost numeric preponderant. Dar până când la sudul Dunării elementul românesc, atât de puternic odinioară, a sucombat, după o rezistență, care a durat aproape o mie de ani, acest proces s'a isprăvit la noi mult mai repede, astfel că în momentul, în care apar Ungurii, ei nu găsesc, cel puțin în regiunile noastre, niciun Slav.²

* * *

Dar nici *toponimia* nu sprijinește teza *jugoslavă*, ci mai de grabă confirmă pe cea românească, despre stăpânirea vremelnică a Daciei de către Slavi, ca și despre simbioza slavo-română sau comunitatea de viață innodată între Slavi, ca element stăpânitor, și între elementul supus dacoroman. Printre cele dintâiu documente latinești cari ies din cancelaria regilor maghiari din sec. XIII [până în sec. XVII], adică tocmai din timpul când istoria sârbească nu vrea să știe în Banat decât numai de Sârbi, aflăm dovezi puternice, cari nu pot fi tăgăduite, că în această provincie, mare cât o țară, au existat, ca să întrebuințez expresia lui Radonici, aproape exclusiv numai elementul românesc, precum atestă însăși istoriografia maghiară prin Pesty, Borovszky și alții.

Deși toate documentele vechi ungurești vorbesc numai de chenezi și iobagi români, totuși cele mai multe din localitățile în cari aceștia trăiesc poartă un nume cu fonetism sau rezonanță slavă sau slavizată. Sufixele *-ova*, *-ef*, *-ița*, *-inți*, *-ef*, *-aț*, *-nița*, *-ici*, *-sela*, etc., întâlnite în toponomastica bănățeană, sunt și ele dovada unei puternice influențe slave, care de multe ori însă se reduce la o simplă poleială, ce acoperă un nume vechi de origină tracă, gëto-dacă, grecească sau romanică. Să nu se uite însă că alături de toponimia slavă sau slavizată, și de localități cu nume slav, ca: Bârza, Bârna, Blajova, Blajova, Bolvașnița, Borlova, Bogoltin, Bogodint, Cacova, Ciudavița, Ciuchici, Cliciova, Coșava, Crușoviț, Dragșina, Drinova, Fârliug, Gârbovaț, Luncavița, Mircovaț, Moldova-Nouă, Nicolint, Obreja, Ohaba, Ohabia, Ohaba Mutnic, Opatița, Petroșnița, [?] Petrovasela, Pesac, Pojejena, Prisaca, Putna, Rusca, Ruschița, Sadova, Slatina, Șusca, Straja, Târnova, Teregoa, Tincova, Uzdin [?], Vârciorova, Vasiova, Vlaicovaț, Voislova,

1 Cf. Jirecek Const. J., *A Bolgárok története*, trad. Mayer Rezső, Nagybecskerek, 1889, p. 77.

2 Silviu Dragomir, *Vechimea elementului românesc în Banat*, *ibid.*, pp. 281—282.

Voivodinț, Vucova, Zăguzeni, Zăvoiu, Zgribești,¹ Zlagna etc., aici în Banat s'au menținut multe din numirile vechi de localități geto-daco-romane, „cu tradiție autohtonă”. Înșir aici, după Pesty, o listă întreagă de nume de localități, cari poartă din cele mai vechi timpuri un timbru și fonetism românesc. Astfel, în județul Caraș, înainte de 1885, deci sub regimul unguresc întâlnim următoarea nomenclatură toponomastică: Agriș, Anina, Aniniș, Antalești, Apadia², Areniș, Aurărești, Badieși, Baia, Băila, Băiteni, Bala, Baloșești, Băndești, Bandia, Băniț, Bărbosa, Bătești, Bazești, Brad, Brăian, Brănești, Băgieș, Benedechiști, Bidirești, Biniș, Boeronești, Bogești, Boin, Boldur, Borza, Botiești, Botinești, Broștean, Bunilești, Butin, Bunea, Bunilești, Brusești, Coronini, Cernoți [dela traco-dacicul *Cerna*], Ciocănești, Cernești, Dăiești, Danilești, Dragoești, Dragomirești, Drăgășești, Deheleni, Deienie, Delani, Delinești, Dezești, Despotești, Dobrești, Doman, Dubești, Dubia, Duieu, Făget, Fădimac, Fag, Făgeșel, Fărcășești, Frătești, Foc, Forărești, Fundata, Gariște, Garcelia, Gârliște, Goizești, Goztești, Grozești, Hauzești, Herțești, Herendiești, Igrici, Illadia, Iovanești, Cacaret, Calina, Căprioara, Caraș, Căvâran, Clădănești, Crăințești, Chilcești, Comian, Comiat, Comoriște, Comornic, Cornet, Coșoniești, Costea, Costei, Cula, Culboești, Cuptoare, Cutina, Lăpușnic, Leordiș, Leudin, Lucașești, Lucacoli, Macheșești, Madrești, Măgura, Măgurești, Macoviște, Maldești, Mardești, Marian, Marginea, Mărcina, Mihăiești, Miculești, Minișești, Mișești, Moisești, Moldești, Monoi, Moș, Mustești, Neagoie, Nandrești, Negrilești, Niriște, Oțecul, Otmărești, Ozești, Oloșag, Pădurani, Paulești, Părul, Peștera, Pleșești, Prebul, Poganești, Popești, Potocul, Plopul, Prodănești, Rădmănești, Rogosan, Roșchești, Rumunești, Șerpești, Sidilești, Sorila, Suran, Sărăzan, Satumic, Slăvești, Sacul, Sintești, Spin, Stoicești, Severin, Tapia, Telești, Temerești, Temeșel, Teiu, Tilomerești, Trifești, Tomești, Topilile, Ulmul, Unghiul, Ungurești, Ursul, Urzonie, Uzești, Vadani, Vadul, Valeaboul, Valealungă, Valeamare, Valeapai, Vale, Valeacalului, Valealupa, Valen, Valeadeni, Valiuga, Vlădeni, Velcești, Zăzești, Zernești, Zomovarești, Jaborești, Jidovin, Jitin, Jupanești, Jurești³ etc.

Va urma.

Prof. Dr. Gheorghe Cotoșman

profesor la Academia teologică, Caransebeș

¹ Vezi *Calendarul Românului*, Caransebeș, 1926, pp. 57—70; iar pentru originea numelor: L. Șăineanu, *Dicționar universal al limbii române*; Pesty, *Krassó vármegye története*, vol. I—II, Budapeșt, 1882—1885, aici sunt toate comunele din jud. Caraș și Severin; Dr. Borovszky, *Torontál vármegye și Temes vármegye*, (nu indică anul tip.), vezi istoricul comunelor.

² Hurmuzaki Eudoxiu-Nicolae Densușianu, *Documente privitoare la Istoria Românilor*, București, 1891, vol. II, Partea 2, Nr. CCIX, pp. 231, 286, 352, 368, 369, 454.

³ Pesty, *Krassó vármegye története*, II, partea II, Budapeșt, 1885, pp. 337—349

Actualitatea ortodoxiei¹

Cine a umblat printre holdele mănoase ale pământului românesc, a rămas, desigur, impresionat de mulțimea crucilor care străjuesc la toate răspântiile, la toate răscrucile de drumuri... Cruci de piatră sau de lemn, cruci lucrate de țărani și de artiști, își întind brațele peste câmpiile, peste dealurile și înălțurile pământului nostru...

Acum câțiva ani, când uraganul furiei organizate împotriva lui Dumnezeu, când un vânt sinistru stingea luminile în pravoslavnică Rusie, un regiment de vânători de munte, ascultând, parcă, obșteasca dorință românească, a ridicat pe unul dintre vârfulurile Carpaților românești, o cruce uriașă...

Iubirea și jertfa, cele două simbolice brațe ale crucii, ocrotesc țara noastră. Din vârful munților, simbolic pisc însoțit al năzuințelor noastre căre cer, cu largi deschideri de lumină, crucea creștină ocrotește plenitudinea românească, zăbovindu-și privirea peste plaiurile românești robite azi...

Poporul nostru a rămas credincios simbolurilor creștine și ortodoxe.

Aderența sufletului românesc la aceste simboluri ale ortodoxismului nostru milenar, este permanentă și creatoare.

Noi n'am căutat alte simboluri și am privit cu groază tragică evoluția a pravoslavnicului popor dela răsărit, care-și renega, prin stăpânii săi silnici, simbolurile creștine pentru a accepta secera și ciocanul.

Poporul nostru a ascultat cu aceeași groază și uimire și alte blasfeme glasuri, strigăte izolate venite din alte părți ale lumii creștine, ca: „Respingem crucifixul!“ „Vrem un Hrist eroic!“ etc.

Apostată atitudine și aceasta.

Dar istoria trebuie, parcă, să se repete și aici. Împotriva lui Hristos, împotriva simbolurilor creștine, s'a strigat de nenumărate ori, prin lungul veacurilor, și se va mai striga.

Nimic din ceea ce auzim noi azi, nu este nou.

S'au stins luminile în bisericile pravoslavnicei Rusii pentru că să reaprindă mai viu în ascunzișuri și catacombe și'n subteranele sufletului omenesc.

Urgia lui Antichrist vine și trece.

Drama din Gadara s'a repetat, vai, pentru a câta oară în istorie? Când Iisus restabilește liniștea în sufletul răvășit și involburat al demonizaților din Gadara, Gadarenii i-au strigat „Iisuse, ieși din hotarele noastre!“ Iisuse, „depărtează-te dela noi!“

¹ Rezumatul unei conferințe, rostită în ziua de 5 Martie 1944 — „Duminica Ortodoxiei“.

Și 'n zilele noastre, s'a încercat alungarea lui Iisus din hotarele țărilor creștine, din hotarele lumii și ale sufletului omenesc...

Istoria noastră este plină de căderi și devieri dela Hristos, de poticniri și reabilitări față de Hristos. Și peste toate acestea, creștinismul și-a păstrat fînța în forma lui cea mai pură și nealterat în adâncimile lui de doctrină.

Duminica aceasta, Duminica pe care o cinștim azi, ne aduce aminte de lungul șir de frământări și erezii în sânul Bisericii noastre din primele opt veacuri de creștinism.

După lupte și tulburări, când nepriceperea coalizată cu reacredința deslănșuieră lupta împotriva icoanelor, în veacul al 9-lea, Sfinții Părinți ai Bisericii noastre, adunați în sinodul dela Constantinopol, au stabilit ca această Duminică, prima din postul mare, să fie numită „Duminica Ortodoxiei” adică a „dreptei credințe”, ca semn al învingerii tuturor rătăcirilor și să fie, în același timp, prilej, prin veacuri, de revizuire a conștiințelor și a atitudinilor față de tezaurul de dreaptă credință...

După ce se surpase ultima opoziție din vechile erezii față de ortodoxie, Duminica aceasta, restabilind cultul icoanelor, încheie un proces lung de agitate discuții hristologice.

Se încheie astfel o epocă și o luptă de proporții uriașe, pentru ortodoxie...

Dar procesul acesta avea să se redeschidă. Lupta pentru ortodoxie a reînceput, îndată după această epocă și ține până în zilele noastre.

Din atacuri și polemici însă, firul ortodoxiei se împletește mereu vin și actual. Biruind toate luptele și înfrângând toate erorile, ortodoxia se înnoește pentru fiecare suflet și pentru fiecare epocă.

Simbol al dreptei credințe, Duminica Ortodoxiei a luat mereu atitudine față de nepricepere și reacredință, față de dușmanii interni și externi ai Bisericii.

Simbol al dreptei credințe, Duminica Ortodoxiei, ne îndreaptă mereu privirile spre izvoarele eterne ale învățăturii creștine. Și întoarcerea la aceste izvoara este azi, o necesitate implacabilă.

În haosul și desorientările de azi, când se caută forme noi de viață, noi afirmăm primatul spiritualității ortodoxe nu dintr'o simplă manie de divertisment, ci dintr'o necesitate de existență spirituală și redresare morală.

Toate lozincile, toate idealurile care și-au disputat dreptul de a descifra destinul omului, se isbesc ca valurile agitate ale mării și se sfarmă.

Concepțiile omenești se contrazic și se destramă. De care să ascultăm?

Un singur ideal, o singură concepție de viață s'a menținut peste schimbările omenești: concepția creștină, idealul creștin.

Acesta este idealul pe care ni l-a păstrat ortodoxia noastră și pe care l-a înfrățit cu însuși destinul nostru național.

Iată o problemă mult discutată azi, poate prea mult discutată azi: problema ortodoxiei românești.

Dar, oare, trebuie argumentată ortodoxia noastră? Trebuie justificată prezența și permanența ei în sufletul nostru?

Față de cine am avea această obligație?

Și dacă totuși este vorba să căutăm permanența și funcția ortodoxiei noastre, trebuie s'o căutăm în legătura dintre biserica și neamul românesc, așa cum li-a îngemănat destinul nostru național și datina strămoșilor noștri. Trebuie s'o căutăm în însăși ființa poporului nostru, în modul de a gândi și de a simți al poporului nostru. Aici trebuie s'o căutăm și nu în teoriile și ipotezele filosofilor și cărturarilor care și-au format cunoștințele din cărți străine de simțirea și cugetarea poporului nostru.

Cu ipoteze și teorii, oricât de savante ar fi ele, nu putem noi soluționa problema ortodoxismului românesc.

Toți cercetătorii sufletului și culturii românești, recunosc ortodoxiei un rol în trecutul neamului nostru și poate și azi, în viața poporului respective a țaranului nostru.

Mulți dintre acești cercetători însă, socotesc ortodoxia a fi o concepție religioasă de modă perimată și inoperantă în sufletul nostru.

Să fie acesta alevărul?

Apărăm noi o doctrină anchilozată în forme arhaice?

Este ortodoxia o „concepție de modă”? O dogmă închisă și pietrificată?

Fără îndoială, ortodoxia este și o doctrină pe care o cunoaștem, sub acest raport, prin dogmele sale. Ea a luptat pentru forme, pentru stabilirea unor formule în conștiința omenirii, pentru că această o cere însăși rațiunea noastră care limitează totul pentru a putea înțelege. Ortodoxia însă, în sine, este mai mult decât ceea ce se poate cuprinde în dogme și elaborări omenești, adică în cuvinte care exprimă gândirea omenească, căci, adesea, ceea ce ni se pare nouă a cuprinde însăși ființa unui lucru, nu este decât limita puterii noastre de cunoaștere.

Ortodoxia se păstrează în dogme, în forme nealterate, pentru a evita erorile. Dogma însă nu-i îngustează orizontul. Dogmele nu împiedică adâncirea și mai ales, trăirea alevărilor creștine, ci teresc doar rațiunea omenească de erori și de dibuiri periferice, conducându-o spre inima realităților. Dogma nu este, astfel limită ci călăuză către cunoaștere.

Păstrată în dogme, în forme nealterate, ortodoxia nu rămâne departe de inima omului și nici nu-și găsește rostul în afară de inima omului. Ea răspunde satisfăcător la toate problemele de existență care solicită spiritul uman. Desleagă tainele lumii empirice și răspunde la acel „sublim efort către cunoaștere” ca realitate metafizică.

Transcendentă prin obârșia ei, ortodoxia nu pierde legătura cu pământul. Ea operează pe pământ cu mijloace vizibile, pentru a spori perspectiva vieții eterne.

Ortodoxia se împarte mereu, în fiecare suflet și nu se epuizează niciodată. Ea este răsfrântă în toate manifestările de cultură și creație ale omului.

Ortodoxia nu este dogmă închisă. Ea este cer deschis, perspectivă de cunoaștere și trăire ideală și apoi, coborâre în adâncurile și rosturile ființei omenești. Este comunicare mistică între cer și pământ.

Ortodoxia nu este o simplă și vagă enunțare de principii religioase. Ea este, așa cum au definit-o doctrinarii ei și cum o simte nemijlocit sufletul nostru, viață, viață trăită în Hristos.

Ortodoxia este bătaie caldă de inimă și armonizare cu bătaile calde de inimă ale Mântuitorului.

Și pot, oare, înțepeni în forme, bătaile calde de inimă ale Mântuitorului?

O, nu!

El ne ordonă să credem, să nădăjduim, să iubim, Și, oare, se pot cuprinde în lim te și pot îmbătrâni în forme: credința, nădejdea și dragostea?

Cine ar putea innăbuși și ce vremi ar putea învechi, acel sublim imn al iubirii, al iubirii de Dumnezeu și de oameni, așa cum îl găsim cântat în Evangheliile Domnului?

Deaceea am zis mai sus, că ortodoxia înfrângând toate erorile și câștigând toate luptele, se înnoește pentru fiecare suflet și pentru fiecare epocă.

Parcă vecinic același și totuși mereu altul, firul ortodoxiei se împletește cu istoria noastră, viu și actual.

Ce ne-a dat nouă ortodoxia?

Poate este greu să ne dăm seama, când spiritul nostru analitic căutând realizări concrete în afară de noi, îndepărtează realitatea ortodoxă din lăuntrul nostru, din însași ființa noastră.

Ortodoxismul este modul nostru de a manifesta religios, moral și social. Sau, cum o definește un cunoscut gânditor român „ortodoxia românească este o formă de viață istorică, dezvoltată de energia noastră etnică sub influența dognei ecumenice” (Nichifor Crainic).

Acceptăm definiția aceasta pentru că ea nu este altceva decât o sinteză a însăși credinței poporului nostru, care este conștient de trăirea sa totală în ortodoxie. Și această conștiință este cea mai formidabilă replică, cea mai categorică apostrofă adresată acelor care încearcă să despartă sufletul românesc de ortodoxie.

Poporul nostru a făcut din Iisus Hristos un fel de Dumnezeu al său, de Dumnezeu național, dar nu în sens egoist și fariseic, în sens exclusivist și iudaic, ci în sensul de a-l fi găsit ca unic și permanent izvor de înțelepciune, de ordine morală și socială, de îndrumător și ajutor în toate zilele grele ale vieții sale.

Prea a trăit poporul nostru, aproape de Iisus, integral în Iisus, ca să-L poată concepe altfel. Și alte popoare au conceput astfel pe Iisus, dar poporul nostru are, poate, un drept în plus față de alte popoare, să creadă aceasta despre Iisus, pentru că el, poporul nostru, s'a născut creștin, a crescut cu Iisus, a trăit cu Iisus și din El și-a scos toate preceptele de viață morală și socială.

Iisus nu s'a depărtat niciodată de poporul nostru și nici poporul nostru nu s'a depărtat de Iisus. El este prezent în cugetul nostru, în simțirea noastră, în istoria noastră și 'n tot sbuciumul și suferința noastră de veacuri. Cu El și-a suspinat poporul nostru rugile calde în clipe de des-nădejde, cu El și-a formulat strigătul protestatar împotriva asupririlor și cu El nădăjduște poporul nostru într-o justiție reparatoare a tuturor nedreptăților ce ni s'au făcut.

Această concepție despre Iisus, ne-a dat-o ortodoxia noastră.

Poporul nostru a deviat uneori dela dreapta credință dar nu dela Iisus. S'a lăsat uneori furat de secte dar nu s'a lăsat împins împotriva lui Iisus. Deaceea nicio sectă n'a găsit durată lungă în sufletul poporului nostru.

Dacă cineva s'a desprins din comunitatea noastră ortodoxă, acela s'a desprins și din comunitatea noastră națională.

Avem credința că generația tânără, generația școlară acum, care ne-a și prilejuit aceste cuvinte, sensibilizată de atâtea vitregii care s'au abătut asupra ei, va intui cu desăvârșire sensul ortodoxismului românesc. Către tinerii acestei generații ne îndreptăm acum gândul, îndemnându-i să nu uite că cele două realități românești: Biserica și Neamul, una prin alta și-au durat existența peste veacurile prin care au trecut.

Preoții români și ortodocși s'au identificat cu idealurile, cu năzuințele Neamului. Preoțimea niciunei țări, niciunei biserici, nu are un atât de bogat și frumos trecut naționalist. Preotul român, preotul slujitor al Bisericii strămoșești, s'a aruncat cu neamul său în volbura tuturor luptelor, războaielor și revoluțiilor pentru cauza dreptății românești. Ca un bun păstor, preotul român nu și-a părăsit niciodată turma.

Dacă preotul român și-a apărât Neamul, acesta, la rândul său, a știut să-și apere Biserica națională, Biserica strămoșească.

Așa au trăit, în trecut, Biserica și Neamul românesc. Un destin comun a îngemănat pentru totdeauna cele două realități românești și una prin alta își vor asigura trăinicia peste veacuri. Și trebuie să subliniem acest adevăr, acum, când toate energiile românești sunt puse în refontă, în cele mai involburate vremuri ale existenței noastre.

S'a reaprins rugul durerilor noastre. De patru ani arde rugul suferințelor noastre și ca și altădată, în vremi voevodale, ostașul român, bucolicul țaran român, își apără zestrea de pământ și de dreaptă credință.

Să reținem din aceste fapte, un adevăr: ortodoxismul nostru, așa cum este el, este al nostru, este zestrea părinților noștri și trebuie să-l păstrăm și să-l apărăm.

Și un îndemn pentru suferințele noastre de azi: Crucea lui Hristos ne învață că drumul calvarului, oricât ar fi de lung, el trebuie să se sfârșească. Și acolo unde sfârșește urcușul greu, încep culmile împlinirilor pentru care am suferit...

Și noi avem pentru suferi pentru că avem multe de împlinit...!

Dr. Marcu Bănescu

profesor la Academia teologică, Caransebeș

Patimile și jertfa Mântuitorului după V. T.

Ideea fundamentală, care străbate ca un fir roșu toată Sf. Scriptură, este ideea mesianică. Dela prima carte a lui Moisi, Geneza, și până la ultima carte a N. T., Apocalipsa lui Ioan, tot ce s'a depus în scris de autorii inspirați ca doctrină revelată, se concentrează în jurul acestei idei, prin care se face legătura indisolubilă dintre cele două mari părți ale Sf. Scripturi, V. și N. T.

Ideea mesianică se concretizează în iconomia divină, mântuirea omenirii din robia păcatului și împăcarea ei cu Creatorul. În V. T. această idee de mântuire o găsim peste tot exprimată, făcând să graveze spre ea tot ceea ce Jahve a instituit în mijlocul poporului ales, ca instituție religioasă-morală. Însuși V. T. fiind doar opera de pregătire pentru realizarea acestei mântuiri, sâmburele lui doctrinal este format tocmai de ideea mesianică. Toate organele revelației divine, dela Moisi până la Maleahi se străduiesc, fie prin grațiu viu, sau prin predică să prezinte Evreilor și tuturor neamurilor pământului, acel ideal, în jurul căruia s'au concentrat toate speranțele de mântuire ale unei lumi plină de păcate și neputincioasă în puterile ei de a contribui cu ceva prin proprii mijloace la îmbunătățirea stării sale. Atenția tuturor trebuia îndreptată spre mijlocitorul dintre om și Dumnezeu, spre Mesia din V. T. și Mântuitorul Iisus Hristos din N. T., care avea să aducă timpurile fericite sperate de toate popoarele.

După prezicerile Profeților V. T. acest Mesia trebuia să se nască din mijlocul poporul lui Israel, fiind un descendent din casa davidică. Din această cauză ideea revelată în mozaism, ideea care forma substanța sa religioasă era ideea mesianică. Odată cu desăvârșirea acestei idei prin apariția istorică a lui Mesia, din V. T. s'a absorbit tot ceea ce a fost element divin vărsat de Dumnezeu prin mijlocirea organelor Sale. De aici urmează că V. T. face parte integrantă din codul spiritual-doctrinal al Creștinismului, fiind un document de mărturie pentru promisiunile lui Jahve, care aveau să se împlinească desăvârșindu-se în Iisus Hristos.

Toată activitatea Mesiei din V. T. este prezentată de profeți, ca una ce se concentrează în opera de izbăvire a omenirii din întunecul păcatului, în care căzuse prin păcatul strămoșesc.

După doctrina V. T. însă nu poate să existe mântuire fără sacrificiu și luptă; și acest lucru îl vedem încă din primul loc mesianic — Gen. 3, 15. Mesia ca unul ce avea să restabilească raporturile dintre Creator și creatură, trebuia să ducă o luptă aprigă cu toți dușmanii săi și să se sacrifice, murind în locul omenirii plină de păcate, pentru a împăca pe om cu Dumnezeu și a aduce echivalentul cerut de dreptatea divină pentru adâncă jignire adusă din partea ființei umane. Toată activitatea Mesiei pentru refa-

cărea și reînvierea spirituală a genului omenesc, culminează în acel sacrificiu pe care îl va aduce în persoana Sa, sacrificiu care va fi realizat pe crucea de pe Golgota.

Profeții V. T. arătând omenirii idealul viitor nu pot să nu amintească tocmai despre această parte, care stă în centrul mesianismului și formează aureola celui care se jertfește pentru o lume întreagă. Dintre profeții V. T. cel care a prezentat în mod mai clar și mai viu suferințele și jertfa Mesiei este profetul Isaia, acel „principe al profeților” sau „evangelist al V. T.” cum se poate numi pe drept cuvânt. În a doua parte a profeției sale — cap. 40—66 — Isaia ne prezintă pe un ton consolator, activitatea lui Mesia, ca unul ce vine în calitate de tămăduitor al tuturor boalelor și suferințelor omenești, ducând mântuirea până la marginile pământului: „De aceea te pun — zice Jahve — să fii lumina neamurilor, ca să duci mântuirea mea până la marginile pământului” (Is. 49, 6). În cap. 53 al profeției sale, Isaia, într-un stil sublim și elegant, se întrece pe sine când expune doctrina — opera de mântuire prin sacrificiu a lui Mesia, care se învrednicește apoi de cea binemeritată cinste și slavă: „Domnul a găsit cu cale să-l zdrobească prin suferință... Dar, după ce își va da viața ca jertfă pentru păcat, va vedea o sămânță de urmași, va trăi multe zile” (Is. 53, 10).

Stând sub inspirația dreptății sfințitoare profetul Isaia ne prezintă în cap. 53 suferințele îndurate de Mesia sub dublul aspect, ca pedeapsă pentru păcatele omenirii pe care le poartă pe umerii Săi și ca mijloc de a împăca pe om cu Dumnezeu. După cuvintele din evanghelia lui Marcu: „Cela ce vrea să vină după mine, să se lapede de sine, și să-și ia crucea sa, și să-mi urmeze mie” (8, 34), se vede clar că cel care vrea să urmeze Mântuitorului Iisus Hristos trebuie să-și crucifice toate păcatele, așa după cum ne arată Isaia în cap. 53, că Mesia moare jertfindu-se pentru păcatele tuturor.

Acest Mesia după cuvintele profetului Isaia vine în mijlocul lui Israel spre a-și desăvârși opera de mântuire, însă prea puțini sunt cei care cred în el, de aceea Isaia pune întrebarea: „Cine a crezut în ceea ce ni se vestise” (53, 1). Disprețuit din cauza umilirii sale, poporul lui Israel nu vrea să-l primească (v. 2—3). Israelul aștepta un mântuitor care să vină cu totul cu alt scop, pe când Mesia vine pentru că „suferințele noastre le-a purtat și durerile noastre le-a luat asupra lui” (v. 4). Mesia ia astfel asupra lui păcatele și cu ele pedeapsa, pentru a deslega omenirea de tot răul care o stăpânește. El trebuie să moară pentru păcatele omenirii, „fiind pedepsit pentru mântuirea noastră” (v. 5), ca prin suferințele și jertfa Sa să vindece sufletele oamenilor. Israelul însă rătăcea în mintea sa nedându-și seama de această operă binefăcătoare a lui Mesia (v. 6). Din dragostea cea mare pentru salvarea omenirii, Dumnezeu lasă ca Mesia să îndure totul. El este chinuit și asuprit, nu se ridică în contra voinței divine, ci lasă să fie junghiat ca o victimă ce trebuie să moară pentru păcatele omului (v. 7). Pentru fărâdelegile noastre trebuie să fie adus spre moarte (v. 8) și să fie înmormântat (v. 9). Pentru această „jertfă pentru păcat” pe care Mesia o aduce în locul oamenilor, El se va învrednici din partea lui Dumnezeu de toată cinstea și preamărirea Sa. El se va învrednici de o viață lungă, lucrul Domnului va spori în mâna lui (v. 10); devenind acel drept, mijlocitor

al dreptății pentru mulți (v. 11), primind ca moștenire toate popoarele pământului (v. 12).

Cu jertfa Mesiei planul economiei divine se realizează succesiv, trecând în realul împlinirii, la Mântuitorul Iisus Hristos, care va îndura toate suferințele, luând pe umerii săi păcatele tuturor, ca prin jertfa sa de pe crucea de pe Golgota să mijlocească pentru oameni împărtășirea și revărsarea harului divin. În persoana Mântuitorului Iisus Hristos se împlinește tot ceea ce prezis profetul Isaia în cap. 53. O mai mare împlinire a cuvintelor profetului decât în cea de pe Golgota nu este. Dacă pe Golgota nu s'au împlinit cele profețite, atunci ele nu s'au împlinit deloc, „că popoarele ar veni la convingerea că nu răstignirea lui Iisus, ci exilul lui Israel le-a scos din păcate, cred că nu se poate nimeni aștepta”, spune Dalmann¹ în contra celor care nu văd în jertfa lui Mesia dela Isaia 53 jertfa de pe Golgota.

Doctrina despre Mesia ca unul ce poartă toate păcatele omenirii o găsim exprimată de profetul Isaia și în alt loc al profeției sale — cap. 43, 22—25. În această pericopă Isaia vorbește despre poporul lui Israel, care a fost încărcat cu toate păcatele, pe care trebuie să le poarte ca o sarcină grea. Cum însă acest popor, chiar prin pedeapsa cea mare a exilului nu putea să șteargă toate păcatele, aducând echivalentul cerut de dreptatea divină, rămâne că numai Mesia este Cel care prin sacrificiul său putea să aducă iertarea tuturor păcatelor și împăcarea omului cu Creatorul.²

O icoană vie despre patimile și jertfa Mântuitorului Iisus Hristos ne putem face și din cuvintele regelui David din Ps. 22. În general psalmistul ne redă aici trei aspecte din patimile Mântuitorului, mai întâiu ni-l prezintă ca unul ce se tânguește în fața lui Dumnezeu, care ajută pe cei drepți iar pe el l-a lăsat în mâna dușmanilor săi ca să fie batjocurit de ei; cum se roagă de Dumnezeu ca să-l salveze din suferințele grele pe care le îndură și promite că pentru salvarea sa din aceste suferințe va vesti tuturor cuvântul lui Dumnezeu, laudând și preamărind pe salvatorul său.

Psalmistul își începe oda sa cu aceleași cuvinte, care le-a rostit Mântuitorul pe cruce: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu de ce m'ai lăsat” (v. 2 — cf. Mt. 27, 46; Mc. 15, 34), pentru a ne reda apoi (v. 3) în cuvinte simple dar pătrunzătoare și de un adânc înțeles, sbuciumul Mântuitorului când a trebuit să-și dea sângele ca răscumpărare pentru omenirea păcătoasă. Cuvintele vers. 3 ne duc cu gândul atât la aceea rugă a Mântuitorului din grădina Ghețimani, cât și la rugăciunea sa din ziua răstignirii. Psalmistul ne prezintă însă și batjocura și hula pe care Mântuitorul avea s'o îndure din partea poporului în care s'a născut. Mesia este umilit. El a devenit „batjocura oamenilor și disprețuitul poporului” (v. 7), pentru care a venit ca să-l salveze din robia păcatului. Dar batjocura Mântuitorului devine generală pentru popor: „toți cei ce mă văd — spune psalmistul — își bat joc de mine” (v. 8). Cât de mari sunt suferințele și hula Mântuitorului, psalmistul ne-o arată în cuvintele în care compară pe Arhierei și Israelul dușmănos cu lei și bivoli (v. 22). Mântuitorul este înconjurat din

¹ Jesaja 53, Das Prophetenwort vom Sühnleiden des Gottesknechtes, II Aufl., Leipzig 1913, p. 18.

² Fr. Delitzsch, Biblischer Commentar über den Propheten Jesaja, III Ausg. Leipzig 1879, p. 458.

din toate părțile de „ceata făcătorilor de rele“ (v. 17), care nu-i doresc altceva decât moartea. „Străpuns-au mâinile mele și picioarele mele“ (v. 17) dovedesc actul pironirii Mântuitorului pe cruce. Aici pe crucea de pe Golgota Mântuitorul va fi străpuns de către un ostaș cu sulița (v. 21), hainele lui vor fi aruncate la sorți (v. 19) va înseta (v. 16), iar în cele mai grele suferințe fiind se va îndrepta spre Tatăl cel ceresc cerând să-i vină întru ajutor (v. 20), căci toată speranța și-o va pune în Dumnezeu, în mâinile lui își dă sufletul.

Dacă speranța lui din suferințe este Dumnezeu pentru mântuirea lui din suferințe promise drept răsplată: „Spune-voiu numele tău fraților mei, în mijlocul adunării te voiu lăuda“ (v. 22).

Tot-ceeace ne spune psalmistul aici s'a împlinit întru totul în persoana Mântuitorului, încât putem crede că „le-ar fi scris după ce s'au întâmplat, iar nu ca întâmplări viitoare“.¹

Ideea despre un Mântuitor care îndură toate suferințele omenirii pentru mântuirea ei o găsim și în cuvintele psalmistului: „Multe sunt nenorocirile dreptului și din toate acelea îl mântuie Jahve. Păzește toate oasele lui, unul din ele nu se frânge“. (Ps 34, 20—21.) Aceste cuvinte se adevăresc întru totul în persoana Mântuitorului, care este tipul tuturor dreptilor. În El se întrupează toate păcatele și suferințele omenirii, El fiind „cel drept“ în cel mai absolut sens al expresiei. „În Iisus nu se reprezintă simbolic numai filiața cultului mozaic, nici nu se recapitulează numai istoria lui Israel și a lui David, nici nu se concentrează în el numai suferințele omeniei, în el însă se împlinesc și toate făgăduințele celor drepti“.² Cuvintele psalmistului s'au împlinit întru totul la jertfa de pe Golgota, căci Mântuitorului, care fusese pironit pe cruce nu i s'au zdrobit fluierile picioarelor și sf. Ioan evanghelistul spune: „că s'au făcut acestea, ca să se îplinească scriptura: os nu se va zdrobi dintr'însul“. (Cap. 19, 36.)

Ca unul ce a trebuit să îndure înșulă, înjurile și scuiparea, atunci când era în drum spre a salva omenirea, Mântuitorul a realizat acel tip prefigurat de regele David care se roagă lui Dumnezeu să-l salveze și să-l apere de toți dușmanii săi. În această rugăciune al lui David găsim cuvintele: „adunatu-s'au preste mine bătași și nu am știut... ispititu m'au, batjocuritu-m'au cu batjocură, scrâșnit-au asupra mea cu dinții lor“. (Ps. 35, 15—16) Aceste cuvinte sunt o expresie clară a calvarului îndurat de Mântuitorul din partea poporului evreu, în mijlocul căruia venise pentru a le predica desăvârșirea și împlinirea tuturor profețiilor în care ei și-au pus toată speranța, dar n'au vrut să se apropie de cel care le aducea mântuirea.

Mântuitorul a îndurat suferințele și chiar atunci când a fost acuzat direct din partea conducătorilor poporului evreu, nu s'a ridicat împotriva lor, știind că trebuie să îplinească voia Tatălui ceresc. A îndurat toate calomniile și defăimările Evreilor, fără ca să se apere, fără ca să caute a le răsplăti. În fața celor care îl acuzau a rămas surd și mut — „și sileau ceice căutau sufletul... iar eu ca un surd nu auzeam și ca un mut ce nu-și

1 Is. Onciul, Cartea Psalmilor, Cernăuți 1898, p. 79.

2 Fr. Delitzsch, Bibl. Comentar über die Psalmen, I H., III Aufl., Leipzig 1874, p. 287.

deschide gura sa. Și m'am făcut ca un om ce nu aude și nu are în gura lui muștrări". (Ps. 38, 13—15.)

Deși Mântuitorul Iisus Hristos n'a căutat să răsplătească celor care L-au răstignit, ci a cerut mai curând iertarea lor, totuși aceștia au căutat cât mai curând ca să-L piardă. Pentru a-L putea avea în mâinile lor dușmanii Săi au oferit lui Iuda pentru trădare suma de 30 arginți, acel preț derizoriu, după care prin lege se putea cumpăra un sclav (Ex. 21, 32). Cu privire la prețul vânzării Mântuitorului avem cuvintele profetului Zaharia: „Și au pus prețul meu treizeci de arginți. Și a zis Domnul către mine: aruncă-i pe ei în topitoare, și vezi de este lucru lămurit, în ce chip m'au ispitit ei, și am luat cei treizeci de arginți, și i-am aruncat în topitoare în casa Domnului" (Cap. 11, 12—13).

În aceste cuvinte ale lui Zaharia trebuie să vedem opera aceluia care va fi plătit cu 30 arginți și această persoană nu este alta după mărturiile evanghelice decât Mântuitorul Iisus Hristos. La Zaharia cei 30 arginți se dau păstorului ca răsplată, după Evangheliile îi primește Iuda ca preț al vânzării prin trădare.

După cum plata păstorului la Zaharia este forma sensibilă în care poporul își arată nemulțumirea față de păstorul pe care nu-l mai vrea conducător, tot așa arhieriei și cărturarii fiind nemulțumiți de predica Mântuitorului, vor să-l piardă și oferă 30 arginți ca să-l prindă și să-l omoare. „Cei 30 arginți sunt răsplata pentru faptele lui Iisus făcute spre salvarea lui Israel și suma de dispreț, expresia celei mai mari disprețuiri față de Iisus pe care și-o arată ei”.¹ Acest preț, după cele relatate de profetul V. T., se dă olarului în templu, iar după evangheliști se aruncă de Iuda în templu, ca arhierul să cumpere cu ei o țarină, țarina sângelui, fiind prețul sângelui. Cei 30 arginți sunt aruncați în templu, locul unde Jahve este prezent, ca nemulțumirea lui Israel simbolizată în această sumă să poată fi adusă în fața lui Dumnezeu, ca mânia Lui să vină asupra popoului păcătos.

Mărturia împlinirii cuvintelor profetului Zaharia o găsim în Evanghelii. În evanghelia lui Mateiu aflăm cuvintele: „Și au luat treizeci de arginți, prețul celui prețuit, care s'a prețuit de fiii lui Israel.” (Cap. 27, 9).

Trădarea Mântuitorului s'a făcut de către unul din cei 12 apostoli ai săi. Acest lucru ni-l relevă și Zaharia în cuvintele: „Ce sunt ranele acestea în mijlocul mâinilor tale? Și va zice: cu care m'am rănit în casa iubitului meu” (cap. 13, 6). Atunci când această trădare a lui Iuda va deveni fapt împlinit, se vor împlini și aceste cuvinte ale lui Zaharia: „Bate păstorul și se vor risipi oile” (cap. 13, 7 — cf. Mt. 26, 31; Mc. 14, 27). În momentul când Mântuitorul este prins, ucenicii Săi îl părăsesc — „atunci ucenicii toți lăsându-l pe el au fugit” (Mt. 26, 56).

Pe cruce fiind Mântuitorul va fi străpuns cu sulița de către un ostaș roman, împlinindu-se ceea ce ne spune Zaharia: „Pe cel care l-au străpuns...” (cap. 12, 10 cf. Ioan 19, 37). Când Mântuitorul îndura cele mai mari suferințe pe Golgota, un ostaș se apropie și-l dă „să bea oțet amestecat cu fier” (Mt. 27, 34, 48; Ioan 19, 28—29), cuvinte care sunt o

¹ C. F. Keil, Bibl. Com. über die zwölf kleinen Propheten, II Aufl., Leipzig 1873, p. 641.

reală împlinire a celor profețite de psalmistul V. T.: „Fiere mi-au dat să mănânc și în setea mea m'au adăpat cu oțet“ (Ps. 69, 22).

Că Mântuitorul avea să aducă echivalentul cerut de dreptatea divină pentru păcatele omenirii prin jertfa Sa ne-o arată psalmistul care spune: „Jertfa și prinosul nu ai voit: iar trupul mi-ai săvârșit. Arderile de tot și pentru păcat n'ai căutat: atuncea am zis: iată viu“ (Ps. 40, 7—8). Din aceste cuvinte reiese că Dumnezeu a respins totdeauna acele sacrificii din V. T. care erau aduse numai pentru a fi împlinite dintr'un formalism extern, sec și rigid, nefiind însoțite de sentimente curate interne. Sf. ap. Pavel arată în epistola către Evrei (cap. 10, 4—10) că toate sacrificiile V. T. n'au fost în măsură să șteargă păcatele omenirii, de aceea trebuia să urmeze lor ca o desăvârșire reală jertfa Mântuitorului — „iată viu ca să fac voia ta. Desființează deci rostul întâiu, ca să se statornicească rostul al doilea“ (Evr. 10, 9). Și aici cuvintele psalmistul și-au găsit împlinirea în Mântuitorul Iisus Hristos „prin prinosul trupului lui“ (Evr. 10, 10).

Această jertfă a Mântuitorul va urma nu după mult timp dela începutul activității sale, aducând o moarte în floarea vieții: „Scurtat-ai zilele tinerețelor lui“ (Ps. 89, 46). Moartea în floarea tinereții o găsim și în cuvintele: „Zic, Dumnezeul meu, nu mă lua la jumătatea zilelor mele“ (Ps. 102, 25).

Ca urmare a păcatelor omenirii luate pe umerii săi, Mântuitorul trebuia să se jertfească. După această jertfă de pe Golgota, a urmat punerea Sa în mormânt de către Iosif din Arimateea. Despre zăcerea în mormânt a Mântuitorului vorbește psalmistul când spune: „și carnea mea va locui fără grijă“ (Ps. 16, 9). Carnea este tot atât cât trupul și trupul Mântuitorului n'a fost lăsat în mormânt ca să putrezească, căci a treia zi a înviat, de aceea „zăcerea lui în mormânt este așadar cu tot dreptul o locuire sigură“¹.

La trei zile după moartea Sa, Mântuitorul a înviat din mormânt. Despre această înviere psalmistul profețise: „Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, nici vei da pre cel cuvios al tău să vadă stricăciune“ (Ps. 16, 10). Dumnezeu n'a lăsat ca sufletul Mântuitorului să petreacă în împărăția întinerului și nici n'a lăsat ca trupul său să putrezească în pământ ca al oricărui muritor. Cuvintele psalmistului, după mărturia Sf. ap. Petru și Pavel se referă la învierea Mântuitorului. Pentru în cuvântarea pe care o ține ludeilor la Pogorirea Sf. Duh le spune, despre învierea Mântuitorului și repetă cuvintele psalmistului: „Căci David zice despre el . . . Căci nu vei lăsa sufletul meu în iad . . .“ (F. Ap. 2, 25—27). Pavel în prima sa călătorie misionară, predicând celor din Antiohia Pisidiei cuvântul evangheliei, le arată acestora că în Mântuitorul Iisus Hristos s'au împlinit toate profețiile V. T., dovedind că El a înviat din morți și că este Fiul lui Dumnezeu: „Precum este scris și în psalmul al doilea: Fiul meu ești tu, eu astăzi te-am născut“ (F. Ap. 13, 33). Predicând învierea din morți a lui Hristos, Pavel repetă cuvintele psalmistului — „Pentru aceea zice și în altă parte: Nu vei lăsa pe sfântul tău să vadă stricăciune“ (F. Ap. 13, 35).

După jertfa și învierea Sa, Mântuitorul se învrednicește ca răsplată, de preamărirea Sa prin înălțarea la ceruri și șederea la dreapta Tatălui. Psalmistul indică acest lucru în cuvintele: „Tu mă înveți calea vieții, umplea-

1 Is. Onciul, op. cit., p. 54.

mă-vei de veselie cu fața ta; și desfătare la dreapta ta în etern" (Ps. 16, 11). Aceste cuvinte Petru le raportează la înălțarea Mântuitorului la ceruri — F. Ap. 2, 28. 31. 32.

Aceași persoană care formează centrul doctrinal al V. și N. T. este Mântuitorul Iisus Hristos. Tot ceea ce a avut Israelul mai curat și mai frumos, bărbaii inspirați, ridicați din mijlocul poporului, au vestit prin graiu viu și scris pe Mesia, aducătorul mântuirii. Realizarea desăvârșită a tuturor profețiilor mesianice o vedem în N. T., unde Mântuitorul, îndeplinind voia Tatălui ceresc, se jertfește pentru mântuirea omenirii din păcate. Acest Mântuitor crucificat stă în centrul revelației V. și N. T. În jurul acestei doctrine se va desfășura toată predica ucenicilor lui Hristos, după cum scrie Sf. Ap. Pavel celor din Corint: „Căci am judecat să nu știu între voi altceva decât pe Iisus Hristos și pe acesta răstignit" (I Cor. 2, 2).

Diacon Dr. Mircea Chialda

profesor la Academia teologică, Caransebeș

Colaborarea Bisericii cu Consiliul de Patronaj

În celebra statuie a preotului troian Laocoon cu cei doi fii ai săi Atenodor și Polidor din Rodos, încercuiți de șerpi, în momentul când rezistența lor fizică era aproape epuizată, implorând în acea clipă mila unei puteri supranaturale, marele sculptor Agesandru, rămas nemuritor prin capod'opera sa, n'a intenționat să producă numai un moment de groază și de spaimă, ci a voit să eternizeze pentru întreaga posteritate acest moment al durerii, acest moment fatal în care concretizează întreg destinul tragic omenesc, căci fiecare, mai târziu sau mai curând, mai tragic sau mai blând, vom trebui să dăm pământului acest tribut.

Astăzi când un nou veac bate la poarta istoriei, când se anunță o nouă eră, ne punem întrebarea câți dintre noi, înțeleg pe deplin care le este menirea lor de creștini? Câți îndeplinesc între noi porunca dată nouă de însuși Mântuitorul, de a ne iubi pe aproapele ca pe noi înșine? Câți aud strigătele lor de disperare și câți văd mizeria în care se sbat atâția dintre frații noștri? Câți au înțeles porunca Mântuitorului Iisus Hristos, ca să-și desăvârșească dragostea lor față de aproapele?

Greutățile tot mai accentuate ale vieții de toate zilele, războiul crâncen cu toată gama urmărilor lui nefaste, așează „asistența” și „ocrotirea” la ordinea zilei. Statele vor eși cum e și firesc slăbite din această încheștare formidabilă cum n'a mai cunoscut istoria, cu nenumărate lipsuri și mizerii. Raportul material și social dintre indivizi și clasele sociale va fi obiectul preocupărilor zilei de mâine.

Căci iubirea cea adevărată față de aproapele nostru, pe care a semănat-o cu atâta dragoste, cu atâta râvnă Mântuitorul nostru Iisus Hristos, care singur a dat cea mai mare dovadă de iubire față de neamul omenesc, prin sacrificarea Sa pe cruce, a ajuns să fie practică pe o scară nu prea întinsă. Iar astăzi când noi și grele probleme stau în fața Bisericii noastre, i se întinde mâna binevoitoare de colaborare a Consiliului de Patronaj al operilor Sociale în această mare și nobilă operă. Evoluția nouă în structura morală socială a lumii ne obligă să reluăm cu mai multă intensitate firul lăsat al carității creștine, al apostolatului primit ca moștenire dela însuși Domnul nostru Iisus Hristos, în a modela asperitățile societății în mijlocul căreia trăim, — căci oridecâte ori ajutam pe unul din aceștia mai mici frați ai noștri pe însuși Domnul nostru Iisus Hristos îl ajutam.

În mijlocul acestor mari frământări sociale, Biserica lui Hristos implică legătura sufletească și obligativitatea morală în săvârșirea mutualității ajutorului social, ce urmează a fi executat prin noua ordine a asistenței parohiale. Tainica tălmăcire a sublimelor învățături ale Mântuitorului Iisus Hristos, de pe amvon, de slujitorii sfintelor altare, în aceste vremuri de mari

mizerii pentru atâția din frații noștri, nu ajută nimic fără săvârșirea actului generos al dăruirii sufletului nostru, a ajutorului nostru față de cei cari ne înconjoară și au absolută nevoie de el.

Dealungul minunatei vieții pământești a Mântuitorului Iisus Hristos, noi vedem la fiecare pas, la fiecare contact cu mizeria omenească, această dăruire de sine.

Biserica noastră, care în trecutul tumultoasei noastre istorii a s'at de veghe la conservarea neamului nostru, astăzi trebuie să se rupă din ritmul zăngănitului armelor, din șiragul drapelelor însângerate și să pozeze jos în masa atâtor nenorociți și să lupte cu toate mijloacele ce-i stau la îndemână pentru înlăturarea mizeriei prin o asistență creștină organizată, ce impune o mobilizare spirituală a tuturor slujitorilor sfintelor altare, cari de aici înainte vor fi factori conducători și diriguitori în opera de asistență. Preotul de aici înainte va da directive, el este îndrumătorul moral și spiritual, în jurul lui se vor aduna toți ceilalți, cari vor conlucra la realizarea milei creștine.

Aruncând noi privirea asupra stărilor sociale din vremea noastră, vom vedea într-o parte lux în alta mizerie, într-o parte bogăție în alta multă sărăcie, deci o împletitură nu prea armonică. În unele sate, populația trăiește încă destul de izolată, iar în case uneori roade mizeria, foamea și boala. Singura consolare ce le-a mai rămas este lumina ce se revarsă din icoanele sfinte. În casele risipite dealungul drumurilor, adeseori impracticabile, risipite pe dealuri și în văi, precum și la margine de orașe se vede lipsa de ajutor și creștinească asistență. Domnul nostru Iisus Hristos a întemeiat creștinismul prin contactul direct cu lumea celor necăjiți și lipsiți, din care și-a recrutat și apostolii.

El ne învață că agonisirea de averi mari nu este un scop pentru viață, căci după cum foarte bine ne spune un sf. părinte, strălucirea aurului ne face să uităm strălucirea soarelui, strălucirea argintului, ne face să uităm scânteerea stelelor. Cel ce adună comori pământești se face rob lor; ei nu cunosc Cerul, dar nici Cerul nu-i va cunoaște în ziua judecății! Cine râvnește aur neagă sufletul și-și întoarce capul dela binefacerile sufletului. Bogatul prin aspra lege a neconținutei râvniri, n'are nici măcar puținul pe care-l socotește al său, căci unde-ți este comoara ta acolo este și sufletul tău; pe când săracul prin tainica lege a renunțării, are tot universul; el renunță la unele plăceri pentru altele neasemuite celorlalte. Bogatul, ne învață Mântuitorul, este numai administratorul temporal al averii pământești. Iar alții sunt săraci, pentru că împart în fiecare seară, tot ce au câștigat ziua, în schimb bogăția lor crește pe măsură ce o dăruiesc.

Omul ca să-și poată îndeplini rosturile sale pământești, în toate timpurile a căutat să lege relații cât mai strânse cu semenii săi. Lupta cot la cot, trăirea lângă aceiași vatră în sânul aceleiași colectivități, ne îndeamnă să împărtășim cu semenul nostru nu numai bucuriile, ci și greutățile vieții. Din acest sentiment de solidaritate a izvorit sentimentul „mili”^a, care simțământ a fost ridicat de religia creștină la rangul de virtute; mila față de durerile, suferințele și grijile aproapelui, iar pe urma milei îndulul de a apăra pe cel slab; a sătura pe cel flămând; a îmbrăca pe cel gol.

Cine nu s'a desprins de orice avuție pământească își leagă ochii și își înălțue aripile sale de ridicare la ceruri și nu-i în stare să redobândească dorința vie de avuții adevărate. Cine învinge iubirea de sine, ura și invidia față de ceilalți, acela se poate socoti pe de-a'ntregul schimbat! Creștinismul a fost întotdeauna factorul întemeietor de ordine nouă în așezarea socială a lumii. El răstoarnă legea talionului, vine cu imperativul iubirii aproapelui ca pe noi înșine. Sentimentul milei devine expres a sentimentului creștin. Căci atunci când va veni Fiul omului întru mărirea Sa și toți sfinții îngerii cu El și se vor aduna toate neamurile, va zice celor deadreapta lui: „Veniți binecuvântații Tatălui meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă dela întemeierea lumii, căci fiămând am fost și mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și mi-ați dat să beau; strein am fost și m-ați adus la voi; gol am fost și m-ați îmbrăcat; bolnav am fost și m-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la mine“ (Mat. 25, 35—36).

Mântuitorul Iisus Hristos cu câteva pâini și doi pești, îndestulează mulțimea, apa se preface în vin la Cana și tot El ne poruncește „să facem fiecarea, ceace am dori și nouă alții să ne facă!“

Oare nu este în această propovăduire, sinteza celei mai desăvârșite asistențe umane?

Ba mai mult, toată viața Mântuitorului nostru Iisus Hristos a fost închinată alinării suferințelor spirituale și materiale ale lumii în mijlocul căreia a trăit. A căutat să elimine ura și răutatea, să îndrume acțiunea omenească spre fapte bune, caritative, să îndestuleze lumea săracă, să vindece pe cei bolnavi, să dea viață muribunzilor! Toate realizate într-o ținută de modestie și smerenie, care cucerește și înalță! La răutate să răspundem cu bunătate și iertare. El ne învață că milostenia este o virtute și ca atare trebuie practică. Să ajutăm pe cei buni ca și pe cei răi, ca și pe aceștia din urmă să-i facem buni!

Astăzi din nou două lumi stau față'n față. Două civilizații, două sisteme de viață. Amenințarea dela răsărit din zi în zi devine tot mai mare. Deci Biserica în aceste prea importante probleme sociale nu are numai un cuvânt de spus ci ea își statornicește locul luminos și se situează pe vârful pedestalului acestor probleme, de unde să prisosească alinarea suferințelor și lipselor din mijlocul poporului credincios. Biserica și slujitorii ei nu pot privi desfășurarea evenimentelor și aștepta revărsarea amărăciunilor sociale fără a le preîntimpina, căci aceasta este sacra ei misiune.

Deaceia nădejdi noi se îndreaptă astăzi către biserică și din acest motiv cu încredere întinde mâna colaboratoare Consiliul de Patronaj al operilor Sociale, slujitorilor sfintelor altare ca împreună conlucrând cler și mireni, să poată fi tămăduite suferințele și relele sociale ce ne copleșesc.

Vremurile de prefacere cer colaborarea tuturor factorilor pentru realizarea unei noi ordine sociale, sprijinite pe dreptate și generozitate. În ultimii trei ani s'au realizat opere de neprețuită valoare în domeniul asistenței și ocrotirii sociale. S'au adunat și cheltuit pentru acest scop sute de milioane de lei. Toamna anului 1940, a adus cu s'ne o problemă acută de asistență. Sutele și chiar miiile zilnice de refugiați și expulzați, sinistrați, fără cămin, trebuiau imediat ajutați. Pentru înfăptuirea acestei mari opere se cerea o cât mai strânsă colaborare a tuturor factorilor conducători și a cât mai multe instituții din România și în general a tuturor oamenilor de

bine. Biserica își are aportul său însemnat atât moral cât și material în această operă de ajutorare a acestor nevoiași. Dar pentru a exista și lua ființă o instituție permanentă se simțea imperios necesitatea ei și astfel își ia ființă Consiliul de Patronaj. A urmat de sigur după înființarea lui o perioadă de muncă intensă, de muncă de fiecare zi, care a absorbit toate facultățile intelectuale și posibilitățile materiale ale acestei instituții, timp de aproape doi ani. A urmat apoi perioada de reculegere, de reorganizare, readaptare la cerințele din ce în ce mai mari. Această perioadă de reculegere a permis să se studieze drumul de urmat și să se privească înspre viitor.

Cercetând noi marile înfăptuiri ale Consiliului de Patronaj al operelor Sociale, vom vedea cât suflet s'a dăruit cu ocazia acestor opere mărețe realizate și mai ales cât de indispensabilă este acțiunea sufletească în orice operație de asistență. S'a mai constatat că numeroși colaboratori, cari făceau parte din clerul bisericii noastre strămoșești, au prezentat rezultate cu totul excepționale, fie că lucrau în cadrul Consiliului de Patronaj, fie că aveau acțiuni proprii și mai presus de toate, structura adânc religioasă a conducătorilor noștri de astăzi, indica precis drumul de viitor. În ședința Sfântului Sinod din 12 Octombrie 1943, se hotărăște o cât mai strânsă colaborare.

Colaborarea cu Biserica, indicată în mod categoric de Conducătorul Statului, a existat încă dela primele începuturi ale Consiliului de Patronaj al Operelor Sociale. Ea s'a manifestat în toate domeniile de activitate. Exemplul colaboratorilor din sânul Bisericii, cari au reușit să concretizeze în forme desăvârșite acțiunea lor de asistență și ocrotire a fost nu numai urmărită și verificată ci și subliniată și remarcată, iar astăzi se caută să fie oficializată și extinsă pe întreaga țară. De aceea s'a pus la ordinea zilei la consfătuirea ce a avut loc mai multe zile în șir la sf. Mănăstire Cernica, unde s'au întâlnit reprezentanții tuturor Eparhiilor din Țară, desfășurarea activității de asistență în cadrul parohiilor, așa cum în totdeauna s'a făcut în trecutul Bisericii noastre ortodoxe și sub autoritatea spirituală a cuceritorilor noștri preoți. Până s'a ajuns la această concluzie, membrii Consiliului de Patronaj au discutat zile întregi, modalitatea de acțiune în viitor, până ce într-o bună zi s'au pogorât la o parohie din București unde se făcea asistență efectivă și rodnică și n colaborare strânsă cu enoriași. Și spre satisfacția noastră, acolo s'au văzut lucruri minunate realizate în acest domeniu. Așa amintim parohia părintelui Gh. Paunescu și M. Șerpoianu. Din această vizită a eșit fapta concretă, fapta materializată printr'un document, prin care s'a hotărât colaborarea strânsă cu biserica și readaptarea sistemului de asistență în sânul parohiei. Această perioadă de apropiere strânsă, cuprinde încă câteva manifestări ale organizării superioare ale Consiliului de Patronaj. O legătură cât mai strânsă cu Patriarhia în fine discuțiunile din Sf. Sinod cu hotărârea luată și care se cunoaște.

Alături de această acțiune a conducătorilor noștri, cari au dat direcțiile generale pentru viitor, colaboratori mai mici s'au întrunit și s'au sfătuit, au studiat modalitățile pentru înfăptuirea cât mai perfectă a hotărârilor luate de organele noastre superioare. În aceste ședințe ale membrilor Consiliului de Patronaj cu alte persoane cu experiență în acest domeniu, au discutat zile în șir modalitățile colaborării, pedicile ce se puneau în calea unei colaborări efective. Obligațiunile au fost multe. Prin asistență se încurajează

lenea! Omul trebuie să trăiască prin sine singur! Problema cui îi dăm această asistență?

Evangelhia samarineanului milostiv ne învață să o dăm tuturor și toți. Preoți cari sunt deținătorii tezaurului sfânt ei pot arăta lumii drumul trasat de Mântuitorul în acest sens. Cui trebuie să i-se dea asistența, — bolnavilor, bătrânilor, orfanilor, căminelor, cantinelor, căci toate ating fondul de asistență socială a Domnului nostru Iisus Hristos. Să dai ajutorul tău numai acelui ce-l merită? Este atât de greu de făcut această distincție. Noi creștinii dăruim pentru mântuirea sufletului nostru, căci și Dumnezeu să răsară soarele și peste cei buni ca și peste cei răi. Pentru cel leneș, biserica trebuie să vină cu mijloace de corectare, îndreptare, căci desigur nu e firesc și corect ca unul să muncească și altul să se înfrupte numai din rodul muncii altora. Acestora trebuie să li-se aplice asistența negativă adică de a opri pe cineva dela patima beției, furtului, de a-l vindeca de lenevie etc. Astăzi avem o tehnică misionară de asistență ca deficiență, care însă se poate întregi mult în taina sf. spovedanii.

Ajutorul social nu este primă pentru leneși și șomeri de meserie, ci de regulă se îndreaptă la bătrâni, bolnavi, accidentați, invalizi în imposibilitate de a mai munci, către familiile cu spuză de copii, incapabile de a-i întreține, orfanii rămași pe drumuri fără nici un sprijin, văduve părăsite de soți și în imposibilitate de a-și câștiga existența; familii sărace, sinistrați rămași pe drumuri, familii bătute de boale contagioase; la casele în care zac bolnavi ce nu pot fi tratați în satul lor, în casele unde apar copii dotați cu însușiri excepționale și în fine în casele sărace unde se oficiază un botez, căsătorie, înmormântări. Este inutil deci să ne gândim îndeosebi acum în aceste grele vremuri la asistența unui om pierdut. Dar în asemenea cazuri ce facem cu ei, îi lăsăm tocmai așa în voia sorții? O sală încălzită în timp de iarnă grea, și dacă vine acolo să se odihnească un astfel de om pierdut nu ne mai facem caz de conștiință, întrebându-l și cercetându-l din ce motiv a ajuns în această stare de plâns. Sunt grade de suferință umană în cari nu mai avem dreptul de a judeca și cerceta motivul care a determinat un individ să ajungă acolo pentru a putea fi el asistat din partea noastră. Problema mare este aceea că mijloacele ce ne stau la îndemână astăzi sunt insuficiente în comparație cu nevoile. Atunci cui vom da întâiu? Asistența științifică, ne dictează să ajutăm mai întâiu pe cei cari pot fi făcuți folositori, adică recuperați societății. Dacă eu ca individ întâlnesc pe stradă o femeie desculță cu un copil mic în brațe, în mijloc de iarnă, o ajut chiar dacă face o profesie din cerșitoare, fără a avea teama de a fi tras la răspundere. Dar când administrez banii colectivității, trebuie să dau seama acestei colectivități, despre felul cum i-am chivernisit. Asistența socială nu este altceva decât o ctitorie publică, — după cum pe vremuri se dădeau bani sub auspiciile mănăstirilor, spitalelor, — spre a pune în folos public ajutorul nostru în mod înțelept. Trebuie deci să arătăm eficacitatea socială, colectivității numai decăt.

Dacă reușim să arătăm colectivității, că ceace a dat ea s'a folosit înțelept și cu folos, îi îmbogățim fundamentul moral de a da și contribui și pe viitor, altfel îi răpim această încredere. Deci mai întâiu trebuie să ne câștigăm capitalul moral de încredere al lumii. Dacă sunt toți

convinși că ceace ei dau, s'a folosit cu un scop bun, rațional simțământul milosteniei urmează dela sine. Deaceia slujitorii sf. altare din satele noastre, trebuie mai întâiu să administreze în modul cel mai înțelept și cumpănit, bani colectați cu acest scop. Este deci absolut necesar ca fie care preot și din cel mai îndepărtat cătun să cunoască care este tehnica științifică a asistenței sociale.

Asistența socială este poarta cea strâmtă prin care putem intra în viața socială și se poate dovedi că acolo unde biserica se amestecă în treburile lumești, lucrurile ies cu mult mai bine. Spital, infirmerie, dispensar, școală, cămin, cantină, muzică, artă, gânjirea cea bună, viața economică, totul trebuie să treacă prin această vamă, care este asistența socială, căci ea este lacătul care le deschide pe toate. Mijlocul însă e să lucrezi prin masa poporului, căci numai ceace se lucrează prin masă, cucerește masa. Trebuie dat activități de muncă grupurilor întregi de oameni, ca toți să fie părtași. Deaceia avem organizațiile pe vecinătăți sociale. Biserica a fost generatoare de multe inițiative. Medicina a plecat dela preoți, astronomia la fel, filosofia, școala și-a găsit obârșia în sânul bisericii. Tot asemenea se accentuează și de astă dată rolul spiritual pe care-l vor avea reprezentanții clerului în această acțiune, urmând ca activitățile cari incumbă răspunderi materiale să fie executate deocamdată la orașe de reprezentanți laici. Ceace însă va trebui să dea tăria acestei colaborări este organizarea metodică și perseverentă care se intenționează a se aplica, mijloacele importante cari se vor pune la dispoziție, munca care nu va precupeții și corectitudinea exemplară care se va pune în serviciul misiunii. Astfel Biserica va putea ajunge la penetrațiunea acțiunii sufletești în toate operațiunile de asistență indiferent dacă ele sunt de natură sanitară, economică, juridică sau psihică. Și'n al doilea rând se va putea face o asistență sufletească ca problemă de sine stătătoare. Urmează numai să se dea preotului metode precise pentru a discrimina cazurile când trebuie să intervină numai cu o asistență sufletească propriu zisă ca element principal. În ambele cazuri însă contribuția preotului este esențială. Ca să ne dăm noi seama de exemplu de problemele ce se discută într'o „școală a familiei” le înșiruim doar, ca astfel să ne facem o idee despre câmpul vast al asistenței sociale. Igenă personală a săteanului, sănătatea lui fizică, nutriția, îmbrăcămintea, baia, recreația, sănătatea sufletească, legătura dintre sănătatea sufletească și cea fizică, lecții practice de igenă corporală, îngrijirea mamei și a copilului, îngrijirea noului născut. Aici ne poate fi de mare folos „preoteasa” care poate organiza în sat cu tinerele fete o asistență la mama lehuza, să-i dea primele ajutoare la naștere, să-i facă curățenia în casă și să gătească până ea este capabilă să și-le facă singură și'n acelaș timp li-se face și lor educarea practică în îngrijirea, alăptarea și creșterea noului născut, creindu-se astfel o școală practica de „mamă”.

Apoi îngrijirea copilului preșcolar, alimentarea lui, dezvoltarea lui normală, corectarea eventualelor defecte, deprinderile fizice și mintale, prevenirea bolilor contagioase, îngrijirea copilului școlar, adaptarea lui la mediul extra-familiar, cum să fie îngrijit la casa, curtea, luminatul, încălzitul casei, aerisirea, înlăturatul gunoaielor, pregătirea alimentelor și a conservelor pentru iarnă; a diferitelor indeletniciri casnice, ca spălătul rufelor, croitorie, cusut, cârpitul, țesutul, împletitul ciorapilor, mănușilor, apoi a

diferitelor împletituri pentru copii mici, pantofiori, jachetele, bonețele, pantalonași, etc., grădinaritul și importanța lui, creșterea animalelor. Căci dacă vom cerceta din ce motiv e sărac țărănul nostru, vom vedea că pe el împroprietărirea l-a găsit lipsit de inventarul necesar lucrării pământului dar în același timp și nepregătit din punct de vedere profesional. S'a văzut singur și neorganizat. În aceste condiții el a aplicat o tehnică simplă și rudimentară a culturii cerealelor, așa încât am ajuns în țară la noi să avem o suprafață de 82% cultivată numai de cereale, ba în Basarabia se ridică procentajul la 91% și numai restul pentru celelalte plante atât de prețioase. Rezultatul este dureros. Producția la noi este foarte mică în comparație cu celelalte țări. Și chiar la cereale unde condițiile de cultivare sunt mai propice ca în alte țări, nu producem mai mult decât 910 kg. la hectar pe când alte state produc dublu. De aici venitul mic al produselor țărănești. Dar și cantitativ stăm slab; la noi grâul conține până la 25% corpuri streine. Și $\frac{1}{4}$ ce privește creșterea animalelor casnice nu stăm prea strălucit. Olanda de exemplu la 100 hectare pământ are 109 bovine iar noi 20. Industria casnică a început să dispară prin necultivarea plantelor textile. Iar rezultatul final este că țărănul s'a adaptat stării de sărăcie și și-a suprimat încetul cu încetul cheltueli cari la început îi păreau lui lux, ca ziare, reviste, cărți folositoare lui, apoi îmbrăcămintea curată și îngrijită, începând a umbla rupt și apoi își reduce alimentația ca apoi să se încurce în datorii și la urmă să lichideze și cu gospodăria pe care o avea. Țărănul nostru deci trebuie scos din felul lui empiric de a vedea, de a simți și lucra, pentru a putea să se ridice la înțelegerea unei vieți culte și cu un standard de viață mai ridicat. Deaceia voim ca prin o educație tehnică să obținem o nouă înțelegere ca fiecare gospodărie să devină o mică uzină în care să se lucreze și perfecțeze materialele produse ale lui fie pentru a îndestula familia lui fie pentru a-le vinde. Dar pentru ca să ajungem la acest rezultat, toate cunoștințele ce i-se dau în legătură strânsă cu nevoile lui practice, trebuie să fie la nivelul mentalității culte a vremii, oricât de simplu și elementar ar fi prezentate. Săteanului nostru nu i-se poate scoate cu ușurință din suflet și schimba, concepția lui de a trăi și a lucra pământul, dar nici nu poate rămâne așa cum este.

Mai trebuie apoi ca și simțirea lui să fie desmorțită și cultivată spre scopuri atât firești cât și frumoase. Dacă lăsăm să se desvolte fără nici un fel de îndrumare, poate să rătăcească. Deaceia este absolut necesară prezența preotului, îndrumătorul spiritual și moral al sătenilor noștri. Cu toți urmărim ridicarea satului, promovarea lui la un nivel mai superior de viață și să-l repunem pe linia funcției sale firești pentru ca să formăm și pregătim țărănul în cadrul vieții sătești astfel concepute. În acest ideal educativ, nu numai că nu se exclude ci se implică chiar și educația lui spirituală, sufletească. Deci numai prin acțiunea instructivă și colaboratoare a preotului se poate duce cu mai mulți sorți de izbândă la restaurarea unui nou duh de viață.

Dacă noi vom arunca o scurtă privire retrospectivă asupra stărilor sociale de acum două mii de ani, vom vedea ca și pe atunci tot religia creștină a fost aceia care s'a infiltrat în toate ramurile de activitate, progând spiritul de fraternitate, de ajutor de iubire a aproapelui, de îndepăr-

tare a urii și a exploatării neumane a oamenilor (sclavajul), de ridicare a sărăciei la o nouă viață mai umană. Și doctrina Mântuitorului a reușit pe deplin să remedieze aceste rele, biruind păgânismul și întunerecul! Și în biserica veche creștină avem organizată „frăția” cu scopul de a face educația orfanilor, copiilor găsiți, găzduirea streinilor, îngrijirea bătrânilor, Sf. Vasile cel Mare a realizat în Cesareea opere de mare asistență socială. Sfinți Părinți arată sensul creștin în ceace privește asistența, milostenia, iubirea, bunătatea, umanitatea față de aproapele. Și tot un sf. Părinte. Vicențiu de Paul a întemeiat prima școală de predare științifică a asistenței. Poporul nostru român din pricina structurii sale sufletești, adânc pătrunsă de doctrina Mântuitorului Iisus Hristos, nu a fost lipsit de mari inițiative de asistență și ocrotire socială în trecutul său. Bolnițele dela mănăstirile noastre în trecut erau acelea cari țineau locul spitalelor de astăzi. Apoi au luat ființă epitropiile obștei în principate pe timpul domnitorilor Alexandru Ipsilata și Alexandru Ghica, în cari epitropiile hotărâu cui să se dea ajutor din cutia fondului mlei. În cartea de aur a unei vechi farmacii din Focșani „Horaveț” s'a găsit actul domnesc prin care se acorda acest privilegiu de a face comerț, cu condiția ca celor lipsiți să li-se împartă medicamente gratuit. Apoi orfantropia la București, instituțiile Brâncovenesti, fundațiile Colței, Sf. Spiridon etc. nu sunt oare tot atâtea fapte creștinești și românești?

Deci atât în istoria neamului nostru cât și altora găsim o serie de instituții sociale, cari oglindeau asistența socială, care era atât de dezvoltată în biserica veche. Dar ne punem întrebarea de ce biserica era atât de activă odinioară pe câmpul social și de ce nu este și astăzi în aceeași măsură? Se va răspunde că altele erau atunci problemele sociale și altele sunt astăzi. Dezvoltarea tot mai accentuată a vieții industriale a îndepărtat tot mai mult omul din grupul din care făcea parte și s'a pierdut în colectivitate și acest fenomen a dat naștere atâtor probleme sociale necunoscute în trecut. Acest fapt a avut de sigur repercursiuni nu numai asupra vieții economice a familiei, ci și psihice. A început să intre și femeia în fabrică pentru câștigarea existenței, răsturnându-se complet echilibrul sare exista în familie și de multe ori a dus la disoluția familiei. Viața noastră familială s'a desfășurat în mare parte de ȧsătura sa patriarhală, care i-a ăsigurat veacuri de-arăndul unitatea sufletească. Nesățioasa poftă după avere, omul desprins de glia strămoșească, exigențele traiului tot mai urcate, au dat naștere la probleme noi și necunoscute în primele perioade creștine. Cu progresul civilizației, cu progresul vieții industriale, s'au pus probleme nu numai de ordin economic, ci și neajunsuri de alt ordin, răsturnându-se legi cari dominau omenirea până atunci. Acest complex de legi a dus apoi la dependența socială, a atătora de mulți.

Pentru acest motiv este necesar astăzi solidarizarea tuturor factorilor de luptă în jurul acestei acțiuni mărețe. În afară comunității de sânge și religie, ne dăm seama că dependența multora este cauzată nu de motive legate de persoana lor, ci de o serie de deficiențe ale diferite lor ramuri de activitate ale țării noastre. De aceea organizarea urmează a se face în cadrul mare de organizare al Bisericii și al Consiliului de Patronaj pe parohii. În parohii se vor organiza vecinătăți sociale. Pentru acest motiv trebuie dusă o acțiune intensă de câștigare a colaboratorilor atât pentru a duce cu vorba și fapta acțiunea de asistență, cât și pentru executarea operei de asistență.

Lărgirea apoi a acțiunii de asistență, cuprinzând atât o serie de probleme de ocrotire, cât și altele de educație gospodărească și cetățenească. În doctrină asistența trebuie să se seszeze nu numai de motivele în care o persoană izolată sau un grup de persoane a căzut în stare de dependență, ci să se și ocupe de aceste persoane prin operații de asistență până în momentul când aceste persoane și-au câștigat posibilitatea de a trăi pe cont propriu. Aceasta însă e numai asistența pură. Cel mult din acest fel de asistență mai putem culege și prezenta o serie de date cari pot fi folosite pentru reforme sociale, juridice, economice, etc.

Când se vorbește de asistență cei mai mulți oameni se gândesc numai la ajutor în bani, haine, alimente, etc. Dacă ne gândim numai la atât, am redus asistența la foarte puțin. Ajutorul poate fi dat în chipuri nebanuite, un sfat, un cuvânt de încurajare, un indemn bun, etc.

Asistența nu face reforme sociale. În esență asistența intervine acolo unde deficiența creiază cazuri de dependență. Situația în care ne găsim însă și posibilitățile pe cari le are atât Biserica, cât și Consiliul de Patronaj, ne impun să preluăm și problema de ocrotire de educație gospodărească, de educație cetățenească. Deaceia se cere specializarea în lucrări.

E ceva frumos ca pentru diferitele îndeletniciri să avem persoane cu cunoștințe și utilaj adecvat. Specializarea, deci, cere personal instruit și utilaj corespunzător. În domeniul asistenței avem într-adevăr câteva ramuri unde specializarea se poate face foarte bine printre credincioși. Avem bunăoară asistența familială unde există posibilități tehnice de specializare.

Specializarea în ce privește asistența la noi în Țară este foarte puțin dezvoltată. E adevărat că la București este o organizație inițială cât se poate de frumoasă, împărțită pe vreo 20 centre de educație, asistența sanitară bine dezvoltată și dotată cu utilaj modern. S'a introdus recent acest studiu și la unele Facultăți din Țară. Se tinde a se generaliza la toate școlile, de orice fel ar fi ele.

La municipii, comune urbane, această specializare este din ce în ce mai redusă, iar la comune rurale avem un singur specialist în toate „preotul”. Se tinde ca la comunele rurale să se pună la dispoziția conducerii locale de asistență personal instruit mai mult sau mai puțin, care să ajute pe preot în opera pe care o întreprinde și care apare într-un cadru mareț.

La început aceste persoane dela sate vor primi o instrucție dela preotul satului, iar acțiunea de recrutare a cadrelor și de pregătire a lor prin mijloace locale se va da prin instrucțiuni speciale, cari vor fi date prin anumite cursuri - regionale. Colaboratori distinși din punct de vedere al asistenței, indiferent de clasa socială căreia îi aparțin, vor fi chemați să se specializeze. Ceeace însă va trebui să dea tăria acestei colaborări și va aduce rezultate mari este organizarea metodică și perseverența ce se intenționează a se aplica, mijloacele importante pe cari Consiliul de Patronaj le va pune la dispoziție, munca care nu va precupeți din partea tuturor.

Căci deși au existat la noi în Țară circa 334 așezăminte de binefacere totuși în anul nenorocirilor 1940, când problemele de asistență se așezau în fața Statului, totuși lipsea armătura eficace, coordonarea în lucrări, ca asistența socială ce se dădea să fie eficace. Și numai în fața acestor probleme a luat ființă Consiliul de Patronaj, cu scopul de a solu-

ționa imediat problemele de asistență. Și legiutorul a fost foarte fericit inspirat când a dat asemenea structură legală noi instituții, care să poată garanta dinamismul creator și în al 2-lea rând a soluționa problemele de Stat și particulare și a asigura acest dinamism prin încadrarea atât în organizarea centrală, cât și exterioară a unor elemente cari de bună voie se hotărau în acel moment să ducă o muncă ordonată în acțiunea de a ajuta semenul nostru. În această grea muncă trebuie să remarcăm că încadrarea elementului feminin a fost de un mare și real folos.

Astfel s'a stabilit ca în viitor Consiliul de Patronaj să elaboreze directivele generale pentru realizarea acestei mari opere, să pună la dispoziție mijloacele necesare „personal și material” pentru realizarea acțiunii, să întocmească instrucțiunile tehnice de executare, iar restul lucrărilor, întocmirea circularilor către organele în subordine, organizarea și executarea acțiunii, indicarea acelor cari au nevoie de ajutor, acțiunea de educație cetățenească pentru solidarizarea tuturor creștinilor dreptcredincioși cu opera de asistență a celor lipsiți se va face de organele bisericești.

Care ne este câmpul de activitate? „Ocroțirea și asistența”. Ocroțirea înglobează în sine și noțiunea de asistență, totuși în sens adevărat și strict ea se ocupă cu promovarea familiei normale, având în vedere toate influențele asupra ei atât de ordin biologic ereditar cât și influența mediului exterior și social pentru a preveni influența dăunătoare a acestora, ca să se asigure calitățile biologice cât mai superioare pentru generațiile cari vin. Deci ocroțirea se ocupă cu familiile normale pentru a le apăra de influențele dăunătoare pentru a asigura generațiilor viitoare însușiri cât mai superioare. Dacă însă luăm asistența socială, vom vedea că ea are ca preocupare și menire de a ajuta familia sau indivizii incapabili de a se susține singuri. Câmpul de acțiune al asistenței sociale este deci tot ce este patologic. Ele însă merg mână în mână, ca să poată ajunge la un rezultat. Ocroțirea e o acțiune preventivă care se proiectează în viitor, — ca și medicina preventivă, — ea grijește ca părinții să fie de calități superioare, ca să nu se transmită ceva anormal urmașilor, să nu suferă astfel familia, atât din punct de vedere sanitar, educativ, și economic, iar ocroțirea este medicina curativă. Terenul unde se întâlnesc ele este profilaxia socială, aici au ele teren comun de activitate. Așa bunăoară căminele de zi, cu ele se duce o acțiune de ocroțire și profilaxie socială. Ocroțirea vizează viitorul și generațiile viitoare, ea este de interes vital național, iar asistența indiferent de viitor, se străduiește a ridica standardul de viață prezent.

Ca să ne facem o mică idee că într'adevăr asistența nu e tocmai așa ușoară vom expune sumar complexul problemelor de cari se ocupă.

Asistența socială se împarte în două mari grupe: 1. asistența socială individualizată și 2. de grup. Asistența socială individualizată se ocupă de diferitele probleme în mod special. În prima ramură sunt: 1. asistența familiei, 2. asistența copiilor: a) orfani, b) semiorfani, c) copiilor abandonți, 3. asistența copiilor problemă. Aceștia sunt copii vagabonzi, cărora trebuie să li-se aplice o educație de readaptare, redresare, 4. copiilor delicvenți, 5. asistența psihiatrică, 6. asistența bătrânilor, 7. vagabonzilor și prostituatele, 8. invalizilor și orfanilor de războiu 9. asistența juridică.

Asistența socială de grup se face în orfelinate, azile de copii, de bătrâni, în camine de zi pentru copii a) sugaci, b) preșcolari, c) școlari, în

centre de recreație și sport și în fine în centre de acțiune socială. La București avem un foarte frumos centru de acțiune socială „Casa Mareșalului”, care e cămin de zi, cantină, oferă posibilități de educație sportivă, artistică, posibilități de a se face în această marea clădire, nunți, botezuri, de cei mai puțini avuți și 'n același timp posibilități de educație casnică.

Cauzele dependenței sociale sunt iarăși foarte multiple și nu-și au rostul ca să le înșirui acum.

Deaceia pentru a le putea combate este nevoie de o metodă de lucru, iar ca primă etapă în metoda noastră de lucru trebuie să fie ancheta socială, adică cercetarea la fața locului a cauzelor dependenței sociale iar rezultatele trecute într-o fișă care are să cuprindă tot ceace ne interesează pe noi. După aceia numai se aplică diagnosticul social în care se indică situația în care s'a găsit, — ca insuficiența de câștig complicată de exemplu cu starea sănătății, concubinaj, divorț etc. și după ce avem aceste date premergătoare se aplică planul de refacere, punându-se în aplicare terapia socială, ajutând individul sau grupul de indivizi până când va putea să trăiască pe propriile picioare. Planul de refacere trebuie să fie compatibil și cu mijloacele de care dispune organismul de asistență socială. Ridicarea standardului de viață, va fi cel avut anterior decadenței, adică la nivelul capabil de a-l menține ce-l ajutat, căci standardul de viață trebuie ridicat treptat și nu deodată. Acest plan de refacere trebuie făcut cu asentimentul ajutatului, natural la familiile sau indivizii normali, căci la membrii anormali asistența socială este cea dictată de împrejurări, ca de exemplu asistența unui copil delicvent.

Asistența de grup urmărește ca indivizii să devină folositori societății prin redresare acolo. Caminele de zi sunt instituții temporale cari umplu un gol important în viața socială de astăzi. Ele au un rol educativ foarte important. Orfelinele nu pot însă înlocui niciodată caminul cald al familiei, la ele se recurge numai în caz de extremă necesitate. Ideal este ca orfanii să fie plasați tot în familie, fie la rudeni, fie la streini plătindu-se pentru întreținerea lor.

Dar oricât s'ar metodiza combaterea atâtor maladii sociale, totuși o perpetuă adaptare a programei de lucru, trebuie să fie o îmbinare a teoreticului cu practicul, sintetizate toate într'un plan unitar.

Asistența socială este expresia Bisericii vii. Preotul trebuie să fie prezent și activ în opera de asistență, ca să nu se atingă spiritul creștin așa cum s'a făcut prin opera de asistență în Rusia Sovietică.

Preotul trebuie să fie acela care dă directivele, el trebuie să fie îndrumatorul moral și în jurul lui să se adune toți ceilalți cari concură pentru realizarea mii creștine. Asistența morală se poate da din plin, căci zestia de unde se împarte e nesfârșită. Cel ce nu iubește, acela nu este creștin. O societate se ridică la treapta înaltă a civilizației prin operele sociale ce le realizează. Trebuie să nizuim și noi să ne ridicăm în acest domeniu la nivelul țărilor din apus. Sănătatea unui neam, vigurozitatea, liniștea, energia și puterea lui creatoare depinde în bună măsură de felul cum se înțeleg a se rezolva aceste probleme. Numai prin efectul imperativului rezultat din reforma ajutorului social se poate ajunge la garantarea și consolidarea păcii sociale.

Biserica în această măreață operă alină durerile și lipsurile obștei creștine. Spiritualismul creștin, apelând și la cei bogați ca și la cei mai puțin avuți, se conformează tendințelor reformiste ale vremii, făcând față mersului vertiginos al popoarelor spre acest țel. Prin opera de reformă a asistenței și ocrotirei, se înalță considerabil valoarea misionară a preotului, se consolidează prestigiul tagmei preoțești în fața poporului și se îndrumă Biserica Domnului nostru Iisus Hristos pe temeiurile ei inițiale, propovăduite de Mântuitor, înlesnindu-se revoluția spirituală a lumii, cu colaborarea activă a Bisericii noastre strămoșești. Față de saltul gigantic în mersul aspirațiilor, sociale ale vremii, când se tinde a fi șterse din ce în ce mai mult liniile diferențiale dintre diferitele categorii sociale, preotul trebuie să se găsească mobilizat în această acțiune, ca asistența socială să nu alunece, folosindu-se pentru o propagandă care atinge fondul creștin, ci prin ea să se elimine pentru totdeauna îndoiala în eficacitatea religiei creștine, ca bază morală la aplicarea preceptelor vieții noastre pământești.

Vremurile excepționale prin cari am fost sortiți să trecem, ne încumbă preocupări sociale noi, cari ies din cadrul obișnuit. Strânsa colaborare ce s'a temeluit, ne dă nădejdi înnoite ca să pornim la drum!

Presb. Petru Toma

secretar eparhial

Apologeți bucovineni

Inchinare

Profesorului NICOLAE COTOS

Contribuția Bucovinei pentru viața bisericească și știința teologică românească este hotărîtoare.

Bucovina românească *prin ortodoxie* a strălucit mai ales, sub dominațiunea streină de legea și sângele nației noastre; Biserica ortodoxă bucovineană a fost unica vatră de lumină dela care s'au aprins toate candelile rezistențelor naționale de aici; Facultatea de teologie ortodoxă bucovineană era singura Facultate teologică ortodoxă din Răsărit cu renume mare, ea făcea mândria întregii Universități cernăuțene, iar faima sa ajunsese de pe țărmurile Adriatiei, până departe, spre Apus, pe țărmurile oceanului Atlantic.

Aici, în Bucovina, îngemănarea Bisericii cu poporul, a culturii teologice cu administrația și viața bisericească, a virtuților creștine cu virtuțile civice și naționale a atins culmi clasice de expresie, Biserica ortodoxă a Bucovinei izvorînd inepuizabile exemple pentru Biserica română de pretutindeni.

La Facultatea de teologie din Cernăuți s'au adăpat la luminile unor dascăli iluștri personalități marcante din trecutul și prezentul Bisericii ortodoxe române, precum și din întregul Orient ortodox și de mai departe.

Biserica ortodoxă bucovineană este, de aceea, deschizătoare de drum și răspânditoare de lumină și 'n știința teologică și 'n pastorația sufletească a credincioșilor, iar Facultatea de teologie bucovineană a pus și pune piatră de temelie fiecărei discipline teologice, prin nume ilustre de bărbați de știință teologică, fie ei mitropoliți, fie ei profesori.

Apologetica creștină numără, între venerabilii ei întemeietori, la Români, pe mitropoliții *Vladimir de Repta* și *Nectarie Cotlarciuc* și pe profesorii emeriți *Vasile Găina* și *Nicolae Cotos*.

Patru nume de bucovineni, patru teologi apologeți, dintre cari doi mitropoliți venerabili și doi erudiți profesori, cinstesc, cu personalitatea și munca lor, galeria ctitorilor de știință teologică și de viață bisericească nu numai de pe plaiurile bucovinene, dar de pe întreg cuprinsul *Țării Românești*.

Dr. VASILE GĂINA

VIAȚA:

Marele teolog ortodox Vasile Găina s'a născut în anul 1868, în satul Măzănăești, județul Gurei-Humorului, dintr'o familie înstărită de țărani.

Ca mai toți teologii bucovineni, de dinainte de realipirea Bucovinei la patria mamă, și acest strălucit exemplar al neamului nostru se îndreaptă, atunci când îi vine vremea de studii mai înalte, înspre Facultatea de teologie din Cernăuți, care nu numai că era mai românească decât celelalte Facultăți dela Universitatea cernăuțeană, dar număra, în corpul său profesoral, o serie unică de vestiți dascăli și teologi.

Această preferință organică către ortodoxie și românism o va păstra Vasile Găina toată viața sa și atunci când va fi nevoie ca glasul său să se audă, el se va auzi întotdeauna de pe baricadele naționaliste-românești, făcând, în fața Ucrainenilor, mai ascuns contra stăpânirii cezaro-crăești austro-ungare.

Studiile la Facultatea de teologie din Cernăuți sunt totodată o descoperire a unui teolog autentic de către profesorii acelei facultăți și o încoronare a sdrăduințelor tânărului teolog Vasile Găina. Înscris la doctorat, el își susține examenul în anul 1893, fiind promovat doctor în teologie sub „*sumis auspiciis augustissimi Imperatoris*“. Titlul acesta, care nu mai fusese acordat nimănui până la Vasile Găina, iar după el abia *prof. Dr. Romulus Cândea*, ne arată admirația de care s'a bucurat acest element tânăr la profesorii săi. De fapt aceștia îl susțin, după luarea doctoratului, la Ministerul Cultelor de pe atunci, pentru a i se acorda o bursă de studii, — fondurile materiale, natural, fiind ale Mitropoliei Bucovinei — și date fiind referințele personale ale candidatului, bursa este aprobată.

Cu ajutorul acestei burse, Vasile Găina își va desăvârși studiile și-și va contura personalitatea sa religioasă și politică. El studiază, timp de trei ani, la Facultăți de teologie vestite, ca cele din Viena, Berlin și Bonn, unde cunoaște la el acasă rom. catolicismul și protestantismul, apoi studiază la Atena, unde cunoaște la ea acasă și ortodoxia greacă, reprezentată de o Biserică de frunte între surorile ortodoxe de pe acele vremuri.

Studiul la Atena însă, mai avea un scop: familiarizarea și cunoașterea limbii grecești, întrucât noul teolog era destinat să ocupe catedra de Teologie dogmatică, care după moartea marelui dascăl Alexiu Comoroșan, rămăsese fără titular.

Reîntors în țară, în 1896, Vasile Găina se abilitază cu teza „*Theorie der Offenbarung*“, Czernowitz, 1898, în urma căreia este numit docent privat și profesor suplinitor la catedra de Teologie dogmatică (după normele universitare austro-ungare); în 1897 Vasile Găina se căsătorește, apoi în 1898 se hirotonisește întru presbiter.

În 1899 este numit profesor extraordinar pentru „Teologia dogmatică și Filosofia creștină“, la Facultatea de teologie din Cernăuți. Catedra aceasta are de acum pe cel mai de seamă reprezentant al său. Preferințele noului profesor, după cum a arătat cu teza sa de abilitare, nu sunt îndreptate spre studiul Dogmaticii, ci spre studiul Teologiei fundamentale, al Apologeticii, sau al Filosofiei creștine.

Îndată după ocuparea catedrei,¹ el începe să tipărească o serie de studii apologetice, care nu numai că fac epocă, dar pun bazele și întemeiază la Românii ortodocși noua disciplină teologică a Teologiei fundamentale, care, până la Vasile Găina, nu se bucurase de niciun reprezentant de seamă.

Apar, așa, în 1899, „*Universalitatea, ființa și originea religiunii*“, în 1901, „*Argumentul cosmologic și fizico-teologic pentru existența lui Dumnezeu cu o introducere despre argumentele pentru existența lui Dumnezeu în genere*“, iar în 1906, „*Buddhismul și Creștinismul. Studiu apologetic*“.

În afara acestor studii temeinice și vaste, Vasile Găina mai publică diferite articole și biografii în „*Candela*“ [remarcabile în genul lor, ca cele ale Mitropoliților Dr. Silvestru Morariu-Andrieșici și Dr. Vladimir de Repta - 1907], precum și în foaia clericală „*Viitorul*“, pe care o conducea în de aproape, iar sub pseudonim o scriere polemică contra Ucrainenilor, cari întotdeauna ne tulburau apele naționale în Bucovina: „*Die griechisch-orientalische Kirchenfrage in der Bukowina und die Jungruthenen*“, Czer-nowitz, 1907.

Masiva sa activitate apologetică sau de apărare a Bisericii și neamului, în aceste timpuri vitrege, este, după cum se vede, organic combativă. Teologul îndrăgît de adevărurile veșnice se întrece a le apăra împreună cu adevărurile și drepturile veșnice ale nației. După cum se poate constata, Găina intenționa să umple golul monografiilor apologetice printr-o serie întreagă de lucrări, în mers organic, din problemă în problemă apologetică. Terminase problema revelației, începuse problema religiei și cea a existenței personale a lui Dumnezeu și se adâncise și în studiul religiilor comparate. Concomitent lucra și la un „*Curs de Teologie fundamentală*“ sintetic, unic și neîntrecut în genul său.

Alături de această laborioasă și febrilă activitate nici onorurile nu întârzie a se arăta. Profesorul vestit și bun, tată adevărat al studenților români dela Universitatea din Cernăuți, este numit în 1905 profesor ordinar și ridicat protopresbiter. În 1907, după ce funcționa în senatul universitar încă din 1898, este numit, prin vot unanim „*rector magnificus*“ al Universității, pe anul de studii 1907—1908.

Totul însă se sfârșește brusc. Natura, par'că geloasă de atâta vitalitate și forță, curmă viața acestui om genial printr'un atac de apoplexie, în anul 1907, într-o sâmbătă de August 18/31, pe când se afla în „*Palatul național*“, unul din locurile lui dragi de activitate.

Moartea lui prematură și simbolică, la doar vârsta de 39 ani, în floare și deplină putere de muncă și creație, este regretată de streini și plânsă de întreaga sa Bucovină dragă.² Ceea ce pierde însă, într'adevăr

1 Vezi celebrul său discurs de inaugurare a lecțiilor sale, *Candela*, 1906, care se menține actual și astăzi.

2 Biografiile Mitropoliților Dr. Silvestru Morariu și Dr. Vladimir de Repta, publicate în numărul jubilar al *Candelei* pe Iulie 1907, sunt ultimele studii ce le mai publică. Numerile viitoare ale revistei publică sfâșietoarea veste a morții. În afară de aceste necroloage, scrise sub impresia imediată a morții, mai vezi: N. Balan, † *Vasile Găina*, în *Revista Teologică*, An. I, Nr. 9—10, Sept.-Oct. 1907, p. 325—328; Em. Vasilescu, *Dr. Vasile Găina*, în „*Sfarmă Piatră*“, [Seria de articole: *Apărători ai credinței*], An. V, Nr. 151, 5 Februarie 1939, p. 5. Id., *Apologeți creștini*, București, Bibl. teologică, 1942, p. 28—35.

foarte mult este teologia românească. „Cursul de Teologie fundamentală” al lui Vasile Găina rămâne nepublicat, iar studii prețioase și asemănătoare, celor pe care le-a publicat el, se vor tipări abia peste 30 de ani, de către un alt profesor de mare merit: I. Gh. Savin.

OPERA:

Prima operă apologetică importantă și care face epocă, rămânând neîntrecută până astăzi este teza de abilitare: „*Theorie der Offenbarung*”, Czernowitz, 1898 [trad. rom. Candela, 1899].

Cu „*Teoria revelațiunii*”, Vasile Găina abordează problema centrală a creștinismului, știind că de ea depinde nu numai viitoarele sale cercetări și studii, dar însăși temelia Bisericii ortodoxe. Această problemă întâmpină și astăzi aceleași negări atee raționaliste, semiraționaliste și naturaliste, pe care le refuză impecabil, în întreg cuprinsul tratatului său,¹ autorul; ea întâmpină apoi și astăzi aceiași contrari și dușmani de moarte, cu aceleași argumente negative, în mintea lor, numai cu nume schimbate.

Este clasic, așa, răspunsul contra acelor care acuză actul revelațional supranatural divin că va determina o pasivitate a spiritului omenesc, acuză care persistă și astăzi în protestantismul liberal, cât și în mințile tututurilor raționaliștilor de azi, cari se scutură cu toată oroarea kantiană de chingile revelaționale: „Dacă se admite o pasivitate a spiritului omenesc, înainte de propria sa activitate noetică, atunci nu s’ar putea concepe, de ce Dumnezeu n’ar putea produce impresiuni asupra spiritului omenesc, care, după ce au fost primite, cauzează o activitate noetică corespunzătoare lor din partea acestui spirit. La cunoașterea adevărurilor revelate se petrece aceeași procedură ca și la cunoașterea adevărurilor naturale. Dumnezeu propune spiritului omenesc adevărurile Sale, care fac, ca atare, o impresie corespunzătoare asupra lui, prilejuindu-i aceleași impresiuni primite din extern”².

Tot atât de potrivite și astăzi sunt și răspunsurile lui V. Găina, contra celor ce neagă posibilitatea revelării misteriiilor: „Metoda folosită de dușmanii misteriiilor este cu totul perversă. Este, adică, absolut fals, de a privi nepriceperea modului de existență drept cauză pentru negarea existenței. E o întreprindere de tot temerară de a face dependent de posibilitatea sau imposibilitatea de a pricepe un proces, adevărul sau neadevărul acestuia”³.

El le mai servește acestora o justificare magistrală a posibilității revelațiunii supranaturale în general, atunci când zice: „Religiunea este, după cum rezultă atât din numirea ei, cât și din ideea ce-a avut-o omenirea totdeauna despre ea, un raport reciproc între o ființă absolută, infinită și între alta mărginită, finită. În fiecare act de cunoaștere sunt doi factori, dintre care unul cunoaște, altul se cunoaște, unul este subiectul, altul obiectul cunoașterii. Cu cât mai mare este pe de o parte deosebirea între subiectul și obiectul cunoașterii, cu cât mai puține analogii are pe de

¹ Cf. *Th. d. Off.*, pp. 4 sqq.; 26 sqq.; 88 sqq.; 95 sqq.; 119 sqq.; 120 sqq.; 148 sqq., etc. etc.

² *Ibid.*, p. 33.

³ *Ibid.*, p. 41.

altă parte acesta din urmă cu alte obiecte ale cunoașterii, cu atât mai imperfectă trebuie să fie și cunoașterea, cu atât mai mare trebuie să fie rostul, care rămâne neaccesibil cunoașterii. Dacă Dumnezeu este obiect de cunoaștere al spiritului omenesc, atunci este cu totul natural, ca ființa cea mai supremă, realitatea cea mai deplină, plenitudinea existenței, să rămâie neaccesibilă cunoașterii perfecte. Aceasta trebuie să fie necesar imperfectă. Noi nu putem, deci, pricepe pe Dumnezeu în mod perfect. Căci aceasta ar însemna, să avem o idee completă despre El, că am pătruns deplin natura divină, că am cercetat toate adâncurile ei, că vedem cu toată claritatea frumusețea și armonia perfecțiunilor divine, ceea ce trebuie să întreaacă în mod evident și puterea de cunoaștere a celui mai ager spirit. Căci, dacă nu se pot pricepe, de judeca și aprecia spirite mari pe deplin de contemporanii lor, cu atât mai puțin va fi aceasta posibil cu privire la spiritul absolut.¹

Dar, afirmații și justificări de felul acestora sunt la tot pasul. Tot așa de magistral este argumentată și justificată necesitatea revelațiunii și cunoscibilitatea ei, cât privește „minunea” și „profetia”, ele sunt adevărate perle de expunere clară și temeinică, în genul lor.

Mai mult, de aceea, te măneste, sau te surprinde faptul, când față cu astfel de temeinice baze creștine, se află nu cineva să le nege, cu știința și cunoașterea lor, dar cu totala lor ignorare!

Dar, actualitatea, peste tot neatinsă de dintele vremii, a scrierilor lui Vasile Găina iese în evidență, și în ceea ce privește celelalte scrieri ale sale.

În „Argumentul cosmologic și fizico-teologic sau teleologic pentru existența lui Dumnezeu cu o introducere despre argumentele pentru existența lui Dumnezeu în genere”, ed. sep. din Candela, Cernăuți, 1901, aflăm următoarea afirmație, ce se potrivește încă, cuvânt de cuvânt, și timpurilor noastre: „Idea lui Dumnezeu, care a format baza oricărei dezvoltări politice, sociale, culturale și artistice a omenirii nu mai stă astăzi în centrul dezvoltării, omenești. Știința care odinioară și-a scos puterea de viață din credința în Dumnezeu și a înflorit sub scutul religiei, nu mai voește să opereze în ziua de astăzi cu acest factor, ci crede că poate să-l ignoreze cu totul.”²

Vasile Găina a avut darul de a diagnostica cu atâtă precizie și siguranță atmosfera spirituală a timpului său și de a profetiza atât de lămurit viitorul întunecat. Înspre care merge omenirea, încât constatări dureroase ca cele următoare nu mai surprind pe teologul ce-i cunoaște operele: „O literatură materialistă foarte abundentă are de grijă ca principiile materialiste ale științei să pătrundă până în păturile cele mai largi ale poporului. Mulțimea cea mare a oamenilor de rând își întocmește, sub influența acestor principii, viața practică așa, ca și când n'ar exista Dumnezeu. Dumnezeu, suflet, nemurire, răsplată după moarte, toa'e acestea sunt pentru aceia care adoptează principiile materialiste-ateiste despre viață numai vorbe deșarte. Numai lumea empirică actuală are pentru dânsii realitate, viața pământească e totul, moartea e limita extremă, dincolo e întu-

1 Ibid., p. 47 sq.

2 Vezi: p. 1 (introducere).

nericul neexistenței. Deci, ce rămâne altceva, în astfel de împrejurări, decât a transpune punctul de gravitațiune al vieții în lumea aceasta, de-a-și întocmi cerul aici pe pământ și de-a lucra după principiul hedonistic: carpe diem, — „gustă plăcerile momentane ale vieții!” Numai frica de brațul legii mai suprimă încă în mulți izbucnirea bestialității. Cât timp, nu se poate prevedea! Ce poate urma însă, când această stavilă va fi înlăturată, a arătat în mod prea evident revoluțiunea franceză, când necredința a izbucnit în mod brutal și s'a răsfățat în toată nuditatea sa¹.

Astăzi ne demonstrează realitatea acestei profeții, în toată oribila ei goliciune, războiul apocaliptic ce-l duce de astă dată însăși Biserica creștină cu necredința organizată în stat: *bolșevismul rus*.

Dar, actualitatea preocupărilor apologetului Vasile Găina se menține peste tot la același nivel superior al lor. În „*Universalitatea, ființa și originea religiunii*”, publ. în Candela, 1898, aflăm iarăși aceleași afirmații, care se pot aplica fără nicio modificare a lor și împrejurărilor de astăzi: „Una dintre aparițiunile cele mai remarcabile și totodată mai deplorabile din timpul mai nou este direcțiunea antireligioasă ce a aflăm într-o mare parte a literaturii contemporane, nu numai a celei efemere și diletante de prin diferite broșuri și foi periodice, ci și a celei științifice. Bărbați, care se numără între corifeii științei moderne, pun fără multă vorbă religiunea în rând cu celelalte invențiuni ale spiritului omenesc și caută să explice originea sa pe cale naturală, iar alții o declară chiar „fenomen patologic” în desvoltarea spirituală a omenirii”.

Tot așa în „*Buddhism și creștinism*”, 1906, sezișarea pericolului buddhomaniei, care băntuia cu furie în epoca aceea,² se poate aplica pe deplin și timpurilor noastre, în care o firmă dubioasă „*Ram*” a aruncat în vitrinele librăriilor, numai în câteva săptămâni, vreo douăzeci de cărți teosofice și buddhiste.³

Iată, dacă nu în toată amplexarea, sistemul de gândire al lui Vasile Găina, atunci doar actualitatea nedesmințită, după 35 de ani, a sa. În cercetarea atentă a acestui sistem și-ar afla liniștire filosofia modernă la multe nedumeriri ale sale, iar „*Teoriile cunoașterii*”, ca aceea a dlui N. Bagdasar, apărută în 1941, s'ar putea acorda fără grija unui rezultat minor, cu „problema noetică” din Cursul său de Teologie fundamentală, din nefericire rămas netipărit.

Și folosul va fi nu numai al teologiei, cum greșit se crede, ci mai întâiu al fiecărui filosof în parte, pentru mântuirea sa individuală, cantitate de tot disprețuită și aproape inexistentă între preocupările filosofice de astăzi.

Prin aceste preocupări însă, Vasile Găina este mereu mare și mereu actual în teologia și filosofia creștină românească.

1 *Ibid.*, p. 2.

2 Vezi: p. 293. Asupra religiei, ca fenomen patologic, consultă studiul actual al lui Em. Vasilescu: *Materialismul medical*, București, 1942.

3 Cf. Candela, 1904, p. 678 sqq.

4 Cf. Em. Vasilescu, art. *Dr. Vasile Găina*, p. 5.

Mitr. Dr. VLADIMIR de REPTA

VIATA :

Mitropolitul Dr. Vladimir de Repta, pe numele său de botez Vasile, s'a născut în 25 Decembrie 1841, în Banila rusească, dintr'o familie înstărită de răzeși.

Dat la școală, tânărul face liceul german din Cernăuți, pe care-l termină în 1864, apoi se înscrie la Institutul de Teologie. Urmează și trece cu succes examenele de licență și doctorat, iar la recomandăția profesorilor săi primește o bursă de perfecționare a studiilor în străinătate. Timp de doi ani a studiat la universitățile din Viena, Bonn, München și Zürich. Reîntors în țară, ocupă, în urma unui examen, catedra de Testamentul Nou la Institutul teologic.

Ca profesor, Vasile de Repta a ocupat de mai multe ori demnitatea de decan, iar în 1883/84 și cea de „rector magnific al universității Francisc Iosif din Cernăuți.

Cu anul 1896, începe însă o nouă viață. Părăsește catedra și este numit arhimandrit consistorial, în 30 Noembrie 1898 este numit episcop titular al Rădăuților, iar în 17 Octombrie 1902 ajunge mitropolit al Bucovinei.¹

OPERA :

Dr. Vladimir de Repta este numărat între marii mitropoliți ai Bucovinei.

„În calitatea lui de profesor, Vladimir de Repta a avut totdeauna preocupări științifice de natură psihologică. Din cauza aceasta cursurile sale, bazate pe alese cunoștințe din Sf. Scriptură și din sf. Părinți și fundamentate și psihologicește, erau deosebit de rodnice pentru auditori”.²

De aceea, ceea ce publică el, nu este din specialitatea sa neotestamentară, ci studii, care au o deosebită importanță și astăzi din punct de vedere filosofic-psihologic.

Așa, în 1888, publică o lucrare din domeniul psihologiei: *„Psychologie in ihrer Bedeutung für die Wirkung, Pflege und Förderung des religiösen Lebens”*,³ iar discursul său, ca rector magnific, face parte din aceleași preocupări psihice: *„Datinile, ceremoniile și deprinderile religioase și însemnătatea lor pentru dezvoltarea culturii”*.⁴

În primul său studiu, apologetul Vladimir de Repta arată că ambele discipline științifice: psihologia și teologia se ocupă cu studiul sufletului, deci însemnătatea celei dintâi pentru deșteptarea, cultivarea și înaintarea vieții religioase este foarte mare.

1 Cf. cu biografia publicată de: Vasile Găina, *Arhiepiscopul și Mitropolitul Dr. Vladimir de Repta, Protectorul actual al Candelii*, în „Candela jubilară”, An. XXVI, Nr. 7, Iulie 1907, pp. 423—437.

2 R. Cădea, *Mitropolitul Vladimir Repta*, în Candela, An. XXXV, Nr. 11—12, Noembrie—Decembrie 1924, p. 438.

3 În rom. în „Candela”, An. VII, 1888, pp. 1 sqq.; 53 sqq.; 111 sqq.; 167.; 233 sqq.

4 În „Candela”, An. II, 1883, pp. 574—588.

Într'al doilea studiu, care este un studiu de filosofie a culturii, apologetul Vladimir de Repta studiază raportul de interdependență dintre viața religioasă și cea culturală.

Mitropolitul Vladimir de Repta scrie apoi, în același an prolific [1888] scrierea: *Psychologie und religiöses Leben*, Czernowitz, 1888, care se ocupă în întregime cu psihologia vieții religioase.

Alte scrieri sunt următoarele: *Psihologia*, 1888; *Jahresbericht über den Zustand des Volks- und Bürgerschulen der Landeshauptstadt Czernowitz*, für 1879—96, în 15 broșuri; *Discurs*, Päd. Blätter XXI ex 1892; *Așezământuri călugăresci*, Cernăuți, 1895 și *Epistole pastorale*, începând cu anul 1902, publicate în „Foaia ordinăciunilor Consistoriului arhiepiscopesc” și în broșuri separate.

Figura acestui mitropolit se încadrează, astfel, în galeria marilor chiriarhi și arhipăstori ai eparhiei Bucovinei. Om de cultură, savant în disciplina sa teologică, pe care o profesează dela o catedră universitară, apologet și psiholog, mitropolitul Vladimir de Repta a întrunit în persoana sa o mare bogăție de calități sufletești, care l-au înălțat pe treptele cele mai înalte ale vredniciei arhipastorale.

Ilustre figuri ale străbunilor chiriarhi bucovineni formează o pildă neconținut vie pentru posteritate. Adevărați reprezentanți ai apostolilor și sfinților părinți, vlădicii Bucovinei din vremurile de demult urcau întâiu catedra și mai apoi treptele scaunului vlădicesc, erau mai întâiu oameni de cultură și de carte și apoi oameni de administrație și de gospodărie bisericească, erau mai întâiu psihologi și apologeti convingși ai adevărului ortodox și mai apoi servitori și reprezentanți încoronați ai lui.

Cu asemenea figuri ilustre de chiriarhi Bucovina s'a înălțat în stima tuturor țărilor ortodoxe răsăritene, pe tărâmul științific teologic și pe cel administrativ bisericesc.

Mitr. Dr. NECTARIE COTLARCIUC

VIAȚA:

Mitr. Dr. Nectarie Cotlarciuc s'a născut în anul 1875, la Stulpicani, în Bucovina, jud. Câmpulungului. Plecat la școli înalte studiază cu o sârguință fără egal; fiind promovat doctor la trei Facultăți: la cea de Teologie, la cea de Filosofie și litere și la cea de Drept.

Își completează studiile la vatra marilor centre universitare din Apus. Reîntors acasă, funcționează, timp de 15 ani, ca bibliotecar la Universitate (1901—1915). În 1915 intră în învățământul superior, fiind numit profesor titular la catedra de Teologie practică.¹ În primăvara anului 1923 a fost ales episcop de Cetatea Albă. După retragerea bătrânului mitropolit Dr. Vladimir de Repta (1918) este ales mitropolit al Bucovinei. Moare în 1935.²

¹ Lucrarea sa de abilitare în Teologia pastorală: *Homiletische Formalstufentheorie*, Paderborn, 1915, a avut un mare răsunet în critica științifică teologică.

² Cf. R. Cădea, *Noul mitropolit al Bucovinei: Nectarie*, în Candela, An. XXXV, Nr. 11—12, Noemvrie—Decemvrie 1924, pp. 461—466; vezi și: Id., *Episcopul Cetății Albe: Nectarie N. Cotlarciuc*, Candela, An. XXXIV, Nr. 3—4, Martie—Aprilie 1923, pp. 81—86.

OPERA:

Activitatea științifică a Mitr. Dr. Nectarie Cotlarciuc s'a manifestat pe trei tărâmurî teologice, potrivit cu specializările sale în teologie, drept și filosofie. El scrie, așa, studii juridice, studii filosofice-teologice și studii pastorale. Dintre acestea, cele ce ne interesează aici, ar fi următoarele: „*Das Problem der immateriellen geistigen Seelensubstanz*“, Paderborn, 1915, o lucrare unică în genul ei, citată între monografiile științifice apusene, și: „*Trepte formale psihologice în predică*“, Cernăuți, 1924.

Ambele studii dovedesc temeinice studii filosofice, cel dintâiu nefiind întrecut până astăzi în argumentarea strălucită a substanțialității și spiritualității sufletului omenesc, contra tuturor obiecțiunilor materialiste și deterministe.

Prof. Dr. NICOLAE COTOS

VIAȚA:

Profesorul Nicolae Cotos s'a născut la 10 Octombrie 1883, în comuna Straja, jud. Rădăuți. Urmează cursurile Facultății de Teologie din Cernăuți, unde este promovat doctor în teologie în anul 1911.

Relevându-se ca un element strălucit, este trimis la studii de specializare în Germania. Reîntors în țară, funcționează un timp ca profesor la seminarul teologic din Chișinău (1918); în 31 Octombrie 1919 este numit docent suplinitor la Facultatea de Teologie din Cernăuți; în 22 Februarie 1920 ajunge profesor agregat și este titularizat în 1 Martie 1924, la catedra de Apologetică și Dogmatică [specialitatea Apologetică].

A funcționat de mai multe ori ca decan al acestei facultăți: 1924—1927; 1935—1936—1937, 1938—1940.

A fost pensionat în 1941.

OPERA:

Profesorul Dr. Nicolae Cotos a fost unul dintre cei mai străluciți profesori ai Facultății de Teologie din Cernăuți. Temeinic pregătit, cu o minte foarte ageră și filosof „*vom Beruf*“ — cum spune neamțul — Nicolae Cotos a ilustrat într'un mod cu adevărat magistral, cu persoana și cunoștințele sale, catedra de Teologie fundamentală. Cursurile lui erau gustate de toți studenții acestei facultăți, cari, într'o neobișnuită afluență, umpleau sălile de cursuri, unde vorbea profesorul Nicolae Cotos, până la refuz.

Ca toți marii filosofi însă, cărora li se aseamănă organic și conceptual, profesorul Nicolae Cotos s'a dăruit mai mult meditației, studiului solitar și cuvântului. Toată munca sa s'a irosit în acele magistrale cursuri, neuitate pentru auzitorii săi.

Din ceea ce a scris cităm: *Tatăl nostru*, *diferite studii sectologice în Candela*, *Despre încenușare sau cremațiune* [tot acolo], *diferite traduceri din sf. Părinți* [mai ales din apologeți], iar în 1938, a publicat: „*Teologia*

fundamentală — partea introductivă — Cernăuți, Gl. Bucovinei. Cursul în întregime a rămas sub ocupația rusească în Cernăuți și s'a pierdut.

Conciziunea, stilul lapidar și frumusețea ideilor din această broșură ne fac să regretăm și mai mult faptul că profesorul Nicolae Cotos nu și-a publicat prețioasele sale gânduri și cunoștințe cel mult în parte, dacă nu în întregime.

În această „*Teologie fundamentală*“, aflăm locuri alese apologetice, ca următorul: „Creștinismul este o religie, și anume religie prin excelență, și ca atare, de bună seamă, el nu este o teorie, ci este viață, iar viața, cum se știe, nu are nevoie de nicio justificare a dreptului ei la existență. Raționalul, moralul, esteticul, socialul din sufletul omenesc își justifică dreptul lor la existență prin însăși realitatea lor. La fel stă lucrul și cu factorul religios al spiritualității umane. Neputința de a-i justifica pe cale rațională dreptul la existență, nu se acoperă cu neexistența lui, și nu poate avea de urmare imposibilitatea lui de a exista sau și numai încetarea lui de a mai exista. Religie a existat și există cu toate că s'a contestat și se mai contestă posibilitatea unei fundamentări raționale a ei. Așa fiind...“¹

Dar, „*Teologia fundamentală*“ a profesorului N. Cotos mai conține și alte perle prețioase ale gândirii și simțirii — ambele adânci — ale acestui teolog și filosof prin excelență.

Deși profesorul Nicolae Cotos astăzi este pensionat și trăiește retras, departe de catedră, singur cu gândurile sale favorite și dedicat în întregime studiului, nădejdea noastră, a tuturor, că vom vedea tipărit cursul său întreg de *Teologie fundamentală* încă nu s'a stins, din contră flacăra sa arde din ce în ce mai luminoasă...

Bunul Dumnezeu să dăruiască sănătate și liniște fostului nostru dascăl de *Teologie fundamentală*!

Prof. Dr. Petru Rezuș

profesor la Academia teologică, Caransebeș

¹ *Teol. fund.*, p. 13.

PROBLEME ACTUALE

În numerii trecuți ai revistei noastre am inaugurat rubrica prezentă, ocupându-ne cu o problemă de drept canonic [*Întâietatea la slujbe în sobor a clericilor de rang egal*]. Totodată pâr. prot. Teodor Roșca a lansat un apel cu privire la rânduiala tipiconală a „sfințirii paștilor”.

Primind între timp un răspuns potrivit îi facem loc în „Chestiunile de ritual și tipic” care urmează. Am crezut apoi, că facem bine, după controversa iscată în revistele bisericești oficiale „Biserica și Școala” și „Biserica bănățeană”, asupra împărtășirii clericilor la liturghia darurilor mai înainte sfințite, dacă vom completa documentarele cuprinse în revistele de mai sus cu precizarea și amănunțirea rânduelii rituale și tipiconale a împărtășirii preoților la slujbele în sobor atât în general, la orice liturghie, cât și în special, la liturghia celor mai înainte sfințite, considerând materia, forma, ministrul și subiectul cleric al acestei sfinte taine.

REDACȚIA

Chestiuni de ritual și tipic

RĂSPUNS LA UN APEL

(Sfințirea „Paștilor”)

La apelul P. O. părinte Prot. T. Roșca din Nr. 3—4 al „Altărului Banatului” referitor la sfințirea paștilor, comunic următoarele:

În parohia mea Coșava am moștenit dela fie iertat bunicul meu Antoniu Angel — cred eu — cel mai frumos ritual în privința sfințirii paștilor, acceptat și uzitat de mai multe parohii fruntașe ca: Făget, Curtea etc., de mai bine de 40 ani.

Bunicul meu Antoniu Angel — fost coleg și prieten intim cu regretatul nostru „Cucuzel al Banatului” prof. G. Petrescu, a fost un cântăreț, tipicaș și „ceremonialist neîntrecut” (Monograf. Ep. Caransebeșului, p. 230).

Că bunicul meu o fi adus ceva din tradiție din Glimboca, dela socrul său Adam Musta — la care a fost capelan scurt timp — nu știu, căci nici el personal și nici însemnările sale tipiconale referitoare la această chestiune nu m’au clarificat. Cu siguranță pot însă afirma, că rugăciunile de binecuvântare ale „Paștilor” (sunt 2, însă eu voi publica aici pe cea mai frumoasă) sunt compuse de el, mai bine zis compilate din anumite rugăciuni dela litie (binecuvântarea pâinilor, vinului și untdelemnului) din Triod și Liturghier, însă de o frumusețe de stil bisericesc neegalată.

Materia „Paștilor” constă din următoarele:

1. *Șapte pâini* (cu inscripțiile prestolnicului: Iis. Hr. Ni. Ka.) Din acestea una se întrebuințează în Joia Mare pentru scoaterea Agnățutui menit Cuminecăturii de peste an a bolnavilor.

Dacă parohia e mare, se poate jertfi tot la această Liturghie din Joia Mare o a doua pâine Născătoarei, iar restul se completează cu prescuri normale (a Cetelor, a viilor și a morților). Din aceste una sau două pâini se vor tăia „Paștile” în dimineața Învierii. Le vor primi: copiii, bătrânii și bolnavii, cari nu pot rezista să nu mănânce până după Sf. Liturghie, când se distribuie „Paștile” cu vin. (Acestea ce se dau dimineața, se împart sub formă de anafora — fără vin.)

Celelalte 5 pâini rămase se întrebuințează (în loc de prescuri) la Sf. Liturghie din Dumineca Învierii. Pâinea din care s'a scos Agnețul, tăiată mărunt, se va distribui cu vin la finea Sfintei Liturghii din ziua Învierii, acelor credincioși, cari nu au mâncat nimic până atunci.

Distribuirea cu vin se face în 2 feluri. La mine tradiția e că, în cana sau castronul ce este dedicat acestui scop, se pun acele bucățele mărunt și se toarnă (de către preot) vinul binecuvântat, amestecat cu puțină apă, peste ele, apoi preotul le dă cu lingura (binecuvântată împreună cu celelalte materii și destinată special acestui scop) în gură fiecărui credincios (care nu a mâncat). Pe lângă aceasta mai primește fiecare câte 5—6 bucățele de „Paști” fără vin, tăiate din pâinile celelalte.

În cele mai multe locuri însă, este obiceiul, ca „Paștile” destinate ce se distribuie la finea Sf. Liturghii, să fie numai *stropite cu vin*, și distribuite de preot cu mâna și nu cu lingura.

2. *Cinci prescuri* normale, care se vor folosi: una Joi, una Sâmbătă, una Luni și una Marți.

3. *Căpețelul*, crucea și arhanghelul (adecă colacii dela înmormântări dedicați preotului). Aceștia se dau preotului pentru cei morți.

4. *Patru colaci* în formă de cunună lunguiată (eliptică) cari se pun pe torțile corfei și ciubărului și cari vor fi dați — după Sf. Liturghie din Joia Mare — acelor, cari au dus în procesiune darurile de „Paști” și cari de regulă sunt copii de școală, sau extrașcolari.

5. *Una corfă* albă, nouă, în care se duc pâinile de Paști.

6. *Un ciubăr* sau vadră, noui, în care se așează celelalte materii, ca: Untdelemnul, fitilurile, castronul sau cana, lingura și tot ce mai rămâne. Corfa și ciubărul — după sărbători — rămân preotului.

7. *Acopereminte de corfă* (de regulă un măsai de pânză albă) și pe ciubăr (un șervet de pânză) rămân preotului.

8. *Vin*, care se întrebuințează la toate Liturghiile, începând cu cea din Joia Mare, până în Marția Paștilor. Tot din acesta se dau și „Paștile” cu vin. Acolo, unde se dau cu lingura va trebui mai mult. Circa 5—6 kg. Acolo unde se distribuie numai stropite, sunt suficiente 2—3 kg. Depinde — bineînțeles — și de numărul credincioșilor din parohie.

9. *Lingură nouă* și cană (sau castron) cu care și din care se vor distribui „Paștile” cu vin. Acestea rămân preotului.

10. *Tămâie și smirnă* de cât are nevoie biserica pe un an. O oarecare cantitate de untdelemn, pentru candelă și câteva cutii de fitiluri.

11. *Luminile* pentru sărbătorile Paștilor — astăzi procurate de biserică — se vor duce tot la locul binecuvântării celorlalte daruri de Paști, spre a fi binecuvântate împreună cu acestea.

12. *Taxa preotului și cantorului*, uzitată în localitate pentru slujirea „Paștilor”.

Notez aci: „Paștile” le pot face unul, sau mai mulți credincioși (dintre cari unul donează făina pentru pâni, altul vinul, etc.) sau — acesta este cazul mai frecvent — le face comunitatea (parohia) prin colectă făcută de epitropi, cari se vor îngriji, ca din această colectă, să se procure toate cele necesare.

Ritualul binecuvântării „Paștilor”

În dimineața de Joia Mare la ora 8 se trag clopotele, ca să se adune creștinii cari se vor împărtași.

Apoi merge preotul la biserică, se îmbracă cu epitrahilul și felonul. Se îmbracă cel puțin 5 băieți în stihare, cari iau crucea și sfeșnicile, apoi încă 4 cari vor aduce corfele și ciubărul cu darurile de „Paști”. Se vor mai lua câțiva prapuri.

Preotul dă binecuvântarea, după care ese procesiunea pe ușa bărbatilor și înconjurând odata biserica — în sunetele Troparului: „Când măriții învățăcei...” — se îndreaptă spre casa donatorului, unde sunt pregătite „Paștile” pe o masă.

Dacă comunitatea face „Paștile” prin colectă, atunci pot fi pregătite în casa preotului, sau a unuia din epitropi. Acest fapt este considerat ca o deosebită cinste pentru oricine.

La casa unde sunt găsite pentru slujire, se aprind luminile, i-se pune preotului în cădelniță tămâie și smirnă din cele de aci, apoi preotul dă binecuvântarea. După: Amin, Sfinte Dumnezeule, Preasfântă Treime Tatăl nostru, Că a Ta este împărăția... Amin. Urmează Troparul: „Când măriții învățăcei...” în care răstimp preotul a cădit masa cu cele donate și poporul. Urmează apoi ectenia viilor, la care va pomeni familia donatorilor sau donatorului. [Dacă „Paștile” sunt făcute de comunitate, prin colectă, atunci va pomeni de exemplu „... Robii lui Dumnezeu Coșoveni... pentru sănătatea și mântuirea lor”] Otpustul: „Domnul Cel ce vine la patima Sa...”

Binecuvântarea pentru morți: „Cu duhurile drepților etc...” Ectenia morților, pomenind ca la vii. Otpustul. În veci pomenirea lor. [După ridicarea darurilor ca la pomeni: cu Sfinți odihnește etc.]

După acestea cei 4 elevi designați ridică corfa și ciubărul, iar celelalte daruri se distribuie între credincioșii prezenți și procesiunea se pune în mișcare spre biserică, cântând ori psalmul dela Liturghie „Laudă suflete al meu pe Domnul...” pe glas 6 sau 4, ori Troparul „Când măriții învățăcei...”

Ajungând la biserică, înconjurăm încă de 2 ori, apoi oprindu-ne la ușile tindei, se așează corfa și ciubărul în fața preotului, înaintea uși și preotul rostește următoarea rugăciune:

„Domnului să ne rugăm“.

„Doamne Dumnezeu nostru, cea ce cu înțelepciunea Ta cea ne-grăită ai făcut pe om din țărână și cu chipul Tău l-ai înfrumusețat, și cu suflet l-ai cinstit spre lauda mării tale; cel ce pentru mântuirea păcătoșilor ai luat chipul nostru cel trupesc, născându-Te din Preacurata Fecioară Maria, ca să ne răscumperi pe noi cu scump sângele Tău. Carele ai dat prin legile tale vechi și noi, aceste zile ale postului, spre curățirea trupului și mântuirea sufletului, Carele ne-ai arătat chipul sfintei Tale cruci și ne-ai învrednicit a ne închina și a o săruta cu atingerea nevrednicilor noastre buze; Cea ce ne-ai ajutat a auzi învierea prietenului Tău Lazar și intrarea Ta în Ierusalim; Carele mai înainte de patimile Tale cele înfricoșate ai dorit a mânca Paștile cu învățăceii Tăi, așezând cu aceasta Taina cea mare și însemnată a stăpânirii Tale. Insuși Doamne la Tine ridicăm ochii noștri, umbrindu-ne pe noi păcătoșii cu darul Tău cel sfânt; și ne rugăm Ție, precum odinioară întru marea și mântuitoarea venire a Ta pe pământ, mai înainte cu șapte, iar după acela cu cinci pâini ai săturat mulțimea de oameni; precum ai binecuvântat acelea și le-ai înmulțit, așa și aicea cu starea Ta de față cea nevăzută, binecuvântă pâinile acestea, vinul, untul de lemn, tămâia, smirna și luminile precum și toate cele puse înaintea mării Tale de câte robii (X. Y.) și le înmulțește acestea toate în comuna aceasta spre hrana sufletească a credincioșilor Tăi și sfințește pe cei ce vor gusta dintr'ânsele, tămăduindu-le lor toate neputințele și boalele sufletești și trupești.

Varsă asupra binefăcătorilor noștri și robii Tăi (X. Y.) toate bunătățile aleșilor Tăi, înrădăcinează în inima și gândul lor frica de tine, dragostea a tot ce este bun și folositor și nădejdea vieții celei veșnice. Dă lor voință și putință de a face cele plăcute Ție, fă-i fii credincioși bisericei Tale și nu-i lasa să cadă în calea rătăcirii. Răsplătește-le această binefacere cu deplină sănătate, ca să Te poată lauda din toată inima lor. Iar când Vei binevoi a-i chema la Tine, fă-i părtași veșnicilor Tale bunătăți și-i așează cu toți ai lor în locuri luminoase și de odihnă, unde nu este durere nici scârbă nici suspinare, ci viață fără de sfârșit.

Acum și pururea și în vecii vecilor Amin“.

(De preotul Antoniu Angel)

După rugăciune, se intră în biserică, unde episcopii preiau darurile de „Paști“ și le duc în altar unde este pregătită o măsuță lângă Sfânta Masă, dinspre Miază-noapte, unde așează corfa și ciubărul, cari vor sta acolo până în Marția Paștilor, iar luminile le vor așeza la locul lor: în dulapul episcopesc.

După aceasta, preotul desbracă felonul, dă binecuvântarea, se citește psalmul de seară și se urmează Sfânta Liturghie a Marelui Vasile din Joia Mare.

Aceasta ar fi ritualul binecuvântării „Paștilor“. Greu și obositor — mai ales în Joia Mare — dar foarte frumos și impresionant.

Pr. Tiberiu V. Gherga

Impărtășirea preoților la liturghia celor mai înainte sfințite

În timpurile mai recente, la îndemnul ierarhilor noștri, s'a introdus o practică pentru sporirea vieții duhovnicești, anume aceea de a se aduna preoții, pe protopopiate, în conferințe preoțești. Aceste conferințe de primăvară sunt rânduite de protopopii tractuali într-o zi de Miercuri sau Vineri în decursul postului Paștilor, când se săvârșește liturghia celor mai înainte sfințite.

După meditațiile orânduite, preoții din tract, în frunte cu protopopul, se mărturisesc la duhovnicul lor, ca astfel pregătiți să se poată cumineca în decursul liturghiei.

La priceasnă, când strana cântă: Gustați... preoții, în ordinea vechimei în hirotonie, intră în sf. altar, luând pe rând epitrahilul, ia fiecare câte o părticică din sfintele taine tăiată mărunț și pregătită pe disc, de către preotul liturghisitor.

După ce toți preoții cari au epitrahile, au luat în palma dreaptă câte o părticică din sfintele taine, rostește fiecare: Cinstitul și sfântul trup și sânge... și plecându-și capul, fiecare se roagă, zicând: Cred Doamne... Al cnei Tale... și Nu spre judecată... După aceste rugăciuni se împărtășește fiecare cu sfintele taine. Întrucât este și diacon, preotul liturghisitor îi dă mai la urmă și lui o părticică rostind preotul: „Diaconului [N] se dă cinstitul și sfântul trup și sânge“. Apoi luând preotul cel mai mare sf. Potir cu amândouă mâinile, gustă de 3 ori, fără a zice ceva, iar la sfârșit diaconului nu i se dă să bea din Potir, ci după terminarea sfintei liturghii va face potrivirea.

Dacă nu este de față diacon, atunci cel mai tânăr preot în hirotonie, credem că nu bea din sf. Potir, până la sfârșit când va face potrivirea sfintelor taine, după cum face și preotul când liturghisind se împărtășește singur și fără diacon, căci atunci după împărtășirea cu sf. taine nu bea din Potir, ci numai la potrivirea sfintelor taine.

Prot. Teodor Roșca

Chestiunea împărtășirii preoților la slujbele în sobor

Întrebare: Un preot ne face următoarea întrebare: este corect, ca preotul proistos — duhovnicul sau protopopul — cu ocazia slujbei în sobor cu mai mulți preoți, să împartă preoților sf. Trup ce se află pe disc și apoi să-i împărtășească din potir cu sf. Sânge al Domnului și Mântuitorului Iisus Hristos, cum am văzut că s'a practicat la o conferință preoțească din Martie 1944, sau fiecare preot ia sf. Trup de pe disc și apoi se cuminecă din potir cu sf. Sânge?

Răspuns: Cu privire la acest lucru dispozițiile din Liturgier sunt foarte explicite și categorice. Principiul general este, că clericii cari au acelaș dar al hirotoniei nu primesc sfânta împărtășanie dela cei ce au

acelaș dar al hirotoniei, ci numai dela cei ce au o hirotonie superioară. Astfel diaconii o primesc dela presbiteri, iar aceștia dela Arhiepiscop. Așa de ex. un arhiepiscop vicar nu primește sf. împărtășanie dela Mitropolitul sau Patriarhul său, ci singur se împărtășește. Tot așa un presbiter **nu** o primește dela duhovnicul, proistosul ori protopopul tractului, cari nu au hirotonie superioară, ci se împărtășește singur.

În instrucțiunile din Liturghierul dela Sibiu, 1902, la pag. 112-113, se dau următoarele dispoziții: „E de lipsă a se ști că — de vor servi împreună mai mulți preoți și diaconi — la vremea împărtășirii îndată după sfârșimarea sf. pâni, vin mai întâi preoții și se pun în rând..., apoi urmează și diaconii... După aceste vin diaconii și primesc păticele din sf. Trup dela preotul începător, după rânduială. Urmează apoi preotul al doilea, cu bună evlavie, și-și ia singur o pătică din sf. Trup, și se trage înapoi de unde a venit... Asemenea fac și ceilalți preoți unul după altul; iar la urmă ia și începătorul o pătică și stând la locul său înaintea sf. mese, începe a zice rugăciunea: Cred Doamne și... celelalte; asemenea o zice de odată și ceilalți preoți... Apoi luând iarăși cel mai mare cu evlavie sf. Potir, se cuminecă din el după rânduială... **„asemenea fac și ceilalți preoți**, iar cel din urmă preot împărtășește pe diacon“.

Această rânduială se aplică și la arhiepiscop.

Dispoziția arătată în acelaș Liturghier la pag. 109, în care se spune, că „preotul pontificant luând pătica IHS o pune în sf. potir, iar pătica XS o împarte preoților și diaconilor se referă numai la tăierea păticelei în atâtea părți câți preoți și diaconi sunt a se împărtăși, căci modul de împărtășire se arată la pag. 112—113, cum am arătat.

După dispoziția dela pag. 109 urmează la pag. 110—111 dispozițiile pentru împărtășirea diaconului și preotului, când servesc numai ei doi. Apoi numai urmează dispozițiile ce sunt de observat când servesc mai mulți preoți și diaconi.

Este adevărat că în unele părți se practică, fie din obicinuință moștenită sau din neștiință, ca presbiterii proistoși, fie el duhovnicul sau protopopul tractului, să predea personal Sf. trup celorlalți preoți și apoi să-i cuminece cu sf. Sânge din sf. Potir. Acest lucru nu este admisibil, deoarece este în contradicție evidentă cu dispozițiile categorice și clare ale liturghierelor noastre, cari trebuiesc observate de toți. Din aceste motive această practică trebuie abandonată.

La sf. împărtășire toți preoții, indiferent că au servit sau nu, trebuie să-și ia epitrafilul. De aceea preoții la conferințele pastorale de primăvară, când se spovedesc și cuminecă la Liturgia celor mai înainte sfințite din postul Paștilor, trebuie să-și aducă cu sine fiecare epitrafilul.

COMENTARII

Elogiul științei credincioase

Știința trebuie să depună un efort pentru a fi necredincioasă, slujitorii ei trebuie să inventeze cele mai bizare teorii, să le întărească prin cele mai extravagante susțineri și să le mărească neconținut prin noi date, în schimb știința credincioasă nu trebuie să inventeze nimic pentru susținerea pozițiilor sale.

Credința răsare imensă de pretutindeni, ea se revarsă în râuri cristaline pe toate domeniile științifice pe care le explorează rațiunea omenească.

Depinde numai și numai de rațiunea omenească, lucrătoare și iscoditoare a tuturor tainelor firii, ca toate aceste rezultate științifice să îmbrace haina unei mărturisiri sincere de credință, sau s'o îmbrace pe aceea a dușmăniei față de ateiste sau materialiste.

Cine nu vrea să admită aprioric marile afirmații spiritualiste, care stau la temelie credinței noastre — Dumnezeu și nemurirea — acela nu mai poate construi nimic ce merge alături cu tezaurul nostru creștin de credință.

Asistăm, astfel, îndurerați la spectacolul trist al unei științe mărturisitoare de Dumnezeu prin toți porii săi, dar care este servită de slujitori muți, orbi și surzi la intensele frumuseți, minunatele glasuri ce se ridică de pretutindenea și luminoasele dovezi ce se înalță de pe toate paginile naturii, spre gloria Divinității.

Pentru soiul acesta de slujitori orice problemă spiritualistă este condamnată în germine; nimic din ceea ce face farmecul culturii creștine nu răsbate prin zidul de ghiață al necredinței și ateismului acestor oameni.

Soluția obișnuită, în toate marile discuții, care frământă viața omnirii, este cea materialistă, deterministă, transformistă-evoluționistă...

Natura acestor discuții și soluții însă exclude existența lui Dumnezeu, nemurirea sufletului, religia și revelația. Despre aceste realități spiritualiste nu va mai fi vorba deloc, iar dacă va mai fi, atunci coloritul rezolvărilor va fi atât de monstruos, încât nu se va mai recunoaște obiectul lor material.

Soluționările științifice necredincioase sunt la modă astăzi. Ele sunt de-o perfidie ce întrece orice închipuire...

Pe cât este de sinceră știința credincioasă, pe atât este de dublă, ambiguă și întortocheată știința necredincioasă.

Rezultatul pozitiv al credinței este unul, rezultatul necredinței este semănat și segregat într-o sută de părți și într-o sută de feluri...

De multe ori nu vezi ascunzătoarea și ascuțitul perfid al necredinței, subț masca inocentă a unor date științifice inofensive... Furat de

subtilitatea expunerilor abia de tot departe observi panta eretică și necredincioasă pe care te angajează slujitorul năimit la carul acestui fel de știință...

Lovind în miezul religiei creștine, sau la periferia ei, în adevăruri de credință principale, sau mai adiaforice, știința necredincioasă este egal de periculoasă. Pentru încreștinarea ei ar trebui coalizate toate puterile Bisericii creștine și ar trebui începută cea mai puternică și mai necruțătoare cruciadă.

Lupta de încreștinare a științei ar trebui dela început dată pe două fronturi: un front de edificare a întregii lumi asupra valorilor spirituale imense mărturisitoare de Dumnezeu pe care le deține știința credincioasă, alt front de deparazitare a domeniilor științei de toți năimiții cari-o desfigurează cu incoloarele lor ajungeri și rezultate scientiste.

Primul front este cel al luptei cu rezultat sigur imediat. Pe acest front teologul bine informat poate lupta cu oricare necredincios pentru a-i dovedi că toate disciplinele științifice cuprind dovezi mărturisitoare de Dumnezeu. Aceste dovezi sunt atât de puternice, încât niciun adept al necredinței nu va rezista în atitudinea sa opacă și ostilă, fără a fi cel puțin pus pe gânduri de expresivitatea acestor argumente.

Niciuna dintre ocupațiile științifice ale omului de știință nu rămâne lipsă la apel.

I se pot oferi dovezi mărturisitoare de Dumnezeu, astfel, și juristului, și chimistului, și fizicianului, cu tot atâta bogăție de amănunte ca și geologului, geografului, istoricului, matematicianului, astronomului, fiziologului, sau estetului.

Dovezile sunt atât de diferite, multiple, variate, dar totodată de puternice, vii și coercitive, încât nu există savant obiectiv, care să nu-și revizuiască măcar o parte din atitudinile sale, după ce i s'a argumentat impecabil, în miezul ocupației sale științifice, existența lui Dumnezeu și nemurirea sufletului.

Al doilea front de luptă este mai anevoios și mai greu.

Năimiții tuturor curentelor streine de spiritualitatea noastră ortodoxă românească încă sunt în mare cinste și au curs pretutindenea, iar rezultatele lor științifice sunt încă gustate de-o mulțime de lume, neinformată asupra pericolelor morale și pagubelor spirituale pricinuite de acest fel de știință...

Pe acest front lupta de deparazitare științifică se confundă cu o luptă de educație și de creștere și cu una de pastorație...

Astăzi, de aceea, suntem încă departe de zorii luminoși ai unei victorii a științei credincioase...

Ne poate bucura astăzi cel mult editarea operelor *marelui savant creștin Dr. N. C. Paulescu*, a cărui „*Fiziologie filosofică*” a văzut din nou lumina zilei în Editura Fundațiilor Regale...

Această carte se ocupă, în numele fiziologiei, de Dumnezeu, de nemurire, de religia creștină, de Hristos și de revelație...

Dar, totodată ne poate întrista tot atât de mult darea de seamă ce i s'a făcut acestei cărți mărturisitoare de Dumnezeu în coloanele „*Curentului familiei*” Anul I, Nr. 25, din 11 Martie 1944 și care sună: „*Dr. N. C. Paulescu este editat [... definitiv] de Fundațiile Regale. A apărut vol. I. din Fiziologia filosofică: e vorba, aici, de suflet, de Dumnezeu, și de pole-*

mici împotriva teoriilor darwiniste. Cartea nu prezintă interes. „Fișele” acestei dări de seamă sunt semnate de N. K.

Iată încă ce furibunzi dușmani i-au mai rămas drului N. C. Paulescu și iată cum este primită de presă o carte științifică mărturisitoare de Dumnezeu.

P. REZUȘ

Indiferentism religios

Indiferentismul religios a luat formele cele mai îngrijorătoare...

Publicul modern — numim așa pe toți credincioșii noștri de tot felul — arată o indiferență din ce în ce mai totală față de doctrina și viața creștină.

Bisericile sunt goale de ascultători, viața socială plină de tot felul de delicvenți la adevărurile morale ale creștinismului, religia aceasta nu mai este nici cunoscută, nici trăită...

Să nu se creadă că se mai află vreo efervescență religioasă în sânul acestui public, că se discută cu aprindere chestiuni religioase, că se iese polemici...

Nimic din toate acestea... O apatie totală a cuprins mintea și inima omenirii contemporane... Se vorbește, cu predilecție despre războiu, despre aviație, despre arme secrete, despre câte'n lună și în soare, despre Dumnezeu, despre suflet, despre nemurire, despre religie nu se mai aude nimic... Cine încearcă să aducă în discuție astfel de subiecte insolite este privit cu compătimire...

Dar, cine mai ales alcătuește acest public plin de indiferentism religios, în care mediu își recrutează indiferentismul victimele sale cele mai numeroase?

Profesioniștii intelectuali sunt contingentele cele mai numeroase ale indiferentismului religios. Avocații, profesorii de toate categoriile, magistrații, inginerii, etc. etc. sunt cei mai convinși adepți ai indiferentismului. Prea puțin informați, spre a fi atei din convingere, prea comozi, spre a fi credincioși fervenți, prea ocupați de viața mondenă, spre a sacrifica o clipă și Bisericii, intelectualii noștri dela centru sau dela provincie se ilustrează printr-o absență totală dela îndatoririle religioase.

Bisericile numără în Dumineci și sărbători câțiva obișnuiți a umbla pe căile Domnului, recrutați totdeauna din păturile ferite de molima culturii neisprăvite și neadâncite; pe aceștia îi poți afla regulat la rugăciune... Intelectualii vin la festivități, la praznice mari fastuoase, la ocazii solemne, fericite sau tragice, atât și nimic mai mult!

Peste an el stă acasă, Dumineca el doarme, stă în pat, în timpul sf. Liturghii, sau face altceva mai rentabil!

Te copleșește mâhnirea, când vezi atâta ușurință și ignoranță condamnată...

Spiritualitatea românească literară, filosofică și științifică înaltă, dela centru, este la fel de opacă și refractară preocupărilor religioase, ca și cea dela provincie. Prin ziarele și revistele vremii nimeni nu se mai ocupă cu problemele cruciale ale existenței noastre omenești. Religia este un epife-

nomen de tot neimportant, un eveniment de tot şters din contemporaneitate, o realitate de tot secundară şi fără de preţ...

Ici colo se mai deschid discuţii înfocate pe chestia separării românismului de ortodoxie, considerată ca o cantitate neglijabilă, aşa de departe am ajuns, dar curând se temperează şi acestea, focul se stinge şi răceala cuprinde iar toate inimile...

Iisus Hristos, Domnul nostru al tuturor, care a murit pe cruce pentru păcatele omenirii, a devenit un necunoscut în vremurile noastre... Mai bine cunoscută este biografia cutărui om politic şi peripeziile vieţii lui decât viaţa şi activitatea Fiului lui Dumnezeu...

Despre o cunoaştere religioasă omul modern nici nu mai vrea să ştie, religia nu-i poate oferi nimic, după părerea lui...

Despre o viaţă religioasă, în astfel de condiţiuni, nici nu mai poate fi vorba... Virtuţile creştine sunt scoase la periferia vieţii sociale, în centrul acestei vieţi tronează desfrâul şi păcatul...

Postul, această dovadă colectivă de trăire a vieţii creştine, nu mai există decât ca o amintire sau o reminiscenţă mistică, de colorit oriental...

De ce să te îngrozească atunci faptul că omenirea contemporană nu se gândeşte, nici nu-şi mai lucrează mântuirea sa întru Domnul?

P. REZUŞ

— PORTRETE ORTODOXE —

Vlădica IOAN POPASU

Fericitul întru Domnul Ioan Popasu este vlădica-ctitor și organizator atât al eparhiei Caransebeșului, cât și al tuturor instituțiilor noastre bisericești dela centru.

Caransebeșul, năpăstuit de frații noștri sârbi, ducea o existență vegetativă la umbra Vârșetului, când pe cerul acestei eparhii văduvite de vlădică apare orbitoarea personalitate a lui Ioan Popasu. Sărac ca dreptul Iov, după o epocă de înflorire îndelungată, orașul Caransebeș își aștepta mirele...

Ca în majoritatea cazurilor, alesul așteptat se dovedește a fi un bărbat providențial pentru destinele românismului și Bisericii ortodoxe de pe aceste plaiuri. El se identifică cu binele eparhiei, viața sa intră în viața Bisericii bănățene până la cea mai desăvârșită contopire, Ioan Popasu este cel dintâi vlădică mare al eparhiei Caransebeșului.

Născut în 1808 în orașul Brașov, destinul îl leagă pe tânărul Ioan Popasu de acest oraș al nașterii, unde va păstori cu neasemuită autoritate.

Studiază la Brașov, Sibiu, Cluj și Viena. Cu o aleasă cultură teologică, tânărul Ioan ajunge secretar al episcopului V. Moga, care-l sfințește diacon și preot celibatar. În Martie 1838 este ales paroh în orașul său natal și tot în vârsta tânără de 30 de ani, este ales și numit protopop.

Alesele însușiri ale tânărului protopop sunt cunoscute de întreg Ardealul ortodox. Activitatea sa în Brașov este dintre cele mai rodnice; el înființează în acest oraș un liceu confesional, unde vor studia serii după serii de intelectuali din întreg Ardealul și Banatul.

Viitorul vlădică se recomanda de pe acum pentru înalta treaptă arhierască, la care va fi chemat în curând.

Prin înalta rezoluțiune împărătească din anul 1865 erau înființate eparhiile Caransebeșului și Aradului. Scaunul văduvit al Caransebeșului își primi alesul în persoana protopopului Ioan Popasu din Brașov.

Sfințit întru episcop, în 21 Iulie 1865, Ioan Popasu fu instalat în scaun în 18 August 1865.

Cunoscut bine în Caransebeș, vlădica Ioan Popasu vine, după instalare, între oameni cunoscuți, care-l iubeau și-l prețuiau. Cu aceasta însă greutățile începutului nu erau mai mici și predicile nu erau mai ușoare. În Caransebeș, în afară de cele două biserici ortodoxe, nu exista nimic la îndemâna noului vlădică: nici casă, nici școală teologică, nici cantorală, nici fabrică de lumini, nici tipografie, nimic...

Cu un curaj și-o putere de inițiativă unică, noul ales se pune pe muncă. Istoria celei mai istovitoare activități, dar și mai bogate și mai rodnice, începe...

Oriunde se simțea nevoie de forța sa vlădica intervine, conduce, organizează, îndrumază... Neconținut treaz, neconținut activ, blând cu toții, iubitor și plin de inițiative, personalitatea lui mare covârșește toate acțiunile religioase, patriotice, sociale și culturale din acest colț de țară...

Vlădica Ioan Popasu își aduce teologia dela Vârșeș la sediul său episcopal, ostenește împreună cu profesorii cei dintâi de teologie din acest oraș, cu Gheorghe Peștean și cu Mihai Velcean, la pregătirea și instruirea candidaților de preoți, organizează și reformează întreaga administrație sârbească a eparhiei, vizitează des întreaga sa eparhie și mai ales lucră neobosit, de dimineața până seara târziu, la biroul său...

Încetul cu încetul orașul, căruia-i murise de o sută de ani toate bucuriile și mândriile de altă dată, începe a se trezi la viață...

Ca un adevărat senior, plin de gust, vlădica Ioan Popasu își îngrijește reședința sa episcopală, își înalță prestigiul său arhieresc, trăind în cadre sobre și înconjurându-se de formele cele mai severe ale unui traiu fără reproș și pată.

Instituțiile culturale vin să se adauge rând pe rând însă, la înfăptuirile acestui mare vlădică.

În 1874 se înființează la Caransebeș străbuna venerabilei școale normale de astăzi; în 1885 se întemeiază tot în acest oraș Librăria și Tipografia diecezană, două instituții de reală importanță și necesitate.

Vlădica Ioan Popasu înființa, astfel, instituții după instituții, cu un providențial simț al nevoilor acestui neam.

Eparhia avea acum preoți și învățători, ea va avea acum și cărți și tipărituri.

Curând vlădica începe să trimită tineri silitori la studii în streinătate; curând cărți din ce în ce mai valoroase vor părăsi teascurile tipografiei diecezane...

La studii pleacă acum întreaga falangă de profesori, cari vor forma gloria Academiei teologice de astăzi, de subț teascuri apare acum bătrâna noastră Foai Diecezană [1886].

Înconjurat de bărbați vrednici, de Ioan Bartolomei, secretarul eparhial de neuitată memorie, de asesorii Aron Damaschin, Ion Ionașiu, iar mai apoi de tinerii ce începeau a se ridica, în frunte cu arhierul de mai târziu Filaret Musta, vlădica Ioan Popasu lucră neobosit.

Meritele îi sunt recunoscute de mult în întreg Ardealul, care-l alege, în 1874, mitropolit, dar spre binele eparhiei Caransebeșului, rămâne pe loc, deoarece nu a fost recunoscut de curtea împărătească, care l știa drept Român neaoș.

În jurul acestui vlădică întreg Caransebeșul era ca un singur om. Orașul acesta trăia într'o fuziune spirituală unică în istoria sa; este de fapt și epoca celor mai bogate donații și fundații din întreaga istorie a acestei eparhii.

Bătrân, ca un stejar falnic, niciodată atins de vreo boală grea, vlădica Ioan Popasu cade, în iarna anului 1889, la pat și după o scurtă suferință adoarme întru Domnul.

A fost înmormântat în Biserica sf. Ioan din cimitirul Caransebeșului.

După înșirarea faptelor sale mărețe, figura unui astfel de bărbat se arată a fi din ce în ce mai vrednică pe pomenire, cu cât adâncim importanța realizărilor lui atât de complexe.

Cu drept cuvânt se poate zice: eparhia Caransebeșului a luat naștere cu Ioan Popasu și trăește din seva dătătoare de viață a faptelor sale nepieritoare.

P. REZUȘ

Protopopul Dr. GHEORGHE POPOVICI

Dr. Gheorghe Popovici, protopopul ortodox al Lugojului, este figura cea mai proeminentă ce se desprinde din rândurile generației marilor luptători vizionari bănățeni, luminați de razele supremului ideal: unirea tuturor Românilor. De numele acestui vrednic servitor al altarului sunt legate toate acțiunile și pregătirile care aveau să înlesnească înfăptuirea acestei unanime dorințe.

Fiind crescut în spiritul unei adânci pietăți moștenite dela strămoși și hotărît în convingerile sale creștine „Prota Logojului” — cum i se spunea — reunea într-o tainică și indisolubilă împletire: adevărata iubire de neam, limbă și lege.

Dr. Gheorghe Popovici s'a născut la 25 Martie 1862 în comuna Cliciava jud. Severin, dintr-o distinsă și veche familie de preoți cari au jucat un rol important în viața poporului român.

Școala primară o face în satul natal, apoi trece la Lugoj unde urmează liceul de stat, trecând bacalaureatul în anul 1881. Îndemnat de o tainică și atavică chemare el pleacă la Cernăuți, unde frecventează cursurile Facultății de teologie fiind promovat doctor în teologie la vârsta de abia 23 ani.

Este demn de remarcat că Dr. Gheorghe Popovici și Dr. Iuliu Olariu, marele dogmatist caransebeșan, au fost cei dintâi doctori în teologie la Cernăuți, din întreg Banatul și Ardealul. Dela Cernăuți pleacă la Viena, unde urmează cursurile de filosofie precum și câteva cursuri la Facultatea de teologie romano catolică și Institutul superior protestant.

Intorcându-se dela studii, înarmat cu temeinice cunoștințe, el pășește hotărît în viața publică, fiind chemat de către episcopul Ioan Popasu, ca profesor de Dogmatică la Institutul teologic din Caransebeș. În această calitate, eruditul profesor de teologie, muncește cu râvnă pentru a fi la înălțimea chemării sale. Capacitatea sa excepțională precum și entuziasmul său de luptător pentru idealul creștin și național a făcut să fie mult apreciat în acest colț de țară. Acestor alese însușiri se datorește și alegerea sa — cu vot unanim — în ziua de 13 Septembrie 1887 ca protopop al Lugojului. Alegerea aceasta are o sporită semnificație, căci celui mai tânăr protop al Transilvaniei i se încredințează pentru păstorie, tocmai cetatea de rezistență națională a Lugojului.

După instalare, noul protopop se alătură cu tot entuziasmul tineretii sale sub flamură acțiunii mântuitoare a curajoșilor Români bănățeni: C. Brediceanu, A. Mocioni, V. Babeș, E. Ungureanu, Dr. V. Braniște, Dr. Gh. Dobrin, etc. În această atmosferă, de permanentă jertfire pe altarul cre-

dinței și al neamului, a păstorit ilustrul protopop timp de patru decenii pe românii lugojeni și jur.

Dr. Gh. Popovici era animatorul tuturor problemelor bisericești, politice-naționale și culturale. Preocuparea de căpetenie a lui era: pregătirea Românilor pentru ziua cea mare a Unirii. La istorica adunare dela Alba-Iulia, el a luptat pentru „unirea fără condiții” a Ardealului și Banatului la Patria mamă. Tot el a fost sufletul mărețelor adunări, ale Românilor bănățeni, ce s'au ținut la Lugoj și Timișoara, unde s'a cerut integritatea Banatului. A participat și la conferințele naționale dela Sibiu, conduse de Dr. I. Rațiu și Gheorghe Pop de Băsești.

La Lugoj — alături de Coriolan Brediceanu — a prezidat consfătuirile naționale dela „Concordia”. În calitate de membru în congregațiile județene și în comitetele administrative a dus o viguroasă luptă pentru a obține drepturi și a ridica nivelul cultural al Românilor.

Ca luptător politic, a fost membru conducător al Partidului Național Român și deputat — în mai multe rânduri — în Dieta din Budapesta, cu toată opoziția fățișă a guvernului unguresc.

După realizarea visului milenar: Unirea, a fost ales senator în primul parlament al României întregite, iar mai târziu vicepreședinte al senatului.

Trebue relevat faptul că Dr. Gh. Popovici a redactat memoriul politic-istoric asupra Banatului, semnat de toți fruntașii români din Banat, prin care se cerea încorporarea integrală a acestei provincii la sânul Patriei.

Țara apreciind meritele sale deosebite precum și acțiunile bogate în realizări, l-a răsplătit cu ordinele: „Steaua României” și „Coroana României” în gradul de Comandor și „Răsplata Muncii pentru Biserică” cl. I.

Dar activitatea laborioasă a Prot. Gh. Popovici, nu s'a desfășurat numai pe plan național-politic, ci a îmbrățișat toate manifestațiunile vieții religioase și culturale, reorganizând parohia, întemeind și sprijinind diferite reuniuni ale meseriașilor, ținând conferințe, etc. Pe teren literar a avut o activitate la fel de bogată. Pe lângă nenumăratele articole publicate în diferite ziare și reviste a mai publicat lucrări valoroase cu caracter bisericesc și în special studii istorice asupra Banatului.

Încă de pe băncile studenției a colaborat la revista „Candela” dela Cernăuți. Iar în calitate de profesor la Caransebeș și protopop la Lugoj, a publicat în „Foaia Diecezană” și „Revista Teologică” din Sibiu. A colaborat apoi, pentru partea bisericească la „Enciclopedia Română”, publicată de Asociație sub îngrijirea lui Dr. C. Diaconovici. Mai târziu colaborează la „Luminătorul” din Timișoara și „Drapelul” din Lugoj.

Dar personalitatea sa științifică și literară se profilează mai clar din următoarele cărți publicate:

„Cuvântări bisericești”, Tom. I, Caransebeș, 1898.

„Religiunea și știința”, Caransebeș, 1899.

„Uniunea Românilor din Transilvania cu biserica rom.-cath., sub împăratul Leopold I”, Caransebeș, 1901.

„Cuvântări bisericești”, Tom. II, Caransebeș, 1904.

Însă opera nepieritoare, pentru realizarea căreia a depus o muncă titanică, răscolind vechile biblioteci bisericești, este „Istoria Românilor bănățeni” tipărită la Budapesta, 1904. După apariția acestei monumentale lucrări Academia Română l-a ales membru corespondent, iar „Societatea Istorică” din București membru ordinar.

Au mai rămas, în manuscris, încă două volume de „Cuvântări bisericești” și un volum cu „Diferite însemnări istorice asupra Banatului”. Aceste însemnări sunt de o neprețuită valoare fiindcă dau la iveală o mulțime de date și noi documente referitoare la trecutul Românilor bănățeni.

Ilustrul protopop al Lugojului Dr. Gh. Popovici trece la cele veșnice în anul 1927, la câteva zile după ce întreaga suflare a Banatului — cler și popor — a ținut să-și arate recunoștința sărbătorindu-l cu prilejul împlinirii a 40 ani de păstorire și desțelenire a ogorului Domnului și a Neamului.

Amintirea marelui protopop va rămâne peste veacuri pildă de hărnicie și conștiinciozitate și în același timp prilej de evocare a timpurilor de mari frământări și înălțare sufletească.

Diac. Prof. VIRGIL TURCAN

RECENSII ȘI NOȚE BIBLIOGRAFICE

CĂRȚI

NICOLAE, Episcopul Oradiei: Lespezi de altar

Beiuș 1942, Pag. 176, lei 200

Prea Sfințitul Episcop Nicolae al Oradiei este reprezentantul generației tinere în înalta noastră ierarhie bisericească.

Abia a împlinit vârsta de patruzeci ani și conduce de opt ani cu destoinicie mare, cu înțelepciune bătrânească și cu energie tinerească destinele Episcopiei Bihariei, atât de greu încercată în trecut și prezent. Făclier treaz la granița de vest, atât al credinței strămoșești cât și al conștiinței naționale, a fost continuu în primele tranșee ale luptei pentru Biserică și Neam. În ani relativi puțin a îndurat lovituri multe și grele. Granițe nedrepte i-au sfârticat dieceza, împărțindu-i credincioșii în liberi și robi. A urmat apoi întreg calvarul umilirilor dușmane. Suspectat, acuzat, arestat, închis și apoi expulzat în cea mai barbară formă... Le-a îndurat pe toate, dar nu s'a frânt în fața nici unei lovituri.

În mijlocul celor mai cumplite dureri și necazuri P. S. Sa a mai avut totuși răgazul și puterea sufletească să închege într'un mănunchi spice grele, spice pline de rod duhovnicesc și să ne dea „Lespezi de altar“. Este o carte plină de doctrină ortodoxă, de învățătură dreaptă, de îndemnuri bune și sugestii sănătoase. Fiecare pagină este adânc gândită, puternic simțită, viforos trăită și măestrit redată. Părțile mari ale cărții sunt:

- I. Chemare la apostolat.
- II. Lespezi de altar.
- III. Propoveduind evanghelia și
- IV. Atitudini.

Cei ce vor să cunoască sufletul unui Păstor bun, truda unui lerarh harnic și sbuciumul unui luptător treaz sunt îndrumați să citească: „Lespezi de altar“.

Pr. Sp. CÂNDEA

Dr. GRIGORIE T. MARCU: Antropologia Paulină

Sibiu, 1941, pagini XXXVIII+335. Seria Teologică Nr. 20

Mă port de mult cu gândul să fac o prezentare a studiului din fruntea acestor rânduri, dar față de elogioasele aprecieri pe cari le a cunoscut opera de căpetenie a părintelui Marcu Gr., chiar din partea celui mai adânc cunoscător al problemei pe care o tratează, am ezitat, zicându-mi: ce voiu putea spune mai mult sau mai bun întru lauda „Antropologiei

Pauline" și întru cinstea talentatului ei alcătuitor? Și dacă nu voiu putea adăuga nimic bun la ceiace s'a zis până acum, la ce ar folosi îndeletnicirea mea cu o astfel de treabă? La nimic! Totuși gândindu-mă cu dragoste și cu bucurie frățească la prea frumoasa alcătuire a colegului Marcu, m'am simțit îndemnat cu tot dinadinsul să scriu despre ea; am simțit atâta tragere de inimă, încât am trecut peste cenzura cugetului prea cumpănitor și rece, și m'am apucat a scrie despre cartea părintelui Marcu, așa cum te trage inima să vorbești s'au să scrii, despre un lucru prea frumos și bun, care ți-a plăcut, ți-a înseninat gândul și ți-a îmbogățit sufletul cu podoabe minunate.

Se știe că opera colegului Marcu, a fost pusă la cântarul științei teologice, de către savantul fără pereche: *Dr. Vasile Gheorghiu*, dascălul nostru cel mare de teologie și de viață creștinească, și a fost găsită considerabil de grea și de prețioasă, încât părintele Gheorghiu, a scris despre ea, încă înainte de a fi dată la tipar, următoarele: „Meritul lucrării... este cu atât mai mare, cu cât este știut, că studiile pe terenul teologiei biblice, la cari aparține și „*Antropologia Paulină*“, sunt deosebit de grele. Ele sunt o grea piatră de încercare pentru un începător în studiile biblice. Autorul a trecut acest examen greu, *magna cum laude*“.

În cuvinte nu mai puțin elogioase, neîntrecutul maestru, elogiază și însușirile de om de știință pe cari le dovedește ucenicul său cel mai autentic, prin studiul alcătuit într'un chip atât de reușit.

„*Nu din partea aceasta*“ am să aduc vorba despre „*Antropologia Paulină*“, ci din altă parte, din aceia care mi-a plăcut mie îndeosebi, și mi-a plăcut cum rar s'a întâmplat să-mi placă vreo carte de teologie, căci iscusitul ei alcătuitor este un om dăruit de Dumnezeu cu darul scrisului frumos, e un scriitor, un literat autentic, care-și pune talentul cu toată jertfelnicia în slujba celui ce i l-a dat. Câte lucruri frumoase, minunat de frumoase nu ne spune pâr. Marcu despre „făptura cea nouă“, despre omul nou străbătut de credința în Hristos întru care-și zidește din vremelnicie viața cea vecinică? Accentuez, că frăția sa ne spune lucruri frumoase, într'un graiu vrednic de frumusețea cea dinăuntru a celor despre cari aduce vorba, și socotesc a fi de cea mai mare importanță faptul că a scris frumos, iară de ce socotesc astfel, voiu spune după ce voi spicui câteva podoabe, din multele în cari și-a îmbrăcat gândul, meșterul potrivirii cuvântului pe făptura gândului.

„Viața care se sălășluisse în el [Pavel], cerea cuvânt. Scripturile sale sunt tocmai firele de mătăasă pură ale acestei volburi duhovnicești care se tălăuzia în făptura incomparabilului Apostol al Domnului.“

Cutreerăse — cu Evanghelia pe buze, cu credința în cel ce l-a întors minunat la sine în inima-i înfierbântată pentru Hristos — toată partea de răsărit și de mijloc a uriașei împărății romane. Răvnea să pătrundă mai departe. Răscolise cu cuvântul său înflăcărat imperiul cezarilor, îi bătuse marginile și acum venise vremea să ajungă în inima lui. Roma era în calea gândurilor lui...

Ca un bun iudeu ce era, Saul — avea s'o spună singur mai târziu — ținea cu strășnicie la dreptatea cea din lege, fără de prihană socotindu-se în viețuirea sa și fără îndoială că gândea la fel și despre conștiinței sale... Pavel apostolul lui Iisus Hristos, dela înălțimea chemării de

care s'a învrednicit să ne împărtășească, de pe culmea însorită a vieții luminate de Hristos, începe să vadă lucrurile altfel. Iudeul care se mândrește cu Legea în mână și păgânul, care nu afla har înaintea sa numai pentru că nu făcea parte din obștea neamului ales, încetează să mai figureze în socotelile sale altfel decât ca unii cari trebuiesc aduși la Hristos.

Printre prizonierii cari urmau carele de triumf ale biruitorilor romani, figurau și zeii popoarelor învinse... S'a spus că pe acea vreme toate drumurile duceau la Roma... Chiar și drumurile zeităților păgâne duceau într'acolo.

În Hristos se întâlnesc cele două lumi, a păcatului și a harului. Hristos e răspândit de veac, culme înălțată între două lumi. De aceea adevărata istorie nu se urzește numai aici pe pământ, ci se prelungește în împărăția metafizică a vecinicii. De aceea adevărata istorie este vremelnicia împletită cu vecinicia. De aceea ea nu vede în evenimentele lumesti stări absolute, ci doar cărări către împlinirile absolute“.

...„Glia și-a încuiat cămarile, și roada ei, atât de darnică altădată, omul trebuie să i-o stoarcă prin trudă și opintiri obositoare până la sleire. Animalele, sălbătăcite de-o spaimă neînțeleasă pentru cei necredincioși, ocolesc tovărășia omului care le-a fost rânduit de Dumnezeu ispravnic...“

Dacă firea întreagă pătimește, ea pătimește ca să ne conserve. Dacă cedrii Libanului se îndoaie bătuți de vânturi și de ploi, dacă mările își sparg în spume valurile răscolite de furtună, dacă vietățile pământului își părăsesc culcușurile și aleargă înebunite de groază când cutremurile clatină stihiiile lumii, ele nu fac altceva de cât se împotrivesc nimicirii, vrând să trăiască“...

Câte asemenea lucruri nu s'ar mai putea cita din cartea pâr. Marcu, cea plină de frumuseți, multe din ele demne de antologie? Nu mă pot deslipi de rostirea frăției sale asupra „jalniciei făpturi a omului vechiu“, și mai așez aci ceva din frumusețea cuvântului său asupra puterilor întunecului, cari „departe de a încuraja tresăririle nostalgice după paradisul pierdut al coborâtorilor din Adam“ îi luptă aprig „ferecându-i în obezile povarnice ale pierzaniei“.

În lecturile de studii biblice, nu am întâlnit un stil atât de frumos și clar cum este al părintelui Marcu, decât prin scrierile câtorva francezi. Și socotesc această frumusețe și claritate a scrisului, lucrul cel mai de căpetenie pentru studiile biblice, căci nu este posibilă și nu este de niciun folos scrierea despre cele biblice într'un stil care să nu-ți amintească Scriptura prin frumusețe și limpezime. Farmecul biblic al scrisului, care nu-l poate avea nicidecum o parafrazăre, ci numai un scris de largă respirație artistică, cum este al pâr. Marcu, e garanție trăinicieii unui studiu biblic și al rodirii lui îmbelșugate. Nu prinde altfel și nu rodește, ci rămâne un maldăr de hârtie fără viață și fără rost.

Toată bogăția de informație, toată cugetarea oricât de adâncă, fără limpezime și fără vestmânt de verb înaripat, nu au pentru opera tâlcuitorilor scripturii nicio valoare, căci interminabilele registre de date seci, monumentalele magazii de știință aridă, n'au încălzit inima nimănui, n'au chemat pe nimeni la Hristos, n'au antrenat pe nimeni în sbor spre porțile

de azur al împărăției lui Dumnezeu, n'au mântuit și nu vor mântui pe nimeni.

Nu se putea vorbi în alt chip despre omul nou, despre făptura nouă renăscută prin Hristos, decât așa cum o face păr. Marcu, căci omul nou nu putea fi prezentat în vestimente sdrenuite, camuflate prin panglicării de retori de pe la răspântii. Întreaga lui făptură reclama un propovăduitor înzestrat să-l înțeleagă din adânc și să-i înfățișeze în frumuseți nepieritoare de graiu, nepieritoare-le frumuseți duhovnicești.

E semnificativ pentru cursul evolutiv al vieții omenești, faptul că din ce în ce mai mult își dă lumea seama că omul e cheia tuturor zăvoarelor închise ale vieții, că el trebuie să stea în centrul preocupărilor tuturor și mai ales al acelor cari stapânesc vremelnicele omenirea.

În sbuciumul prin care omul a încercat în ultima vreme să-și găsească un drum nou, un drum mântuitor din crizele cari-l bântue, s'a oprit cu atenție mai multă decât altă dată asupra sa însăși și și-a dat seama, că schimbarea lui, înnoirea lui, revoluționarea lui, condiționează în mod absolut schimbarea vieții, revoluționarea ei, ameliorarea ei și izbăvirea din toate crizele. Dar nu orice înnoire sau orice revoluționare a omului e de natură să-l ducă pe om la un liman mai bun, la o viață mai demnă de chipul și asemănarea lui Dumnezeu, ci numai acea înnoire pe care a inaugurat-o Iisus Hristos, aceea la care ne-a chemat El și toți apostolii săi, Pavel cu deosebire, și de care se ocupă în chip magistral, cel ce a crescut la picioarele învățătorului de lege: *Dr. V. Gheorghiu*, precum odinioară Sf. Ap. Pavel, la picioarele lui *Gamaliil*.

Bucurându-se de întreg sprijinul părintesc al I. P. S. Mitropolit Nicolae, ca toți râvnitorii din școala marelui ierarh, a avut norocul să găsească în profesorul său, un al doilea părinte sufletească și un sprijinitor la început de drum, iar la acestea, adăugând zelul și talentul cu care l-a înzestrat Dumnezeu, păr. Marcu ne-a dat prin *Antropologia Paulină* o operă ce face tuturor cinste, Bisericii noastre ortodoxe, obședătorilor săi, Academiei Andreiăne, seriei teologice, și cu deosebire autorului.

Iată celace m'a tras inima să spun despre cartea părintelui Marcu, fie de folos, fie de prisos, pe lângă altele câte s'au mai spus.

LIVIU STAN

NIFON CRIVEANU Mitropolitul Olteniei, În Grădina Ghetsimani, Craiova, Tipografia Mitropoliei Olteniei, 1944, pag. 144, preț 150 lei.

Viața zilnică impune cele mai diverse obligațiuni persoanelor ce stau în fruntea Bisericii noastre străbune. Neconținut în mijlocul turmei cuvântătoare, prezența lor, spre a fi rodnică și vie, trebuie să se manifeste, fie pe calea scrisului, fie pe calea predicii orale.

Documentate și pline de autoritate, rostite la ocazii solemne, atunci când sunt predici, sau scrise prin cele mai cunoscute și răspândite ziare și reviste, când sunt articole, producțiunile de orice natură ale înaltei noastre ierarhii ortodoxe sunt adevărate capodopere de muncă și creație și adevărate comori de simțire.

Toți ierarhii noștri își au, de aceea, răspândite pretutindeni zeci de pastorale, precum și zeci de conferințe, din adunarea cărora într'un

volum compact nu și-ar face cineva o muncă zadarnică, ci din contră ar aduce Bisericii ortodoxe reale foloase.

Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Olteniei Nifon Criveanu, preocupat de aceleași gânduri, adună o parte din articolele scrise în diverse ziare și reviste din anul 1920 încoace, înmănunchindu-le sub titlul frumos și bine ales: „*În grădina Ghetsimani*”.

Aflăm aici gânduri curate pentru propășirea spre bine a vieții noastre religioase, morale, sociale și culturale. Scrise la diferite ocazii, aceste articole tratează despre: Calea vieții, Spre fericire, Din viața sfântului Nicolae, Patimile Mântuitorului, Puterea unui copil, Cugetări și maxime, Pământ sfânt, Pe drumul datoriei, Carte de rugăciuni, Pace pe pământ, Straja Țării, Împărăția muncii, Credința ta te-a mântuit.

Citirea lor odihnește sufletul, înmirezându-l cu adierea învățăturilor scripturistice adâncite de unul dintre înalții noștri chiriarhi cărturari.

P. R.

Prof. univ. Dr. M. ȘESAN, Episcopia Rădăușilor,

Cernăuți, Tip. Mitr. Silvestru, 1943, pg. 6, preț n'ara.

Episcopia Rădăușilor s'a născut în jurul bisericii gropnițe din acest oraș.

Sbuciumul trecutului nostru ține însă, în cutele umbrite ale istoriei, data întemeierii acestei episcopii, precum și data și ctitorul adevărat al gropniței Bogdanizilor. Până în ultimele timpuri încă, circulă unele rezultate conjecturale atât într-o privință, cât și'n cealaltă.

După unele dintre aceste rezultate ctitorul episcopiei și al bisericii de piatră ar fi Ștefan cel Mare, după alții Alexandru cel Bun, sau chiar unul dintre volevozii mai străbuni.

Di prof. univ. Dr. M. Șesan, într'o judicioasă expunere, atrage atenția asupra unor documente moldovenești din 1413 și 1490, datorită cărora data întemeierii episcopiei de Rădăuși este împinsă îndărăt până sub Mușatini. Valoarea acestei broșuri este mare, deoarece ea individualizează pentru prima dată, aducând contribuții reale istorice, problema stabilirii exacte a întemeierii acestei străvechi episcopii.

Intrucât rezultatele obținute dăruiesc acestei episcopii un blazon de existență continuă pe meleagurile bucovinene din cele mai involburate timpuri ale istoriei noastre naționale, ele nu pot decât să ne bucure și să ne umple de mândrie.

Tot așa după cum suntem de acord cu fixarea întemeierii episcopiei îndărăt în istorie, încă sub Alexandru cel Bun, sau chiar sub primii Mușatini, tot așa avem dovezi peremptorii, pe care le vom publica la vremea lor, că biserica gropniță a fost zidită, așa din piatră, încă de Bogdan cel Bătrân.

Salutând cu bucurie apariția acestei prețioase broșurele istorice, care însă elucidează o mare problemă istorică, frământată destul de mult în literatura de specialitate, urăm autorului spor la muncă și succes deplin în rezolvarea, cu competența sa binecunoscută, a cât mai multe probleme de acest fel.

P. R.

Dr. NICOLAESCU N. I. DIACON. Introducere în epistola către Filipeni. Captivitatea sf. apostol Pavel în Efes,

Biblioteca Teologică. București, Tip. Cărților Bisericești, 1942, 142 pg. Prețul 160 lei

În lucrarea aceasta, care a fost susținută ca teză de doctorat la Facultatea de Teologie din București, autorul, după cum mărturisește în prefață, încearcă să arunce puțină lumină asupra unei împrejurări grele din viața sf. apostol Pavel, asupra captivității sale în Efes, în iarna anului 55—56, de unde scrie duiosă epistolă, adresată Filipenilor, cari sunt primii creștini de pe continentul nostru.

Istoricitatea acestei captivități, precum și stabilirea datei și locului epistolei către Filipeni, sunt părțile esențiale ale acestei lucrări și oarecum proprii autorului nostru, întrucât diferă de părerea tradițională care a stabilit ca loc al compunerii epistolei Roma, iar ca an al compunerii anul 63, către finea captivității l-a romane.

Istoricitatea captivității efezene și-o bazează autorul pe faptul că sf. apostol Pavel în epistola a II-a către Corinteni afirmă că până la data scrierii acestei epistole (toamna a. 57)¹ dânsul a fost captiv de mai multe ori. Clement Romanul cunoștea 7 (șapte) captivități, pe când T. N. ne relatează numai despre 5 (cinci) așa că două rămân necunoscute. Din aceste două, afirmă autorul, cel puțin una (afară de cea din Filipi) a suferit-o până la data scrierii epistolei II-a c. Cor. deoarece sf. Pavel vorbește în plural despre închisori. Această a doua închisoare a suferit-o sf. Pavel în Efes.

În sprijinul tezei sale aduce mai multe dovezi din tradiție, unele directe, altele indirecte.

Între cele directe numără: 1. mărturia sf. Ipolit, episcopul Romei, care în lucrarea sa exegetică *De Daniele* c. III, 29, compusă pe la a 202, vrea să dovedească cu cazul sf. Pavel, care a fost aruncat în Efes înaintea fiarelor, caz cunoscut cititorilor săi, realitatea minunii săvârșită în cazul analog cu profetul Daniel; 2. mărturia lui Nichifor Calist, istoric bizantin din veacul al XIV-a care în scrierea „*Peregrinările lui Pavel*”, derivată din o scriere apocrifă din veacul II, a citit despre această închisoare; 3. tradiția locală efezeană confirmă existența unor ruine a închisorii sf. ap. Pavel; 4. Marcion care în prologul epistolei c. Coloseni data atât această epistolă cât și cea către Laodiceeni din Efes, ca scrise în lanțuri.

Între mărturiile indirecte ale tradiției numără: canonul Muratori, Origen, etc.

Primul critic care susține oral istoricitatea unei captivități pauline în Efes, în prelegerile sale de Teol. din a. 1897, este savantul german A. Deissman.

E drept că în privința ep. c. Filipeni el cere *numai* ca locul compunerii ei să fie reexaminat, deoarece inscripțiile și papyrusurile dovedesc că nu numai în Roma se afla un *pretoriu* și *o casă a împăratului*, ci și în alte localități (pg. 72), totuși prin această afirmare a sa a atras atenția cercetătorilor că locul compunerii epistolei poate fi și altă localitate nu

¹ După autor, după noi în vara a 57.

numai Roma. După dânsul și alți învățați germani susțin captivitatea efzeană a sf. ap. Pavel ca: M. Albertz, P. Feine, M. Goguel, L. Albrecht, Dr. V. Gheorghiu, etc., dintre cari unii susțin, ca și autorul nostru, că ep. c. Filipeni e scrisă din Efz, în Februarie 56, pe când alții cu toate că recunosc istoricitatea captivității efzene, afirmă categoric că epistola e scrisă din Roma (L. Albrecht, Dr. V. Gheorghiu etc.)

Pentru stabilirea localității Efz ca loc al scrierii epistolei c. Filipeni, autorul își bazează afirmația pe faptul, că:

1. Expresia „*în tot pretoriul și la toți ceilalți*” se potrivește numai pentru Efz.

2. Intrucât termenul din Fil. IV. 22: „*cei din casa Cesarului*” se poate lua iarăși în mai multe înțelesuri; membrii familiei imperiale, funcționarii, sclavii sau libertii răspândiți în imperiu pentru administrarea domeniilor împărătești etc., nici acesta nu constituie o dovadă exclusivă pentru datarea romană a epistoliei.

3. Ca al 3-lea argument împotriva susținerii primei captivități romane, ca loc al scrierii epistolei c. Filipeni, autorul îl scoate din călătoriile menționate în epistolă.

4. În sprijinul datării efzene autorul mai arată și deosebirea între caracterul primei captivități romane istorisită de sf. Luca în F. a. și caracterul captivității din care s'a scris ep. c. Filipeni.

5. Felul cum scrie Filipenilor exclude ipoteza unei lungi despărțiri de comunitate. Așa din Filip I, 30 reiese că apostolul nu se despărțise de prea mult timp de Filipeni; din 4, 10 reiese că dela convertire sf. Pavel nu avușese încă prilejul să mai revadă personal pe Filipeni, împrejurări cari nu se potrivesc cu datarea epistolei din Roma sau Cezarea, ci numai pentru Efz.

6. Ca ultim argument invoacă faptul că această epistolă se deosebește de celelalte epistole ale captivității și se apropie de epistolele mai vechi: I și II Tess.; Gal.; I și II Cor. Rom.

Autorul ne făgăduiește că va tipări și un comentariu la ep. c. Filipeni, unde va stăruie și mai mult asupra notițelor istorice din cuprinsul epistolei pentru a-și dovedi teza sa.

Înainte de a trata partea principală amintită tratează chestiunile introductive privind întemeierea Bisericii creștine din Filipi, motivul, scopul, autenticitatea, unitatea și integritatea epistolei.

Cartea este scrisă temeinic și documentat, autorul consultând multă literatură de specialitate.

O recomandăm studenților teologi și preoților.

Prot. Dr. ZENO MUNTEANU

*EMIL FIEDLER: „Omul cel nou”,
în românește de Părintele Nicolae,*

Editura Episcopiei ort. rom. Kolozsvár-Cluj, 1941, pag. 149.

Am deschis cartea aceasta cu un sentiment de sfială și de evlavie, după cum deschidem orice carte care ne vine din Clujul robii. Am primit-o ca pe un răvaș scump, dela frații noștri înstrăinați, prin care ne vestesc existența lor spirituală peste vaetul suferințelor lor de tot felul...

Părintele Nicolae, nume sub care cunoaștem pe P. S. Sa Episcopul Nicolae Colan, Arhiepiscopul Românilor de dreaptă credință din Ardealul impilat, își consumă toată energia sufletească și toată înțelepciunea pentru a conserva integritatea sufletească a păstorișilor săi. Inconjurat de un mănunchiu de harnici și neînfricați colaboratori, P. S. Sa folosește toate mijloacele pentru a-și menține turma în comunitatea de gând și de simțire cu Neamul său din țara liberă.

Cartea pe care o prezentăm aici „Omul cel nou” de Emil Fiedler — unul dintre distinșii preoți ai Berlinului — a fost tâlmăcită în românește de P. S. Sa, după cum însuși ne mărturisește în prefață, în amintirea Păr. Niță Imbroane din Timișoara „ca un omagiu adus unei prietenii dintre cele mai devotate”.

Ea conține un mănunchiu de gânduri atingând variate probleme religioase și sociale.

Nu sunt probleme noi în această carte. Sunt probleme vechi prezentate cu talent. Imaginea „Omului nou” a tulburat, mereu, viziunea literaților și filosofilor. S'au scris tot felul de rețete pentru făurirea acestui miraculos „om nou”.

„Omul cel nou” al cărui profil sufletește îl schițează cartea aceasta, în sens evanghelic, este „omul plin de iubire”, omul realizat prin iubire, omul care-și întemeiază pe iubire întreaga sa concepție de viață.

Omul acesta „devine neobișnuit de tare, de sigur și de dominator” (pag. 7). „Omul plin de iubire evanghelică este un om cu adevărat mare, generos și cumpănit. În tot felul lui de a fi are ceva din liniștea suverană și din mărima sublimă a lui Dumnezeu” (pag. 10). Pentru acest om „toată lumea e casa lui Dumnezeu” (pag. 15). El trece zămbitor prin lume fiindcă știe că Domnul și Ziditorul acestei lumi este Părintele său și pentru el a făcut toată frumusețea lumii. „Încrezător în Părintele său, totdeauna vesel și hotărît pășește spre soare, spre bucurie, spre viață veșnică, spre sărbătoare veșnică” (pag. 18). Așa este omul cel nou „fiul liber și vesel al lui Dumnezeu” spre deosebire de omul cel vechiu, omul obosit și trist, sclav al pământului și al lăcomiei sale.

Câtă seninătate, cât dor de viață superioară, cât optimism este în aceste pagini!

Cât bine face sufletului nostru, prins în volbura atâtor necazuri și vrășmășii, lectura acestor pagini!

Nădejdea noastră după un viitor mai bun, după „o împărăție nouă în care lupta tuturor împotriva tuturor să se prefacă în iubirea tuturor față de toți”, sporește cu lectura unor astfel de pagini...

În aceeași notă de apologie a valorilor lăuntrice ale omului — valorile creștine —, în aceeași notă de entuziasm și optimism pentru tămăduirea omenirii de toate suferințele ei prin trăirea celei mai sublime porunci: iubirea de Dumnezeu și de oameni, sunt scrise și capitolele următoare ale cărții: Înțelepți și nebuni; Fiii lui Dumnezeu; Avva Părinte; Despre slugi și despre slujire; Frații mai mici; Piedeca cea mare; Despre oameni rari și despre o virtute rară; Iubire, cântec, suflet; Problema socială.

În fiecare dintre noi trăiește „omul cel nou”, omul pe care l-am primit la botez, însă cei mai mulți dintre noi nu ajungem la conștiința propriei noastre renașteri, la conștiința „omului nou” la care am putea

ajunge de am avea iubire. Iubirea, esență divină, iubirea, cântec nesfârșit, e singura posibilitate de înălțare spre culmile desăvârșirii. Ea e cântată în fiecare capitol din această carte, cu cele mai alese cuvinte, pentru că în ea se sting toate urile și toate potrivniciile, în ea se închid toate abisurile, în ea încetează toate durerile...

Și aceste pagini de sublimă concepție creștină, de îmbărbătare și optimism creștin, au fost trimise fraților noștri din Ardeal, la un an după năprasnica lor durere.

Binecuvântat a fost gândul tâlmăcirii acestei cărți în românește, acolo în Clujul în care slova românească își cere dreptul la lumină.

Dr. MARCU BĂNESCU

E. AEGERTER, Marile religii, trad. de Al. Iacobescu,

București, Ed. Contemporană, 1943, pgg. 123, prețul 90 lei

O carte care atinge o problemă serioasă și încearcă chiar să o rezolve, dar tot numai în tangentă, cu armele slabe și inexpressive ale sociologismului și evoluționismului.

Subt mască, sau chiar fățiș în unele locuri (pg. 5), autorul se recunoaște evoluționist și sociologist, deci n'avem la cine știe ce ne aștepta, după titlul acestei cărți.

Religiile mari — cele mici rudimentare, primitive, sunt subînțelese la început, pe scara evoluției — sunt simple fenomene sociale născute și evaluate dela totemul originar, dela fetișul sau tabu-ul sălbatecilor.

Expunerea tuturor acestor religii se va face deci la voia întâmplării și amestecat, după o inițială cercetare a originii sentimentului religios.

Urmează, astfel, rând pe rând, religia egipteană, religiile mesopotamiene, religia precolumbiană, religia Greciei, religia Romei, religia nordului, religia Indiei, religia Chinei și Japoniei, religia Iranului, Iudaismul, Creștinismul, Islamismul, Omul și Dumnezeu și ereziile.

O concepție ciudată a învălmășit întregul material al acestei cărți.

Creștinismul nu este separat de celelalte religii mari, lui nu i se dă atributul de unica religie pe deplin revelată și cu puteri depline de mântuire. Creștinismul nu este decât o treaptă de evoluție, ba mai mult ereziile pot fi considerate ca un fenomen religios nou...

Iată, astfel, o carte care propunându-și să rezolve o problemă centrală din istoria religiilor păgubește prin informație săracă, documentare unilaterală și idei preconcepute.

Răspândirea și traducerea ei nu era necesară.

P. R.

Arhimandritul Dr. ANTIM NICA, Viața religioasă în Transnistria,

Chișinău, 1943, pg. 76, prețul 100 lei

Cucerirea Transnistriei de viteaza noastră armată a ridicat în calea Bisericii ortodoxe române o mulțime de probleme misionare necunoscute.

Aceste probleme noi — nu dintre cele mai ușoare — au cerut rezolvare imediată și autoritară, în numele Domnului nostru Iisus Hristos, care a fost batjocorit de regimul comunist peste 25 de ani.

Arhim. Dr. Antim Nica este unul dintre apostolii ostenitori pe meleagurile Transnistriei... Osteneala lui însă, a lăsat pretutindeni roade, acolo unde s'a produs... Ne-a dovedit-o aceasta, cu prisosință, activitatea rodnică misionară îndeplinită acolo, revista editată la Odesa și seria de broșuri informative și științifice scrise în tot acest timp.

Scrierea prezintă este o prezentare istorică a sbuciumatului trecut al acestei provincii desrobite. Ea cuprinde: Ierarhi moldoveni între Nistru și Bug în veacurile al XVII-lea și al XVIII-lea, Mitropolitul Gavriil Bănulescu, arhipăstor al Transnistriei (1793—1799 și 1813—1821), Mărturii despre credința și nevoile Moldovenilor dela Est de Nistru (1850—1917), Mișcarea dela Balta după iconografia și scrierile de pietate inochentistă, Prigoana împotriva credinței sub stăpânirea sovietică, Republica moldovenească și episcopia dela Balta, Desrobirea Transnistriei și restaurarea credinței.

Bine încheiată din punct de vedere istoric, într-o frumoasă limbă literară și cu interesante amănunte contemporane, presărate peste tot, scrierea se citește ușor și cu reală plăcere și re confortare sufletească.

Marele eveniment întâmplat de curând în viața acestui fecund scriitor bisericesc, alegerea sa de vâldică în scaunul episcopal al Ismailului și Cetății Albe, pe străvechile meleaguri păstorite de Gavriil Bănulescu, ne bucură și ne dă prilejul fericit a-i ura bogată arhipăstorire pe întinsurile dragi ale Basarabiei copilăriei și mai apoi ale misiunii sale de ieri și de astăzi.

P. R.

Prof. I. SIMIONESCU, Scrisori către un preot,

București, Cartea Românească, 1943, pg. 75, prețul 120 lei,

Regretatul nostru savant, prof. I. Simionescu, președintele Academiei Române, care a murit nu de mult, era unul dintre puținii bărbați din țara noastră care cunoștea toate realitățile satului și orașului românesc.

Călătoriile sale multe prin țară și mai ales deseale sale convorbiri cu cei ce sunt conducătorii nației noastre dela sate — preoții și învățătorii — l-au determinat să-și adune sfaturile, sugestiile, convorbirile îndemnurile în două cărți: *Sfaturi către un învățător* și *Sfaturi către un preot*.

Cărți bune, izvodite dintr-o minte luminoasă de laic savant, ele ar trebui puse la îndemâna oricui. Dintre ele ne interesează, mai ales, „Sfaturile către un preot“. În aceste sfaturi sunt cuprinse aproape cele mai importante probleme religioase, morale, sociale și culturale, care frământă viața preotului ortodox dela oraș și dela sat.

După câteva potrivite vorbe despre menirea preotului, autorul trece la slujba bisericească, apoi la predică și-și face observațiile sale într'un ton plăcut și ușor.

Trece apoi la „Iecuatorii sufletelor“, la școală și biserică, la preotul cercetător, la căminele culturale, etc.

Toate acestea sunt realități cu care preotul dă piept la sat și la oraș și despre care autorul vorbește în cunoștință de cauză, dând uneori soluții pline de tâlc, alteori evitându-le.

Cartea, așa cum se prezintă, este un îndrumător prețios la îndemâna preotului, pentru care autorul s'a străduit a scrie sfaturile cele mai nimerite ce le-a crezut de cuviință.

Tonul serios, alternând cu narațiunea vie, ușoară și colorată, fac din aceste sfaturi o lectură plăcută.

O recomandăm preoților noștri spre a o citi. Vor vedea, astfel, cum sunt prezentate realitățile sătești și de către laici. Bine sau rău, potrivit sau nu, din ele se pot scoate multe învățături folositoare pentru misiunea noastră.

P. R.

IRINEU Mitropolitul Moldovei și Sucevei, Manava-Dharma-Sastra sau Cartea legii lui Manu,

Ediția a II-a, București, Cugetarea, 1944, pg. 300, prețul 400 lei

Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Irineu, unul dintre apologeții cei mai autentici ai Bisericii noastre, își editează din nou, în ultimul timp, câteva din instructivele și prețioasele sale lucrări. Mai anul trecut a adunat, sub titlul „Teologia luptătoare”, admirabilele sale cursuri secundare de Apologetică, anul acesta tipărește în ediția a doua „Cartea Legii lui Manu sau Manava-Dharma-Sastra”.

Literatura științifică românească este săracă în traduceri din scrierile de căpătâiu ale marilor religii necreștine. Avem *Coranul* tradus de O. Osopescu și avem *Cartea legii lui Manu*, tradusă de Irineu al Moldovei și Sucevii. Și atât!

Abundă traduceri de alt fel însă, simțirile și gândurile prețioase ale marilor întemeietori de religii — toți oameni suți la suți geniali — nu atrag atenția traducătorilor contemporani.

Mai sunt zeci de astfel de lucrări care așteaptă să fie traduse, dela *Sunna* turcească până la cărțile vedice, poemele sacre *Ramaiana* și *Mahabharata* — din care tot I. P. S. S. Mit. Irineu a tradus prestigioasa scriere mistică: *Bhagavad-Gita* — apoi *Tripitaca* budistă, *Tao-Te-Kingul* chinez taoist, *Șu-Kingul* chinez confucianist și *Zend-Avestele* persane.

Ne mulțumim însă deocamdată și cu puținul ce-l avem. Și el este plin de învățături adânci, izvorâte din aceeași viață omenească, pretutindeni aceeași, veselă sau tragică.

Cartea Legii lui Manu se ocupă cu toate problemele capitale ale existenței, cunoașterii și mântuirii. Incepe cu creațiunea, trece la tainele și noviciatul brahminic, apoi la căsătorie, la mijloace de existență, la regulile de abținere și de curățire, la datoriile anahoreților și asceților la purtarea regilor și castei militare, la datoriile judecătorilor, la diferite legi, la caste și se încheie cu transmigrarea sufletelor și fericirea finală.

Sunt cuprinse în această carte a legii lui Manu toate credințele care formează doctrina brahminică. Viața omului este rânduită până la retragerea în păduri și transformarea ascetului în mahatma sau thatagata. Castele sociale sunt prezente, ireconciliabile și tragice. Metemematoza, nirvana și karma se împletesc cu învățăturile lui Manu peste tot.

Cititul acestei cărți arată mai întâiu genialitatea naturală a gânditorului ce-a alcătuit-o, apoi arată prăpastia care există între aceste concepții și concepția de viață și mântuire creștină.

Deși adâncă însă, această prăpastie ar putea fi trecută foarte ușor pe puntea unor învățături de armonizare, deoarece înspre religia revelată creștină duc toate drumurile religiilor naturale.

Cartea Legii lui Manu este de un real folos pentru cunoașterea unor rândueli religioase orientale, pentru întărire și zidire sufletească, cât și pentru puternică încredințare în unicitatea, sublimitatea și divinitatea religiei creștine.

P. R.

Dr. N. C. PAULESCU, Fiziologie filosofică.

I. Noțiunile suflet și Dumnezeu în fiziologie,

Ediție îngrijită de Dr. N. Trifu, București, Fundația regală pentru literatură și artă, 1944, pg. 278, prețul 500 lei

Reeditarea operei complete a drului N. C. Paulescu este un eveniment în spiritualitatea noastră românească.

La moartea sa marele istoric N. Iorga spunea: „Profesorul Paulescu, care a trăit ca un mucenic și a murit ca un sfânt, înfățișează în chipul cel mai expresiv pe învățatul român, așa cum îl fac cele mai bune tradiții ale țării noastre“.

Într'adevăr timpul scurs dela dispariția sa dintre noi îl situează între chirurgii de geniu și între savanții noștri credincioși cu adevărat, cari au știut să descifreze taina Dumnezeirii din ocupațiile lor aride științifice. Comemorări dintre cele mai pioase vin acum să-i cinstească memoria, studii din ce în ce mai ample științific-teologice, sau medicinale vin să-i adâncească credința sau creația.

Din toate și de pretutindeni personalitatea complexă a drului Paulescu se înalță atotcuprinzătoare și atotînțelegătoare, indiferent care latură din activitatea sa este explorată.

Pentru teologie drul Paulescu este mai ales important prin credința sa mare. El este primul savant român, care într'o epocă de cras materialism și darvinism are curajul să fie spiritualist și credincios convins.

Era prea mult pentru ocula opacă științifică dela noi, care organizează în jurul persoanei și activității lui Paulescu conspirația tăcerii [pg. 19].

Drul Paulescu însă nu este prin nimic tulburat în activitatea sa. El lucră mereu, descoperire după descoperire se adaugă la „palmaresul“ său științific, numele său ne impune peste hotare.

Cursurile sale de fiziologie sunt mai ales revelatorii. La aceste cursuri ține el magistralele sale lecții cuprinse în acest prin volum:

Noțiunile suflet și Dumnezeu în fiziologie;

Finalitatea în biologie;

Materialismul;

Suflet și Dumnezeu;

Ideea de Dumnezeu în știință.

La „Anexe“ sunt cuprinse o serie de alte lecții care tratează despre darwinism, anticipând falimentul acestei concepții științifice — apoi câteva polemici cu profesorii materialisti N. Leon și D. Voinov dela Iași.

Cu această „Fiziologie filosofică“ spiritualitatea românească s'a îmbogățit cu o nouă carte „mărturisitoare de Dumnezeu“.

P. R.

NICODEM, Patriarhul României: Paisie, starețul mănăstirii Neamțu din Moldova. Viața, învățătura și influența lui asupra Bisericii ortodoxe. Traducere după Prot. Serghie Cetfericov.

Ed. II, Tip. Mân. Neamțu, 1943, pag. 416, 450 lei.

Sunt 10 ani de când, I. P. S. S. Patriarhul Nicodem a dat în traducere, după protoiereul Serghie Cetfericov, viața cuviosului Paisie. În scurt timp, expuizate toate exemplarele primei ediții, teologia românească aștepta adăparea ei cu o nouă serie de exemplare, dintr-o așa valoroasă lucrare. Iată-ne acum cu dorința împlinită.

Despre Paisie s'a scris în românește destul de puțin¹. Cu toate acestea în viața monahală, amintirea lui este încă vie. Și astăzi mai putem întâlni așa numiți „paisieni“.

Cele cinci capitole ale acestei de a doua ediții, corespund la cinci perioade din viața și opera celui ce a fost „ca un minunat pom purtător de roade ale duhului, răsărit în pământ rusesc, răsădit pe plaiurile Țării-Muntenești, înflorit în grădina Maicii Domnului — în sfântul Munte al Atonului — îngrijit de mâna lui Dumnezeu, vreme de 31 de ani, pe pământul Moldovei; scuturându-și roadele lui pe întreg pământul românesc și mai departe“². Partea I-a cuprinde nașterea, copilăria, în Academia Kievului, primele înclinări spre monahism și fugirea din lume (pp. 23—54); Partea II-a: în căutarea unui sfătuitor și a unei mănăstiri, peregrinările pe la Cernigov, Ljubeci, Ciornobâl, Rjiștev și Pētersca Kievului (pp. 57—117); Partea III-a: la muntele Atos. Punerea bazei comunităților paisiene (pp. 123—170); Partea IV-a: trecerea în Moldova; înflorirea vieții monahale la Dragomirna, Secul și Neamț. Sfârșitul întru Domnul al vrednicului de pomenire stareț (pp. 175—351) și Partea V-a: monahismul ortodox în sec. XVIII—XIX și ucenicii starețului Paisie (pp. 355—395). Cele câteva anexe dela fine (pp. 399—413) cum și tabela conspectivă a înrăuririi starețului Paisie asupra monahismului ortodox completează în mod fericit, documentata monografie a distinsului cleric rus.

Pentru cel ce tinde a realiza sfințenia urmând nevoințelor paisiene, traducerea I. P. S. S. Patriarh oferă cel mai bun îndrumător. Aproape fiecare pagină cuprinde relatarea unui episod ce îți deșteaptă dorinți și forțe noi de a merge pe drumul trasat de „înnoitorul vieții duhovnicești a monahismului moldovlah și al celui rusesc“ (p. 10).

Demnă de imitat este pilda ce ne-a lăsat-o Paisie de a citi și traduce operele Sfinților Părinți (pp. 288—297). Noaptea, la lumina opaițului,

¹ N. Iorga, Mănăstirea Neamțului, Vălenii de Munte 1912; N. Iorga: Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a Românilor Ed. II, vol. București 1930; Nichifor Crainic: Elemente de Teologie Mistică. Curs. inedit, București 1933—1934, Eugen Procopan: „Paisie Velicicovschi, 1722—1794, schiță istorică despre viața și opera sa“ în Revista soc. istorico-archeologică bisericească din Chișinău, vol. XXIII. Chișinău 1933; Arhim. Efrem Enăceanu: Privire generală asupra monahismului creștin. Partea I-a, Râmnicul-Vâlci (Tip. „Cozia“) 1933, pp. 186—189; Gheorghe Racoveanu: Viața și nevoințele fericitului Paisie, starețul Sfințelor Mănăstiri Neamul și Secul R. Vâlcii, 1935; N. Crainic: Mistica paisiană în „Revista Cursurilor și a Conferințelor“, București Nr. 9—10, 1936; și Pr. Il. V. Felea: Paisie și Paisianismul, Cluj, 1940.

² Gh. Racoveanu, op. cit. pag. 5.

acest deschizător de drumuri, tălmăcea graiul sublim al inspirațiilor de Dumnezeu. Curentul de valorificare a literaturii patristice de astăzi își are un distins începător în persoana lui Velicicovski.

Pe lângă bogăția-i de duhovnicești povești ce ne-o prezintă studiul de care ne ocupăm, socotim că el este și un nimerit răspuns la acuzele multe ce se aduc astăzi monahismului ortodox, durere, chiar și de clerici, cari în primul rând ar fi datorii a-l înțelege, apăra și întări. Oare de ce uităm atât de ușor că monahismul a fost și trebuie să rămână și pe mai departe elita care a susținut creștinismul în cele mai grele momente ale lui ?¹

Iată atâtea motive pentru care munca harnicului traducător merită recunoștința și admirația tuturor.

Diacon NICOLAE CORNEANU

*A. J. CRONIN, Les clés du royaume,
roman trad. de l'anglais par G. de Tonnac-Villeneuve,
Genève, Édition du milieu du Monde, 1943, pg. 378, prix : Suisse 5.50 ; France 55.*

O capodoperă a romanului englez, scris de unul dintre cei mai mari romancieri ai Albionului: A. J. Cronin. Subiectele religioase la acest autor sunt frecvente, unul celebru este cel din romanul „Trei dragoste; romanul prezent îl întrece însă în dramatism.

Eroul romanului este bătrânul preot Francisc Chisholm, o figură plină de patetism a Bisericii rom. catolice engleze. Acest preot, foarte dotat sufletește, cu o sensibilitate supraumană, intră în conflict cu vederile rigide și formale ale rom. catolicismului, reprezentat mai ales prin episcopul Mealey de Tynecastle. Părăsește Anglia și devine misionar în China. Peripețiile misiunii sale în China sunt de-a-dreptul sguuitoare. Aici preotul Francisc Chisholm realizează mari opere de binefacere.

Întors în țară se lovește de aceeași crasă neînțelegere, are o anchetă, în urma căreia este primejduit a-și pierde postul, când totul se aranjează spre bine...

Romanul acesta admirabil este foarte instructiv pentru noi, deoarece din el vedem atmosfera interioară a rom. catolicismului.

În afară de unele licențe dogmatice ale autorului, care este adept al unei religii aconfesionale, romanul nu este primejdios pentru a fi citit de fiecare. Mai ales publicul nostru avid de literatură streină, are ocazia de a constata, că din viața unui preot se poate alcătui un roman excepțional...

Tot acest public poate constata că virtutea și noblețea sufletească a eroului pot lumina întreaga viață a unui om...

Romanul se poate citi de toată lumea, deoarece anul acesta el a apărut și într-o traducere românească destul de bună, făcută de Al. O'aru și D. Diaconescu-Daești, în editura ABC din București.

P. R.

¹ Cf. Augustin Theiner: Histoire des institutions d'éducation ecclésiastique, traduit de l'allemand par Jean Cohen, Tome premier, Paris (Dehécourt), 1841, pag. 101; „... Il n'est pas moins vrai que si l'Eglise n'avait pas puisé des forces dans le bain salutaire de la consécration du monachisme, elle aurait éprouvé des grandes pertes. Le monachisme ne tarda pas à envelopper et à pénétrer tous les éléments de l'Eglise. C'est donc là qu'il faut chercher son élément divin, là sa divine origine...”

NOTE

Bibliotecile I. P. S.

Mitropolit Nicolae

An de an tot alte ctitorii ale I. P. S. Mitropolit Nicolae sunt jubulare...

Prilej de mari bucurii și înălțări sufletești, aceste ctitorii spirituale adevăresc munca, inițiativa și dinamismul unei personalități unice de arhieru, ce strălucește pe firmamentul Bisericii ardelenene, conducându-i destinele prin sbuciumul prezent al vremurilor și consolidându-i temeliiile viitorului...

Actualitatea „Sibiului ortodox”, fericită calificare a acestei cetăți transilvane prin excelență ortodoxă, cât și realitatea acceptată a acestui „Sibiu ortodox” pe întreg cuprinsul gliei românești, de către cele mai proeminente figuri ale spiritualității noastre, i se datorește — o spunem cu conștiință bucurie întru Domnul — acestui mare mitropolit ardelen.

Cu înalta Sa previziune a viitorului și a necesităților Bisericii ardelenene, I. P. S. Mitropolit Nicolae a însămânțat, dela începutul arhipăstoriei Sale, semințele roditoare ale venerabilelor instituții jubulare de astăzi...

I. P. S. Mitropolit Nicolae, a cărui personalitate și activitate complexă a fost reușit conturată de volumul jubilar din 1940, este un mitropolit prin eminență al Bisericii ortodoxe, al științei teologice, al cărții și al culturii...

Acestea, credem, sunt alesele însușiri predominante ale I. P. S.

Sale și tot ele stau la temelia acestei capodopere arhieresti, a „Sibiului ortodox”.

În Sibiul ortodox, în ultimul timp, totul este jubilar, spre slava sfintei noastre Biserici. Înalt Prea Sfinția Sa Și-a sărbătorit nu de mult douăzeci de ani de arhipăstorie, Academia teologică „Andreiană” este jubilară, Revista teologică este jubilară, iar în ultima vreme și bibliotecile I. P. S. Sale: *Seria Didactică* și *Seria Teologică* au îndeplinit, fiecare, câte un deceniu de viață...

Bibliotecile acestea științifice teologice mai ales sunt remarcabile în valoarea lor, varietatea lor, bogăția lor și folosul lor.

Când le citorea, I. P. S. Mitropolit Nicolae spunea printre altele: „*Facultățile teologice aela Cernăuți, București și Chișinău, ca și Academile teologice organizate în fiecare centru al eparhiilor din Ardeal, sunt și trebuie să devină din ce în ce mai mult instituțiuni de elaborare și focare productive ale științei teologice. Numărul și pregătirea științifică a scriitorilor în domeniul teologiei, ca și izvoarele de cercetare și mijloacele de investigație, au sporit simțitor — și probleme atrăgătoare, în legătură cu frământările vremii și altele care se ridică deasupra lor, cheamă la întrecere forțele tinere. Într'adevăr, astăzi avem puteri de muncă, avem mijloace de muncă, avem teren de muncă — dar munca însăși trebuie încurajată și organizată, ca să-și*

reverse efectele ei binefăcătoare în valuri cât mai largi. Un astfel de mijloc va fi publicația noastră. Scopul ce-l urmărim este desvălirea comorilor ortodoxiei și răspândirea lor în sânul preoțimii și al intelectualilor noștri mireni, a căror dragoste de Biserică a dat, cu deosebire în ultimul timp, semne vădite de trezire și învioreare". Înalt Prea Sfinția Sa și-a văzut realizate toate dorințele și scopurile puse în publicațiunile Sale...

An de an, au ieșit serii după serii de tipărituri dintre cele mai valoroase din câte a cunoscut ortodoxia și spiritualitatea românească.

Din 1936 încoace ostenește la conducerea acestor publicațiuni unul dintre cei mai valoroși, mai întreprinzători și mai muncitori slujitori ai I. P. S. Mitropolit Nicolae, *P. C. Diacon Dr. Grigorie T. Marcu*, profesor la Academia teologică „Andreiană” și redactorul Revistei teologice.

Forță tânără și dinamică, Prof. Dr. Gr. T. Marcu sfințește, cu o competență recunoscută pretutindeni, locurile înalte de conducere pe care le ocupă.

Mai ales ne surprinde programul editorial al acestor biblioteci, program care prevede publicarea a nu mai puțin de douăzeci de opere teologice noi, semnate de I. P. S. Mitropolit Nicolae, Rector Dr. D. Stăniloae, Prof. Dr. Gr. T. Marcu, Prof. Dr. N. Terchilă, Prof. Dr. L. Stan, Prof. Dr. N. Neaga, Prof. Dr. Sp. Căndea, Prof. Dr. T. Bodogae, Prof. Dr. N. Mladin, Prof. Dr. C. Sârbu, etc. etc.

În fața acestor roade ce se anunță din ce în ce mai bogate, nu putem decât să ne bucurăm împreună cu toți ostensorii de pe întinsul Mitropoliei ardelenne și să urăm sănătate și izbândă Înalt Prea Sfin-

titului nostru Mitropolit Nicolae în toate acțiunile Sale, spre slava sfintei noastre Bisericii și mântuirea neamului nostru românesc.

Întru mulți ani, Înalt Prea Sfințite Stăpâne!

P. Rezuș

Existența unei reviste

Existența unei reviste într'un mic orașel de graniță, cum e cazul nostru, cu mici preocupări spirituale, cu arderi culturale mici, cu totul și toate în mic, este destul de grea și de anevoioasă.

Afirmația noastră de mai sus este întru totul dovedită de existența efemeră a altor reviste locale periodice [săptămânale sau lunare], dintre care cele mai multe nu sunt decât o amintire a trecutului, deși unele dintre ele erau periodice bine informate și merituose [Tribuna Graniței], iar altele își duc o existență agonizantă din lipsa de fonduri sau de înțelegere [Banatul Literar].

Datorim, de aceea, miracolul apariției noastre mai întâi preocupărilor noastre principale, care sunt cele teologico-bisericești, preocupări însoțite de întreg clerul eparhial dela centru și dela periferie, care s'a identificat cu aspirațiile spirituale ale acestei reviste și o sprijinește moral și material.

Aceste preocupări spirituale au aflat ecou și în sufletul unor oameni de bine din orașul Caransebeș, din eparhie cât și din afara ei, cari ni s'au alăturat crezului nostru de muncă, sprijinind înfăptuirea materială a acestei reviste, prin abonamente și dări de seamă binevoitoare.

Dacă am fi după zeci de ani de apariție astfel de ajutoare materiale și morale ne-ar lăsa mai indiferenți, dar în fața muncii co-

pleșitoare, pe care-o incumbă redactarea unei reviste, semnele de înțelegere și prietenie ne sunt întodeauna binevenite.

Ne-am gândit, de aceea, să mulțumim călduros aici tuturor celor ce cu gând bun și frățesc au întâmpinat cu cuvinte calde de salutare apariția acestei reviste, mai ales seniorilor și confrăților noștri mai venerabili, cari au semnalat evenimentul în *Revista teologică* [Gr. T. Marcu], *Telegraful Român* [D. Stăniloae], *Biserica și Școala* [Il. V. Felea], *Duh și Adevăr* [V. Vlăduceanu], etc.

Salutul lor camaraderesc și îmbărbătarea la drumul greu ce ne stă de-acum înaintea ne-a produs multă mângâiere sufletească, socotindu-l venit dela ostenitori trecuți de multă vreme prin toate vămile scrisului științific teologic.

Deodată însoțită cu mulțumirile noastre călduroase, adresate confrăților noștri, vrem să împletim cu ele și câteva considerații redacționale și administrative.

Revista noastră și-a fixat deocamdată apariția, din cauza nevoilor prin care trecem, la fiecare două luni. Acest lucru îl comunicăm tuturor colaboratorilor noștri din localitate și din afară, pentru a-și pregăti prețioasele lor colaborări ținând seamă de timpul când trebuie să apară respectivul număr al revistei.

Redacția ar dori — și este o dorință minimă — ca articolele, studiile, comentariile, recenziile, etc. să-i fie înaintate cel puțin cu o săptămână înainte de *1 Aprilie, 1 Iunie, 1 August, 1 Octombrie*, etc. etc., pentru a le putea rândui și prezenta la cenzură.

Articolele și studiile de orice natură ce ne sosesc altcum intervertesc rânduiala noastră redacțională și apar cu întârziere, care nu ne mai este datorită nouă.

Am dori apoi, să mai atingem gingașa chestiune a abonamentelor. Ele mai ales sunt partea gingașă pentru o revistă tânără, care neavând surse proprii de existență trebuie să apeleze la sentimentele de înțelegere și de dragoste ale fiecărui bun Român și bun creștin, care dorește ca Biserica noastră scumpă să propășească pretutindeni pe întinsul Țării Românești. Rugăm anume pe fiecare să nu ne refuze obolul și sprijinul și să întărească temelia morală ce-am pus-o împreună revistei noastre și printr-o achitare regulată a abonamentelor.

Dacă dorințele noastre vor fi primite cu înțelegerea pe care ne așteptăm să o aflăm pretutindeni, pe tot întinsul eparhiei și în afara ei, atunci mulțumirea noastră sufletească va fi desăvârșită și gustul nostru de muncă optim.

Redacția

CRONICĂ

Conferință despre Biserica românească ținută la Luther-Akademie

[Sondershausen]

O conferință despre Biserica românească ținută în streinătate, la Luther Akademie [Sondershausen] este un eveniment ce merită a fi încrestat pe răbojul ortodoxiei noastre.

În ultimul timp, o adevărată pleiadă de tineri bine pregătiți ne reprezintă teologia și ortodoxia românească peste hotare, alăturându-se somităților noastre recunoscute [V. Gheorghiu, N. Crainic, V. Ispir, etc.], care ne reprezentau până acum peste hotare.

Diaconul Nicolae Mladin, profesor la Academia teologică „Andrei-ană”, un element de reală valoare și temeinică pregătire, a conferențiat, în 13 August 1942, în fața unui public protestant, despre ortodoxia noastră.

Un fragment din această conferință, foarte bine pregătită, este publicat în Revista teologică, Nr. 2 din Febr. 1944.

Biserica ardeleană și însănătoșirea neamului

Din inițiativa I. P. Sf. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan a luat ființă, anul trecut, cooperativa „Sănătatea Neamului”, care are în programul său sprijinirea operelor de asistență socială.

Tot din această înaltă inițiativă funcționează în satele ardelenesti

farmacii parohiale, de mare folos pentru populațiunea suferindă nevoiașă.

Catedrala Neamului

Dintr'o înaltă hotărâre a luat ființă o comisiune pentru alcătuirea programului de concurs în vederea construirii viitoarei catedrale a Neamului.

Poporul român își va avea la București, în capitala regatului, altarul sărbătorească al virtuților sale străbune.

O nouă enciclică papală

Papa a trimis în întreaga lume catolică o nouă enciclică, intitulată „Inspirati dal Divino Spirito”. Ea apare după 50 de ani dela apariția altei enciclice, datorite papei Leon XII, care a avut aceleași preocupări exegetice neo-testamentare.

Roma a fost declarată „oraș deschis”

După repetate proteste ale papii și ale unor episcopi catolici, care nu au avut rezultat în tabăra aliată, Roma fiind neconținut bombardată, zilele acestea orașul etern a fost în sfârșit declarat „deschis”.

Evreii și Palestina

Evreii întâmpină mari dificultăți în Palestina. Sionismul este pus față în față cu un adversar vrednic: poporul arab.

Se țin, de aceea, lanț atentatele și acțiunile teroriste.

Rabinii Stephen Wise și Abra Silver din Washington sunt reprezentanții de frunte ai acțiunii sioniste. Până în prezent încă nu s'a ajuns la o soluționare serioasă a problemei evreiești.

Evreii din lumea întreagă fac din problema neamului lor o problemă comună cu aceea războiului actual, cerând dela conducătorii statelor majore, odată cu rezolvarea celorlalte chestiuni, și rezolvarea problemei evreiești.

† Grigore Antipa

Profesorul și academicianul Grigore Antipa a murit în 9 Martie 1944.

Profesorul Gr. Antipa a fost directorul muzeelor de științe și cel mai vechiu membru al Academiei române. Știința română pierde, odată cu moartea lui, pe unul dintre cei mai valoroși reprezentanți ai ei.

Finlanda și propunerile de pace separată

Finlanda, această țară eroică, a respins propunerile de pace ale Rusiei și luptă mai departe, pe viață și pe moarte.

Vizite interconfesionale

Episcopul de Cantorbery a primit, la reședința sa, pe patriarhul Serghe al Rusiei.

Ne întrebăm, la dreptul vorbind, ce vor fi crezând, unul despre altul, acești doi înalți prelați vânduți lui Mamona?

Anglicanii și pacea

Episcopul de Cantorbery este preocupat serios de problema păcii.

Între chestiunile, în legătură cu pacea, acest episcop anglican nu uită a discuta despre „înfometarea Europei“, despre „bombardamentele fortărețelor sburătoare“, despre „incadrarea Germaniei între națiunile europene“, despre „măsuri coercitive pentru înlăturarea unor viitoare pericole pentru Englezi“.

Interesantă, dar totodată sinistrală pastorală!

Concursul de predici

Data închiderii concursului de predici se amână până la 1 August c.

Invităm pe cucernicii preoți, cari încă nu ne-au trimis predicile, să binevoiască a lua aceasta la cunoștință.

Situația războiului

Războiul este iarăși pe pământul sfânt al patriei noastre. O bucată din trupul țării este cutropit de dușmani, iar capitala a fost bombardată.

Dumnezeu să întărească brațul vitezei noastre armate și să se îndure spre noi!

† Poetul I. Minulescu

Poetul „Romanțelor“ a murit.

Reprezentant ilustru al curentului simbolist, I. Minulescu moare, lăsând unanime regrete în republica literelor române.

Adunarea eparhială a Caransebeșului

Adunarea eparhială a Eparhiei Caransebeșului a fost convocată pe data de 14 Mai c. orele 9 a. m. în biserica Catedrală din Caransebeș.

Vremurile grele prin care trecem, cât și problemele capitale ce se

ridică în calea Bisericii și neamului nostru, dau acestei adunări o importanță și o seriozitate deosebită.

Glasul mântuitor al Bisericii trebuie să răsună pretutindeni din mijlocul acestei adunări spirituale.

Proteste împotriva bombardamentelor

Bombardamentele ce se execută cu atâta „*calm feroce*” asupra populației civile, alcătuită cel mai adesea din bătrâni, femei și copii, au coalizat toate conștiințele.

Prof. univ. Gh. Brătianu a adresat, zilele trecute, o scrisoare deschisă președintelui soc. istorice mondiale, *dl Leland*, în care vestește distrugerea Universității din București; *Soc. femeilor române*, prin glasul președintei lor, a ridicat protest împotriva distrugerii Maternității din București, iar ziarele sunt pline de expresia durerii unui popor martirizat în instituțiile sale cele mai alese de cultură...

Cândva *dl Roosvelt* cerea clemență pentru populația civilă, astăzi impune bombardamente masive, în scopul terminării cât mai curând a războiului...

Săracă și sbucimată omenire!

Marșul macabru al războiului înaintează fără încetare mai departe...

Mitr. Sergiu al Țărilor de Jos

Mitr. Sergiu al Țărilor de Jos a fost asasinat, în 30 Aprilie c., pe drumul misiunilor sale apostolești, de partizanii comuniști.

În corpul lui ciuruit au pătruns nu mai puțin de 30 gloanțe!

Câtă ferocitate asasină împotriva reprezentanților lui Hristos!

Anul 1944, anul decisiv

Presa mondială se întrece în a relata părerile oamenilor mai de seamă ai lumii: ziariști, scriitori, filosofi, diplomați, strategii, politicieni, etc., cari se unesc într-o concluzie unanimă: *anul 1944 va înscris, în decursul lui, și sfârșitul acestui războiu apocaliptic.*

După cum se vede, instinctele războinice ale lumii prind a se tempera, pacea începe a fi organizată de pe acum (?), iar războiul pierde din ce în ce mai mulți dintre aderenții săi fanatici...

Bunul Dumnezeu să păzească destinele neamului nostru și să dăruiască scumpei noastre patrii victorie deplină!

R.

Bibliografie teologică

- Anghel, V.* Creștinism și păgânism, București, Remus Cioflec, 1944.
- Călugăr, D.*, *conf. univ.*, Preocupări catehetice, Seria Didactică, nr. 14, Sibiu, 1944.
- Criveanu, Nifon, Mitr. Olteniei*, În grădina Ghetsimani, Craiova, 1944,
- Iftimie, Gh.*, Lucian Blaga și Creștinismul românesc, Iași, 1944.
- Marcu, Gr. T. Dr., Prof. univ.*, Un temei documentar al istoricității cărților Noului Testament: Fragmentul Muratori, Sibiu, 1944.
- Rezuș, P.*, *Prof. acad. Dr.*, Argumentele microfizice pentru dovedirea existenței personale a lui Dumnezeu, Caransebeș, 1944.
- Știința mărturisitoare de Dumnezeu. O încercare de filosofie creștină a științei, Caransebeș 1944.
- Sârbu, C. Dr.*, *conf. univ.*, Natura și valoarea timpului, Sibiu, 1944.
- Șesan, M. Dr.*, *prof. univ.*, Progresul și Biserica, Chișinău, 1943.
- Vizirescu, M. Pan*, Poesia noastră religioasă, Cluj, 1944.
- Vonica, N.*, Viața și pilda sf. Ioan Botezătorul, Sibiu, 1944.
- *
- Bănescu, M.*, *Prof. acad. Dr.*, Spre noua ordine socială, Caransebeș, 1943.
- Bodogae, T.*, *Prof. acad. Dr.*, Din istoria Bisericii ortodoxe de acum 300 de ani, Sibiu, Seria didactică, 1943.
- Cotoșman, Gh.*, *Prof. acad. Dr.*, Din trecutul episcopiei Timișorii, Timișoara, 1943.
- Marcu, Grigorie, T.*, *Prof. acad. Dr.*, Inițiativa transilvană în tipărirea Bibliei românești, Sibiu, 1943.
- Nica, A.*, *Dr. Arhim.*, Viața religioasă în Transnistria, Chișinău, 1943.
- Savin, I. Gh.*, *Prof. univ. Dr.*, Apologetica, vol. II, București, 1943.
- Șesan, Val.*, *Dr. prof. univ.* Curs de drept bisericesc universal, Ed. IV Cernăuți, 1943.
- Stan, L.*, *Prof. acad. Dr.*, Ontologia Juris, Sibiu, 1943.
- Stăniloae, D.*, *Prof. acad. Dr.*, Iisus Hristos sau restaurarea omului, Sibiu, 1943.
- Terchilă, N.*, *Prof. acad. Dr.*, Istoria filosofiei, Sibiu, 1943.
- Vasilache, V.*, *Dr. Arhim.*, Predicile primăverii, București, 1943.
- Vasilescu, Em.*, *Prof. acad. Dr.*, Introducere în filosofie, București 1943.
- Vintilescu, P.*, *Prof. acad. Dr.*, Liturghia în viața românească, București, 1943.

Onor. Domni cari rețin primul număr sunt rugați a ne trimite abonamentul, pe adresa administrației revistei.

*Manuscrisele se vor trimite din vreme.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.*

Ordinea articolelor e determinată de necesități tehnice, nu de alte considerațiuni.

<i>Abonamentul anual</i>	<i>800 lei</i>
<i>Pentru instituții</i>	<i>1200 lei</i>
<i>Un număr</i>	<i>150 lei</i>

A APĂRUT:

Prot. Dr. Petru Rezuș:

ȘTIINȚA, MĂRTURISITOARE
DE DUMNEZEU

O ÎNCERCARE DE FILOSOFIE CREȘTINĂ A ȘTIINȚEI

Caransebeș, 1944

34
22432W

ANTICARIAT TIMISOARA
LEI 4